ŞEWÇILA

kovara edebî hunerî Zimistan 2015

14

- Îlyas Akman :Hîkayenuştoxîya Kirdkî
- Şeyda Asmîn :Eke Eşq Qedîya
- Bîlal Zîlan :Zebtnameyê Şewan
- Weysel Hanyildiz :Ez, Dem û Gonî
- Îsmet Bor :Hewnê Mergî
- Murad Murxan :Dirbeta Zerrî
- Xetîce Kavran :Melahet
- Necîbe Kirmizigul :Korfehmîye

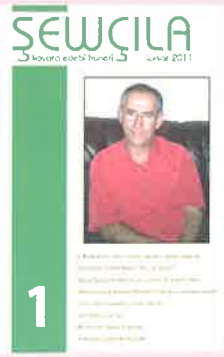
ŞEWÇILA
kovara edebî huneri
wisar 2011
1

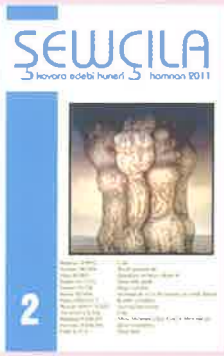
ŞEWÇILA
kovara edebî huneri
hamnan 2011
2

ŞEWÇILA
kovara edebî huneri
payiz 2011
3

ŞEWÇILA
kovara edebî huneri
zimistan 2012
4

ŞEWÇILA
kovara edebî huneri
wisar 2012
5

ŞEWÇILA
kovara edebî huneri
hamnan 2012
6

ŞEWÇILA
kovara edebî huneri
payiz 2012
7

ŞEWÇILA
kovara edebî huneri
zimistan 2013
8

ŞEWÇILA
kovara edebî huneri
wisar 2013
9

ŞEWÇILA
kovara edebî huneri
hamnan 2013
10

ŞEWÇILA
kovara edebî huneri
zimistan 2014
11

ŞEWÇILA
kovara edebî huneri
wisar 2014
12

ŞEWÇILA
kovara edebî huneri
hamnan 2014
13

ROSNA

ROSNA

ŞEWÇILA
Kovara Edebî Hunerî
Hûmare: 14, Zimistan 2015

Wayîr û Berpirsîyar Sahibi ve Sorumlu Müdür:
Sidqî Zîlan

Edîtor-Redaktor Mîzanpaj:
Roşan Lezgîn

Pêardişê Qapaxî:
Hebûn Okçu

Fotografê Qapaxan:
Ümran Düşünsel

Çap (Baskı):
Berdan Matbaacılık, Güven Sanai Sitesi,
C Blok No: 239,
Topkapı / İstanbul
Tel: 0 212 613 12 11

Vaya/Fiyat: 5 TL

Adrese:
Elazığ Cad. Diyar Galeriya
C Blok, No: 9
Yenişehir / Diyarbakır
Tel: 90 (412) 223 03 69

E-mail:
rlezgin@hotmail.com

Berpirsîyarîya her nuşteyî ya noştoxî/nuştoxe bi xo ya!

Wendoxê erjayeyî,

Seba miletanê bindestan, bitaybetî miletê sey ma kurdan ke tim binê zilmê dagîrkeran de mendê û her çîyê xo yê neteweyî ra mehrum bîyê, edebîyat tena edebîyat nîyo! Edebîyat, seba miletêkê bindestî pêardişê hafizaya komelkî, viraştişê hisîyatêkê muşterekî û awankerdişê nasnameyê mîllî yo.

Seba ma kurdan, bitaybetî seba kirdkîya ke warê nuştişî de zaf erey kewta û nika qiseykerdoxê aye her roje kemîyenê, edebîyat tewr sere de mucadeleyê ciwînayîşê ziwanî yo.

Xebata averberdişê ziwanê nuştekî de, seba ke yew ziwano muşterek awan bibo, helbet tesbîtkerdiş û pêşnîyazkerdişê formê çekuyan yanî standardîzekerdişê çekuyan muhîm o. La seba ke ziwan bi cumle beno ziwan, coka awayê viraştişê mana û fonksîyonelkerdişê ziwanî hîna muhîm o. Mesela, senî ke nuşteyê analîzê hîkayeyanê kirdkî yê Îlyas Akmanî ke na hûmare de ca gêno de zî aseno, bi mîlyonan çekuyê ke formê înan tesbît bîyê destê ma de estbê zî gama ke ziwan goreyê sîstemê ziwanî ra têro nêalawîyo û kapasîteya fonksîyonelîya ziwanî nêro hîrakerdiş, ancî ziwan bi nuştiş nêro krîstalîzekerdiş, ziwan aver nêşino, modernîze nêbeno. Na mana de, esas, xebata ke ziwanî edelnena, ziwanî kena ziwan, ziwanî xericnena û şexsîyet dana ci, nuştişê ziwanî yanî edebîyat bi xo yo. Edebîyat qiseykerdişê meselayan ra zaf wetêr, eslê xo de estetîzekerdişê ziwanî yo. Edebîyato ke ziwanî xo rê nêkeno amanc, qîmê xo tena bi vatişê yew mesela ano, hetê edebî bîyayîşî ra kamil nîyo.

Na mana da kovara **Şewçila** bi nuştoxanê xo yê neweyan; bi şîîran, bi hîkayeyan, bi analîzanê edebî û hunerî bîy çar serrî û çarês hûmarî ke bi eynî şiûr û heyecan, bi zanayîş sey mektebê edîbîye roşnayî dana şewa ma.

Mesrefê metbea yê na hûmare de kek Cemsî Kayayî ardim kerd. Ma ey rê zaf sipas kenê.

Heta yewna hûmare bimanîn edebîyat û huner de...

Dîyarbekir, 10.02.2015

TEDEYÎ

Şeyda Asmîn, Eke Eşq Qedîya 3

Bîlal Zîlan, Zebtnameyê Şewan (13-14) 4

Roşan Lezgîn, Fotografê Serê Masa 6

Weysel Hanyildiz, Ez, Dem û Gonî 7

Îsmet Bor, Hewnê Mergî 9

Murad Murxan, Dirbeta Zerrî 17

Xetîce Kavran, Melahet 19

Îdrîs Yazar, Şengal 23

Îlyas Akman, Peywendîya Tarîx û Dîyardeya Sosyale û Îqtîdarî de Hîkayenuştoxîya Kirdkî ya Moderne 25

Necîbe Kirmizigul, Korfehmîye 48

Alî Şeker, Keynekê Macirî 53

Ehmed Kirkan, Usman Esad Efendî û Mulemmaya Ci 54

Hacer Petekkaya, Şîyayîş 59

Huseyîn Karakaş, Rêça Binbareke 60

M. Mamet Qetekonij, Şîyayîşê bi Koyan 65

Ümran Düşünsel, Gelîya Qedexîye 72

Dilo Bargiran, Gird û Hurce 76

Îdrîs Yazar, "Ruhê Vîndîbîyayeyî" Ser o 78

Canê Dilo, Ez Nîya 80

EKE EŞQ QEDÎYA

| Şeyda ASMÎN |

Camêrdî verê xo çarna cinîke. Zereyê çimanê aye de nîyada. Tey vet. Tey vet ke êdî çimê aye sey verî nîyê. A çilaya ke zereyê înan de tafîste bîye şîya xow ra. Ê nê-bereqîyenê. Reyna kî çimê xo zereyê çimanê aye de, va:

- Mi efû bike.

Cinîke çimê xo yê hît û şalênî camerdî ra çarnayî, vîstêk bêveng mende. Dima cayê xo ra wuşte ra, verê xo da pencera, çar gaman de reşte verê pencera, perde akerd, qaytê teberî kerd û bi vengode serdin va:

- Ez êdî to ra nêqarîna ke to efû bikerî.

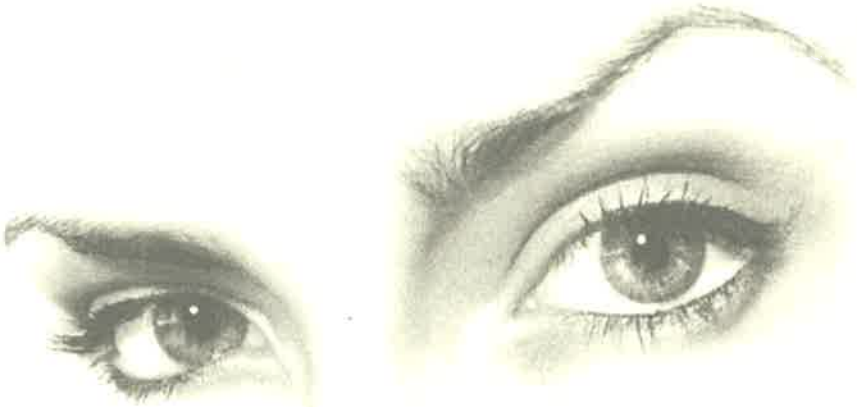

ZEBTNAMEYÊ ŞEWAN (11-13)

| Bîlal ZÎLAN |

11.

ez o
her goşe de pawe
her hoke de gire
têmîyan keno ez
huyî û bermî
şîn û şahî
cora newroz beno şewroz
huznê mi ewroyên nîyo
ê heştay û new serr verî
bi barê se serran
verê bedenî de nimite

12.

vizêr, perey
ewta bîyo ez
hêga û bostanan de
rez û daristanan de
hema eşnawîyayêne
vengê estoranê çarpayan
la helîyaye vewra koyan
vindî bîy nîşanê engiştan
şikîyaye kerraya mezelî
nêasena hinî rêça bawkalan
roj şino awan
ewro, meştî

13.

cuye gonî bî
milan ra sere
sere ra aqil
perra û perra
vêşanîye gêrayêne
keye bi keye
remayênê însanîyet
kuçe bi kuçe
xo sawitêne tarîtîya şewe ra
hêvî nêasayêne
mijê dejî ra
la peynî de mend tena
şerme

Dîyarbekir, 2014

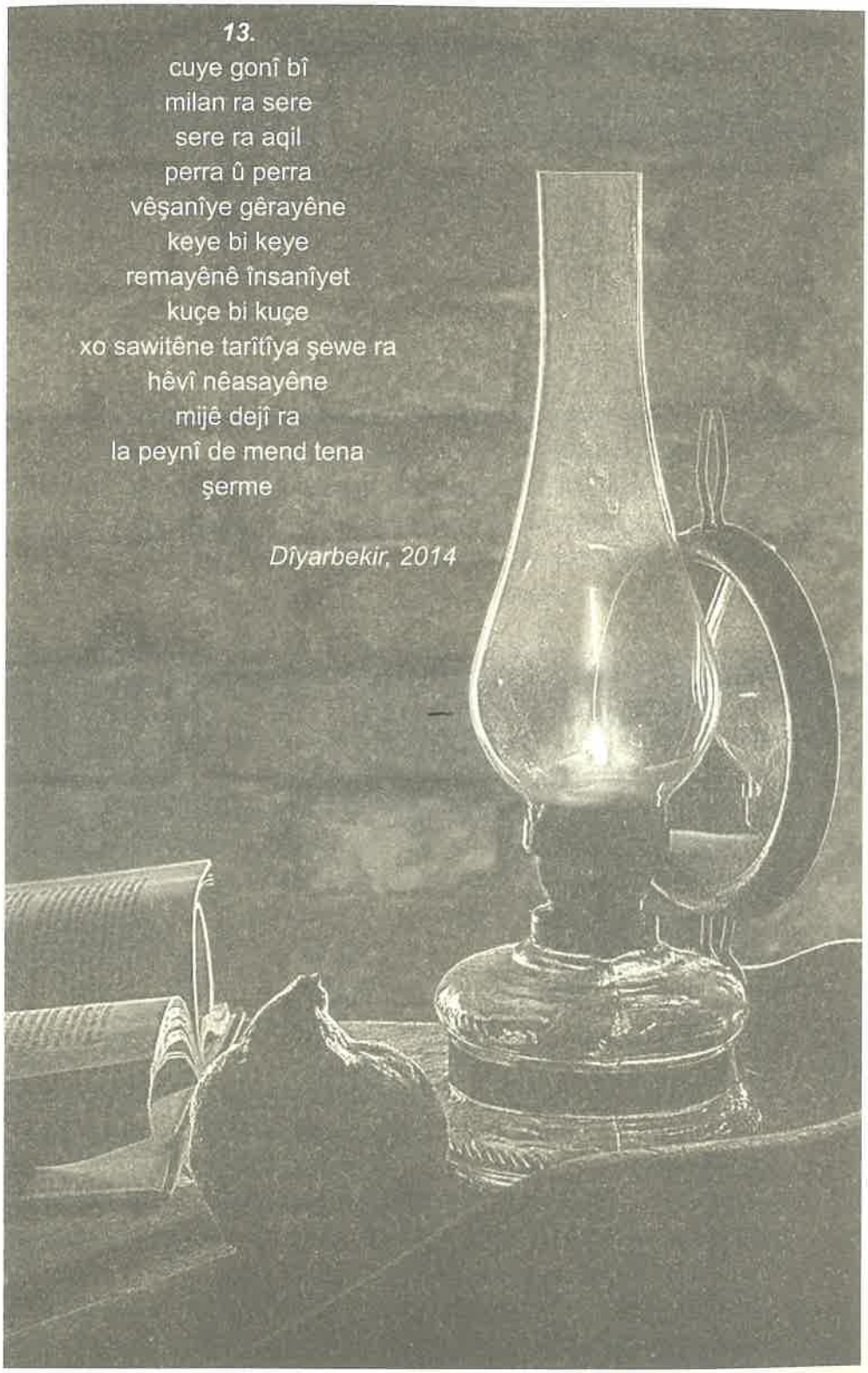

FOTOGRAFÊ SERÊ MASA

| Roşan LEZGÎN |

Cinîke dûrî ra çim gina fotografê serê masa ro û bi vengê xo yê nêzdî persa va "Fotografê to qey ha serê masaya to de?"

Mi va "Eke ez xeletî bikerî, ewnîyeno zereyê çimanê mi ra, mi hîşyar keno." Û mi cumleya xo wina temam kerde: "Ez ey ra fedî kena."

Cinîke pirênê bivengîye pişt xo ro.

EZ, DEM Û GONÎ

| Weysel HANYILDIZ |

Têmîyan de, pêro pîya, heme gamî
bê to kes nîyo mehkumê hefsarî
yew vîstika dehrî yê tenik û kilmekî de
vurîyeno miruzê to
zeleqîyeno ra rî, sîyayî û sûrîya gûnî.

Merge de,
estorêka bêserîye vazdana
teselîya Şehrazadî ra azad
lingan bin de lete-lete herre
û toz û gan hewa de
reseno ra yewbînî.

Çarling a hewna
xo dana pemeyê vilanê qewaxêran ro
to ra bena dûrî, belkî zî hewn ra nêzdî
sey yew ejderhayê pîrî
belkî zî kardîya to ding zana
halê xo rê erzûhalî.

Esparoo!

Estore,
yew sereyo bêleşe, hefsaro rengîn
û pemeyê qewaxêran...
Vaşan mîyan ra bena berze
persa "çira?"

Bêmiradoo!
Çira nêbeno vîndî
çimanê to yê esparênan ra?
Mevace heyrano!
Her kes herekîyeno ro eslê xo.
Morceleyî yew qafa estorî ya bêleşe ro fetelîyenê.
Lerzayîşê erdî ra bêxeber, tena
çimanê şuşeyênan ra teber...

Dîyarbekir, gulane 2014

HEWNÊ MERGÎ

| İsmet BOR |

Daran kincê xo xo ra vetbî, zit û but mendbî. Wexto ke varan bivarayne, ê darê ke amnanî wina gewez û bi cuye dekerde bî, nika bêruh senî ke kutiko hît varanî ver de recifîyeno û çikud aseno, darî zî eynî sey kutikê hîtî aseyne. Koyan xo semedê rakewtişî kerdbi hedre la hema lihêfo sipî xo ra nêdabi, lakim wext nêzdî bi. Vayo serdin amêne, xo ya boya vewra serdine zî pa ardêne. Ma gereka destê xo têwdin. Verê lihêfê sipî gereka her tedarîkê ma biqedîyêne. Eke meqedîyên halê ma perîşan bi. Axirî ma her tedarîkê xo wext de qedêna, zexîreyê xo mehkem kerd de, sitareyê xo viraşt, sitareyan de sobayî nayî ro, kinc-mincî, paltoyî yanî çi lazim o, ma kerdî hedre. Û vewre vara. Seke ez vaji heskerdoxa mi ameya...

Çîyêko tezat o. Her kes zimistanî tîje ra hes keno ma vewre ra hes kenê. Yeno vîrê mi, zimistanî kam roja ke tîje bivejîyên, extîyarî binê sorneyanê dêsan de nişténê ro, beşer kewtêne rîyê înan, to vatêne berê cenetî înan rê abîyo. La ma tîja şîrine ra remayne, çunkî eke tîje bivejîyo dişmen zî qulika xo ra vejîyeno. Bi teyaranê xo ya herinda vewre de bomban varneno ma ser. Bi bombayanê xo yê qirêjinan a vewra ma ya sipî keno lîmin. Rey-rey zî bi gonîya ma vewre keno sûr. Seke vewre kincê veyvekênî dayê xo ra û xo hene kerdo. Tîje her kesî rê cu ya lakim ma rê zafê reyan bîya mergo serdin. Bîya şayîya dişmenî û xemgînîya ma...

Emser hevalan yew cayê perwerdeyî yo gird û hîra viraşto. Homayî ra zimistanî perwerde esto. Eke perwerde zî çîn bo halê ma se beno? Amnanî ma tim û tim sey mûr û melî gêrenî, cayê xo de vindertiş çinîk o. La zimistanî wina nîyo. Ma kewenê zereyê sitareyanê xo, xo têwnêdanê. Na betalîye xo ya depresîyon zî ana. Amnanî her kes yewbînan ra zaf hes keno, semedê yewbînan ganê xo dano. La zimistanî ma benê agresîf, qala yewbînan wenêdarênê. Zimistan xo ya zaf kêmasîyanê ma zî vejeno orte. Zimistan beno kaxidê turnosolê ma. Ma yewbînan hîna zaf nêzdî ra nas kenê. Kêmasîyanê yewbînan ca kenê û bi înan a rika xo yewbînan de vejenê. Lakim eke perwerde bibo, ma nê kêmasîyan bi rexneyanê pozîtifan a hevalanê xo kenê xurt. Perwerde bibo, ma depresîyon ra zî dûrî ye. Dermanê cuya ma ya sosyale perwerde yo.

Xora dişmen naye zano. No rid ra senî ke tîje abî, operasyon vejeno ke perwerdeyê ma xirab bikero. Wazeno ke wina ma dişmenê yewbînan bimanin.

Emser perwerdeyê ma zaf baş vîyareno. Hem dersê tarîxî hem kulturî hem polîtika û hem zî yê felsefeyî estê. Dişmenî hema zî qet operasyon nêkerdo. Hetanî nika gereka bivejîyên orte. Aspijê sîyayî gereka hîn bivejîyêne orte.

Wexto ke leşkerê dişmenî bivejîyên serê vewre, to vatên belkî to aspijî kerdê serê yew çiftexasê sipîyî ra. Ê na vewra sipî ser o sey aspijan aseyne. Dişmenî sey aspijan kewtê vîrê ma. Mi va aspijî, ame vîrê mi. Homayî ra emser çeteyê (aspijî) ma nêkewtî. Dişmenê ma tena eskerê dişmenî ke sey aspijanê ê nîyê. Dişmenê ma yo bîn xora amnan û zimstan ma weno û sipeno. No ma nêkişeno! Hêdî-hêdî gonîya ma sipeno xo. Ez vana, aspijî dişmenê ma yê tewr gird ê.

Ma wina hem perwerdeyê xo kenê û heto bîn ra zî munaqeşe kenê, gelo emser çira dişmen nêame? Homa tifaqê xo piro do, ê qet meyerî! Janê kergan bikewo leşa înan!

Gelo cayê ma nêzano yan çîyêko bîn esto? Çira operasyon nêvet? Operasyon bivejîyo, do kam het ra bêrî? Ma kamca de verinîya înan bigêr hîna baş o? Her kes çîyêk vano. Persî û munaqeşe wina dewam kenê şinê...

Menge menga sibate bî. Ma rewna ra paweyê înan bî. Nat a ke tîje bivejîyayên înan sereyê xo motên ma. A roje zî tîje zaf weş û şîrin vejîyaybî, rîyê erdî kerdbi şîrin. Vewra sipî roşnê tîje ra bibî keyfweş, mîyanê roşnî de asnawe kerdên. Roşnê tîje vewre kerdên sey yew eyneyî û dayên rîyê ma ro. Maya mi tim vatên, tîja sibate camêrdan tîja adare cinîyan kena esmer. Ma na esmerîye ra vanê reşma. Mi hevalan ra va, hevalên menga ma ameya, ma camêrdî bîyê reşma. Menga bîne de hevalê cinîyî benê reşma. Her kes bel-bel ewnîya mi ra, kesî çîyêk mi ra fam nêkerd. Mi înan rê îzeh kerd. Ma hema ha yê naye ser o suhbet kenê, bîye gur-gura helîkopteran. Ma şaş mendî. Ma va, gelo eskerî kamca yê? Çunkî tim û tim wexto ke ê biameyên, verî eskerî vecîyayne serê koyan, nuqtayê stratejîkî tepiştêne. Lakim na rey qet orte de eskerî çin bî, teyna çar hebî helîkopterî serê kampa ma ya gêrayne û cuwa pey her helîkopterî yew koyo berz û staratejîkî ser o vindert. Ma na rey paweyê warardişê eskeran ê. Lakim helîkopterî ne deniştî û ne zî eskerî ameyî war. Na ray çîyêko zaf balkêş bîyên. Goreyê da-des deqayan cuwa pey davîst hebî teyareyê lejî amey ma ser. Di-hîrê rey serê kampe ra geyrayî, sortî kerdî û cuwa pey bombayî varnayî ma ser. Sey va û varanî bombayî yenê war. Ti vanî roja qîyametî ya...

Xora ma cuwa ver tedbîrê xo girewtbi. Zereyê pêro sitareyanê ma de tunelî bibî û zafê sitareyanê ma diqat bî. Wexto ke êrîşê teyaran bibên, ma kewtên zereyê sitareyan û fekê sitareyan zî pê yew betanîyeya hîte girewtên, eke kîmyasal bierzî wa tesîrê xo zere medo.

Cayo ke sitareyê ma tede yê, hetê başûrî yo. Lakim teyarayî hetê bakûrî de bombanê xo varnenê. Hetê başûrî zaf xidar nîyo, umûmen koyê nizm ê la hetê bakûrî

koyê berz û hîşarê xidar ê. Goreyê mentiqê nînan, ma ha yê nê hîşaran a. Oxro ke peskovî zî nêeşkayne hetê bakûrî de vinderê. La goreyê mentiqê înan ma ha yê hîşaran ser o. Ma peskovîyan ra zî hîna çeleng ê. Mi xo bi xo va, gelo tatktîkê ma zaf rind o yan yê tirkan? Goreyê eskerê tirkan ma tebîet ra ser ê. Xora miletê ma zî ma o tewir vînena. Mesela, yeno vîrê mi, dewijan vatên, hevalî yew cis sowlan pay kenê, yew game eştiş de çowras metreyî şinê hewa û se û pancas metreyî yew rey de reyar şinê. Mi va, belkî eskerê tirkan zî vanî ma wina serê kerran a ciwîyenê. Ez huyena.

Hevalê bînî kewtbî tunelan la heval Zeynel û ez ma fekê berê sitareyî de teyarayan temaşe kerdên. Bombayî rey-rey se yan di seyî metreyî nêzdîyê ma de ginenê erd ro. A yewe zaf nêzdîyê ma de gina erd ro. Ez tûncî ra û sereyê engiştanê linganê xo ya ronişte bîya. Tesîrê hewayê na bomba ra ez pey ser ginaya erd ro. Heval Zeynel nê halê mi rê zaf huya û va, heval, ez tersena ti bi bombaya tirkan ney la bi hewayê bombaya înan şehîd bikewî. Ez zî huyaya û mi va, heqê to esto heval. Parçeyê na bomba her hetê ma ra bîyî vila, la reyna zî ma nêşî zere.

Teyaran goreyê koordînatanê helîkopteran qasê nêm saetêk ma bomba kerdî û şîyî. Homayî ra serê nenûgê ma kesî zî gonên nêbî. Şan de ma xeberê radyoyî goştarî kerdî. Xeberî vanê, ma filan ca bi teyareyan bomba kerd, pancas terorîstî kiştî. Ma huyayî, ma va, gelo ma merdî û reyna bîy ganî. Yew hevalî va, ez ruhêk o, wuuuww!

Badê nê operasyonî, wina goreyê di hewteyan vewre nêvaraye. Ma kewtbî zere, moral bîyo sifir. Ma yewbînan koçenê.

Axirî vewre dest pêkerd, varaye.

Heval Zeynelî va, xo hedire bikîn ma şinê dikanê dewe ra çî-mî erînenê, şewa moralî virazenê.

Vewre hend varayên ke to vatên qayîl a vileyê koyan çewt bikero. Lakim xemê koyan nêbi, heta weşê înan şîyên. Koyan no tewir xo hîna kerdên berz, hîna bi îhtîşam esayne.

Ma kewtî reyar û resayî cayo ke tim tede horîyes esto.

Zimistanî serê koyan de her çî bêveng o.

Bêvengîye! Bêvengîya sey mergî. Mergo ke howrîyesî zereyê xo de nimneno. Tersê howrîyesî esto, no rid ra her çî bêveng o. Rîyê tersê howrîyesî ra her çî bêveng o. Darî, koyî, zinarî, teyrî, peskovîyî. Awa deran zî xo kena binê cemedî ra û xo nimnena, veng nêkena.

Bêvengîye ra vewre xo tena hîs kerdên. Vewre derdê tenayî ra hesretê vengî bî. No rid ra vewre her veng girewtên. Kam puleyê vewre verî veng bigirewtên herinda xo de nêvindertên, bi puleyê bînî ra hêz bigêro, puleyo bîn zî kerdên hişar û her di dusyayên pêra. Wina her puleyî puleyo bîn kerdên hîşar û bîyên gane. Vewre çend gane bîyên hend bîyên qewetin û xo kerdên gude, xo hetê vengî ya antên, bîyên howrîyes.

Hevalêk hêdî-hêdî yew kilama şorişî vano: "Zindana Dîyarbekirê em ê bişkînin, wan hepsîyan em ê derxînin...." Vengê ey hende ke yeno goşê ey. Hevalo bîn vano, heval deng meke, ma ti nizanî li vir xetera aşîtî heye!

Cayo ke tede xeterê horîyesî esto ti nefesê xo gênî vengê zerrîya to zî to nêno. Ma gereka tîya ra sey merdeyan, sey ruhan ravîyar ke vewre ma mehesîyo.

Ma wina tek tek bêveng vîyartî ra.

Ma kewtî qiyameyê koyî. Hend vewre varaya, hend vewre varaya, ma nêeşkenê rayîr ra şin. Heval Murad kewto vernî û bi linganê xo yê sey estûnan ma rê reyar akeno. Ti vanî dozere ha xebitîyena. Verî linganê xo rindarind keno berz û sey kardîya dozere serê vewre ra beno. Wexto ke linga xo serê vewrê ra beno, hem vewre dawisneno û hem zî nat-bot a aşaneno. Wina reyarêko qijek keno a. Ma bêminet zaf asan reyar ra şinî.

Heval Murad û ez sey her wextî pêdima şinî. O tim yeno verê mi û vano, heval yeno vîrê to. To ez verarda maya mi ra veta û arda nê koyan. Wexto ke o wina vano, zerrîya mi zaf bena tenge. Ti vanî, belkî to newguleyî nayê zerrîya min a, zerrîya mi bena virtûvila, verdîyena pira. Ez nêzana gelo heval Murad raşta wina vano yan henek keno. Çunkî o her qiseyê xo bi huyayîş a vano. Huyayîş rîyê ey ra qet kêmî nêbeno.

O bi keyfê xo amebi, kewtbi ma dima û amebi. Maya ey kewtbî ey dima, se kerd nêkerd, o anêgêra. Sucê mi çi bi, mi ra wina vatên? Herhel sucê mi wexto bêwext de

uca bîyayîş bî. Heta maya ey ma ser o ber qefilnabi, vatbi, hetanî Muradê mi meyero ez şima vera nêdana. Ma xo bi zor aye dest ra xelisnabi. Ma tim şîyên dewa ey û ey tim maya xo dîyên. Maya ey kewtên ey lîyak nêkewtên, o anêgêrayên, vatên, ez bêrî verê to de se bikerî?

Heval Muradî ma rê hetanî dewa xo reyar akerd, la a şewe ma vîyartî ra. Ma nêşîyî keyeyê înan, ma şî dewa bîne. La heval Zeynelî o şawit, va şo maya xo bivîne û bîye, wa meraq mekero. O û yewna heval şi maya xo dî û ma dima ameyî dewa bîne.

Ma resayî dewe, berêk kuwa. Berêko pîroz. Ez vana pîroz, çunkî nê keyeyî zaf cefaya ma antbî, ma ra zaf hes kerdên û yew roje zî mûrê xo ma ra tirş nêkerdbi. Keynaya keyeyî ma rê ber akerd û tede cemedîya mende. Keynaya keyeyî bîya sey yew heykelî. Ne qisey kena ne zî xo leqnena, ti vanî merda, bîya heykel. Vengêk zere ra ame, va, erê o kam o? Keyneka keyeyî nêeşka cewab bido. Hevalêk yew lapate da binê goşê aye ro, a hesîyaye xo û va, he, hee, heval! Şima weş ê! Şima nêmerdî? Ma va, ma gane yê, ma pîyor gane yê. Keyneke verard kerd ma ra û va, bawo hevalî ameyî.

Xebere kewte zereyê keyeyî, pêroyê keyeyî ma ser o ameyî pêser, qijî ra hetanî pîl, cinîyan ra hetanî camêrdan, xortan ra hetanî keynayan, kam pêhesîya ame ma kerd xo verarde û lewî nayî ma ra.

Zereyê çend deqayan de xebere kewtbî pêroyê dewe, kam ke eşnawit ame.

Ma zaf şaş mendî. Hetanî nika kesî wina ma xo verarde nêkerdbî û ma maç nêkerdbî. Wina bi hesret bitaybetî...

Ma wina bi çimanê manîdaran ewnîyenê înan ra. Pîlê keyeyî ferq kerd ke ma ecêb mendê, ma rê îzeh kerd û va, heta nika kes zimistanî tîya de gane nêmendo û nêameyo. Kam grûba hevalan ke tîya de zimistanî menda pêro kişîyayê. Ma xora çend rojî cuwaver xeberî goştarî kerdî, va, pancas gerîlayî ameyê kiştiş, ma zaf qehrîyayî, ma va belkî raşt vanê.

Ma va, ney, înan na rey zurî kerd, ma pêro sax salîm e.

Ma şîy dikan, ma rê çi lazim o, ma girewt, dewijan ra xatir waşt û kewtî reyar.

Heval Murad sey her wextî hem huyeno hem henekî keno. Barê ey zî zaf giran o, la qet xemê ey nîyo. Zaf zî arîyeq veto. Ma çend şinî reyarê ma hend beno çetin. Ko beno tîk. Vewre zî nêvarena, tîjeaşme akerdo. La va yeno. Vayêko zaf xidar. Serê nê koyanê berzana hewa pawikê to bi. Va o tewir ameyne ke to vatên waştîya to ha bi hesret hetê to ya vazdana û yena to kena xo verarde. Verarardkerdişê waştîye germin bi, ti bi na germinîye helîyenê. Ti û waştîya xo yewbînan de helîyenê benê yew. Lakim verarkerdişê vayî wina nêbi. Va serdin bi, ti germin. Va gêrayne bi serdinîya xo ya germinîya to bifetisno, ti zî qayîl bî bi germinîya xo ya serdinîya ey bifetisnî. Kam serfiraz bo gelo? Va o tewir yeno ke, ti nêeşkayne vernîya xo bivînî. Amnanî wextê aqîtan de pîrika mi aqîtê tuyan girînayên û tuyê ke aqîtê înan veto, eştên serê siloyî. Mêsî ser o ameyne pêser, wexto ke ti verê siloyî ra bivayartên, ê mêsan gew nayên

to, nêverdayên ti çimanê xo akerî. Vayî zî wexto ke germinîya to de baş nêkerdên, na vewra welikine vay dayên, sey mêsan kerdên zereyê çimanê to, ti nêeşkayên der û dorê xo bivînî.

Ma reywanê şewe zî sey şewe yê. Wina bêveng û efsunin. Ma sey verisnî yê. Pejne ma ra nêvejîyayne. Ma resayê sere koyî, sinacêrê koyî bîyî, hevalê berpirsîyarî va, ma tîya de yew mabên danê. Cayê mabênî, cayo ke dalde yo, va nêgeno.

Ma mabênêk da. Xora mabên ma rê firsend o. Ma bi çar çiman a paweyê mabênî yê. Her kes kewt yew teşqele, lez û bez destî bîyî zereyê cêban, kam ke qutîya tutunî, kam ke paketa cixara vejeno. Ma kefîyeyî antî sereyê xo ser û binê kefîyan de cixaraya xo viste ta. Ma hend zerrîweş ê. Yew cîfê cixara ma rê sey yew cîfê azadî yo. Azadîya panc deqayan. Ma cixaraya xo o tewir xo dest de nimnenê û pawenê, ti vanî, belkî to estare tepişto kerdo çepalê ma. Estareyê hêvîya ma. Ti nêverdenê to dest ra biremo şiro. Ma o tewir cixaraya xo xo dest de nimitên û antên. Antişê dûnî zî zaf balkêş o. Ma antên pêro hucreyanê xo, seke ti nefesê xo yo peyên biancî.

Ma pêro cixara şimenê la heval Murad cixara nêşimeno. Ey qet xo fek a nêdaya. Ey kefîye anta xo sere û serê vewre ya verba Koyê Sulbus û Tarî de kewto ra.

Koyê Sulbuse ti vanî kincî veyvekênîye dayê xo ra. Sulbuse ser o vewre senî hend sipî asena? Na sipitîye xo kamca ra girewta? Şitê mayanê ma zî wina sipî nîyo. Çi ra qederê ma û miletê ma zî wina sipî nîyo? Çira tim û tim hend vewra sîyaye varena ma ser? Ma çira qederê ma hende sîya yo?

Heval Murad senî ke yew pêçeke şina hewn a, eynî sey yew pêçeke şibi hewn a. Vewre sey dadîya ey o kerdbi verarda xo û asmên ra zî aşme bi şewlanê xo ya o kerdên germin. Bi şefqet ey rê lorîgî vatên. Lorîgê bêvengî. Şewlê aşme ey rê bibî lehêf. Verba heval Muradî Sulbus rakewte bî. Murad û Sulbus. Sey nameyê di aşiqan. Çira nameyê Tarî Murad nîyo? Çira Tar zî ranêkewto, wina sereyê xo kerdo berz, hetê Homayî ya ewnîyeno, seke duayan bikero? Tarî çend henzar serrî yo wina sere kerdo berz, duayan waneno, vendeno Homayî? Sulbuse çend rind kewta ra. Qet xemê aye nîyo. Homayî a kerda ko. Kewta ra û paweyê Tarê xo ya. Vana, ez etya ya! Ez sebr nêknea hîşar vinderî û dejan biancî. Ez kewena ra û xeyalanê to kena. Tarê mi, eke ti ameyî, mi bike hîşar! Tarî duayanê muradê xo keno û nobete gêno, a rakewena.

O wext yew hevalo ke na mintiqa ra bi, mi ra wina vatbi: Sulbuse û Tarî way û biray bîyê. Way û bira zerrî kewenê yewbînan û qayîl ê yewbînan de rakewê. Wexto ke şinê yewbînan het, Homa înan keno ko. La sewbîna efsaneyî zî nê koyan ser o vajîyayne. Mesela, vatêne, nameyê xortêk Sulbus bîyo û nameyê keynayêk zî Stare bîya, nê zerrî kewtê yewbînan. Qayîl ê bizewicîyê la cazûyek kewena bênateyê înan nêverdena ê bizewicî. Sulbus dejê nê eşqî ra werem beno mireno. Stare zî daymîşê nê derdî nêbena a zî mirena. Wasîyetê xo kena vana, mi verê Sulbusî de defin bikerên. La cazûye reyna kewena benateyê înan bena yew telî.

Murad zî eynî sey Sulbuse kewto ra. Vano, ez eciz bîya. Mi bezreyê azadîye kerdê

pistinê xo, ez tîya ya. Eke Homa vengê miletê ma nêhesîyeno, eke Homa wayîrîya nê miletî nêkeno, o ke hend gird o, mi rê çi. Ez sey Sulbuse rakewena û paweyê azadî vindena. Tîya de serê nê koyê berzî de wina Homayî ra nêzdî. Wa mi nêzdî ra bivîno. Ez sey Tarî ey lîyak nêkuweno. Ez kewena ra. Ez zana vengê zerrîya min a qijkeke nêşino ey. Ez sey yew sîye keweno ra. Ez wina bena efsaneyêk. Belkî ez herinda Tarî bigêrî. Herinda Tarî de Sulbuse û Murad bivajîyo. Koyê Sulbuse û Muradî. Belkî efsaneyê mi wina bivajîyo: Murad ciwano qijkek bîyo. Bezreyê hêvîya azadî kerdo pistinê xo û şîyo ko. O zerrîya maya xo ra sey yew estareyî qiliyayo û şîyo koyan. Qayîl bîyo azadî zergun bikero. Nameyê maya ey Sulbuse bîya. Maya ey Sulbuse sebr nêkerdo. Kewta Muradê xo dima. Nêzanayo Muradê aye kamca yo. Murad zerrîya aye de estare bi. Estareyî zî koyan ra nêzdî yê. Sulbuse no rid ra tim û tim serê koyan ra gêraya û veng dayo Muradê xo. Murado porkej û çimkewe. Xora no rid ra ey ra vatên, estareye min. Çimê ey sey estareyî kewe bî. Sulbuse serê her koyî ya destê xo yew estareyî rê kerdo derg. Aye çend destê xo kerdo derg, estare hend kewto dûrî. Estare çend kewto dûri hend kijî kewta zerrîya aye, veşaya û hesrete zerrîya aye kerdo kul. Sulbuse de sebr nêmendo. Veng kerdo Duzgun Babayî. Destî kerdî berz duayî kerdê. Vato, ya Duzgun ti îmdadê mi ra bêrî! Ez zana to dest de çîyêk çinîk o, la ti mi bikî koyêk. Koyêko sey xo wina berz. Ti mi hewn a kirî. Ez tîya de paweyê Muradê xo vinderî. Ez zana, o na yo serê nê koyan a. Muheqeq rojêk yeno û mi vîneno. Eke ame mi hîşar bike, ez bi hesret verarde şêrî ey ra. Pê hesreta henzar serran. Vengê aye nêşîyo Homayî, la Duzgun Baba ca de herinda vengê aye hesîyayo. A kerda Koyê Sulbusî. Koyê Sulbūse. Murad zî resayo maya xo Sulbuse û qayîl o verarda aye de bi hesreta henzar serran rakewo. Henzar serrî rakewo ke bieşko nê dejan nê derdanê azadîye xo vîr ra bikero. Destanê mayanê qijanê azadî gereka wina bo. Serê her koyî ya yew Murad yew Şîlane bîya ko, yew maye bîya Sulbuse...

Rakewenê. May û xortê xo rakewenê, benê efsane. Belkî wina hefizaya şarê xo de ca bigêrê. Belkî wina şarê ma rakewtişe Muradan ra hîşar bo.

Ma cixarayê xo şimitî, heval Zeynelî va, ma wext de bivejîyî reyar, belkî emşo hîn vewre nêvaro, wina rêçê linganê ma denêbê. Ma çend lez bikin hend baş o.

Hevalî kewtî reyar. Mi heval Muradî ra va, heval wurze! Ma şinî! Ey ra qet veng nêvejîya. Bîyo sey sîye. Mi reyna dest kuwa ci û va, heval! Werze, ma şinî! Veng nêvejîya. Mi kefîya ey sere ra kerde berz, ti vanî xays o. Lewî huyayîş de, nurêko sipî perrayo rîye ey. Belkî dinyaya xo de zaf şa yo. Seke bireso omidê xo, o tewir zerrîweş aseno. Mi reyna pêt a o şana tê û va, heval! Hîşar be! Ey va, heval, ez bineyna kewena ra. La hend ke nûzî ey ra vejîya. Vengê ey sey vengê serxoşan bi. Mi reyna vengê xo kerd berz û va, heval, hevalê bînî pêro şîyî! Ez û ti tena mendî. Werze, ma berey kewenê! Ey va, heval, şima şêrîn, ez bineyna kewena ra û badêna şima dima yena.

Mi hîn zana ke no halê ey normal nîyo. O kewto hewnê mergî. Hewno tewr şîrin. Hewno ke to resneno sînayoxanê to. To resneno maya Sulbuse.

Mi o lez û bez têşana, mi her cayê ey vilêna. Bineyke hesîya xo, bi hîşar la sey serxoşan o. Mi va, heval hîşar be! Reyna va, ez qayîl a rakurî.

Mi reyna xelîyek o vilêna û têşana, mi kerd paştîya xo, sîlehê ey û çentayê ey zî nimitî, ez kewta reyar. Hel hela vindertişî nêbî! Mi gereka o zaf lez biresnayne cayêko baş. Ez hem reyar ra şina û hem zî ey paştîya xo ser o têşanena ke wa gonîya ey biherikîyo. Gereka gonîya ey nêvindero.

Vernîya ma de wina goreyê di-hîrê kîlometreyan gumeyêk esto. Eke ez ey biresnî o gume û adir wekerî o do bixelisîyo. Heto bîn ra zî ez zaf tersena, çunkî dişmen tim dormaleyê ê gumeyî bombardiman keno. Sewbîna çare çinîk o.

De gîdî de, de gîdî de, mi resna gume. Mi lezûbez adir wekerd, kincê ey sere ra kerdî, dûrê adirî de o vist ra û mi o vilêna. Ez çend ey vilênena û tanîya adirî dana ey ro, o hend yeno xo, beno gane. Seke vernîya mi de orteyê zimistanî de gulêk akero. Alişkê ey reyna bîyî sûr, rengê ey reyna bi normal. Rengê meyitî sipîloçî şi, rengê cuye ame ey.

Axirî o reyna bi gane. La wextê ma zî zaf nêmendo. Hema-hema şefeq erzeno, dinya bena roşn. Şansê ma zî esto, reyna vewre dest pêkerdo, mikne-mikne varena. Ey kincê xo dayî xo ra, ma kewtî reyar...

Hîn heval Muradî kamca ez bidîyêne bi huyayîş vatên heval! To ez hem arda serê nê koyan û hem zî ganê mi xelisna. To deynê xo da, na rey ez bîya deyndarê to.

Mi xo bi xo vatên, Muradê qijekî bezreyê azadî dekerdo zerrîya xo ameyo koyan ser. Bezreyê azadî û hêvî. Nînan her ca de rameno...

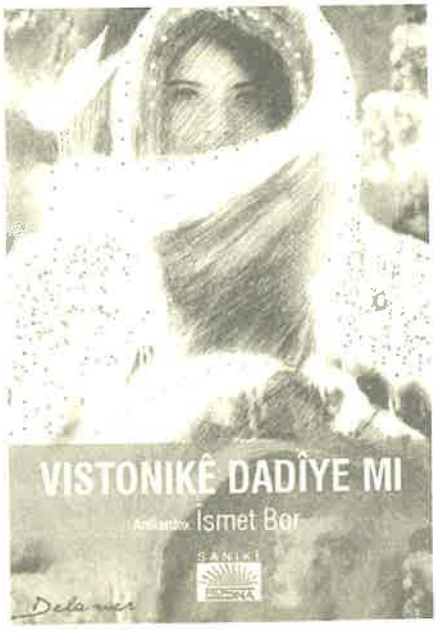

DIRBETA ZERRÎ

| Murad MURXAN |

Hêrsê to sey tozika zimistanî bî
winî dayêne rîyê mi ro.
Serd û zimag bî.
Murizê min û hêrsê to têmîyankewte bî ancîya
sey puk û vewra Goşkarî.
Deşte sey dengizî bîye,
erd mij ra nêasayne
sey cîgera mi,
a kî bêkese bîye;
bêkes û bêkûye...
Hay hay û hey hey bî ancîya.
Hawaaar hawar!

Jan darîyêne we
giran giran...
Zerîya mi ancîya viran.
Çîyê de tehm nêmendbî
Dûyê cixaraya qaçaxe
Boya çaya qaçaxe...
Hesirê çimanê mi bêkes herekînê
Alişkê mi sûr nêbenê
Dirbeta mi germin a
dirbeta zerrîya mi...
Hawaaar hawar!

Derbaz bî şî dewran...
Dewranêde zor, dewranêde bêderman
Hawaaar hawar!

Serwext nêbî ma rê zeman
Çerx çerxê felekê zalimî bî
Dewran dewranê neheqan.
Gulbostan sey verî nêbî
boye nêdayne gulan
Bêşikl û bêawir se bikero
merdim vilan.
Hawaaar hawar!

Destê mi pêsîrê mi de
Loqme qirika mi ra nêşono war
Dinya mi çim de tarî
Heme çî bî wêran.
Zereyê min o xirabe, derdo bêderman.
Hewrê sîyayî pirpisînê ancîya ma ser o,
Eke qederê ma yo, ez nêzana
Hawaaar hawar!

Felek ma ser o qumare kay keno
bieşq û heyecan
No hal hal nêbî bêguman
Êdî der nêbena awa çiman
Hawaaar hawar!

01.01.2014

MELAHET

| Xetîce KAVRAN |

Yew kuncê qeweyê dewe de, ez yew sandelîya seke erzîyaya ser o ronîşta û mi cixara cixara ra tafînaye. Ez dekewta mîyanê xeyalanê Îstanbulî û cuya rengîne ya Beyogluyî. Pê vengê dawudî yê qeweroşî ez ameya xo: "Mamosta, çayê to senî bo?" Mi zereyê xo de lanet ardênê nê qederê ke ez eşta îta. Tay zeman vîyartbi labelê zaf zeman vîyaro zî hewna ez nêmusayêne dewe û cuya dewe.

Dewe de zemanê mi şîyayîş û ameyîşê beynateyê qeweyî û dibistane de vîyertêne. Wexto ke mi firsend bidîyne ez şîyêne yaban ra geyrayne, mirdîya xo mîyanê teynayî û xeyalan de bîyne vîndî: yew bi yew taxanê Îstanbulî ra geyrayne, peynî de yan yew merdimî yan zî yew heywanî ez ey xeyalan ra kerdêne aya, ew wext ez ameyne keye.

Serê hamnanî bi, zeman giran-giran vîyertêne ra. Îta de yew çîyo ke ez pê teselî bibîne qet çine bi. Mi xo sey hepsîyêkê bêçareyî û qederê xo rê bîyo razî hîs kerdêne. Mi çaya xo ra fira peyêne şimite û pereyê çay serê masa de nayî ro û qeweroşî ra va "Bimanîn selamatî de."

Yew heywano ke rayîrê xo nêzano ez wina şîya keye. Mi nêzanayne ez se bikerî; ez xeylêk o tewir menda. Roj vîyertebi hînî bîne êre, zereyê mi de kederêko xorîn estbi, mi cîgere ra ax antêne la çare çine bi. Ez bêçareyê ra ameya îta, gereka ez bixebitî. Eke na bêçareyî ra nêbînî, ez rewna kewtibîya rayîrê Îstanbulî. Feqîrê zemanê verî ameyne vîrê mi, çi kezaletîye de wendege wendêne, ew hal çimanê mi ver ra vîyartêne; na feqîrê ez kerdêne hepsî.

Hêdî-hêdî mi dewe û dewicî pîya şinasnayî. Heta çend merdiman de biya embaz û mi înan ra hes kerd.

Hesen zaf rey paweyê saetê paydosê dibistane vindertêne û ma pîya şîne qewe. Hesen xortêko semt bi, bejna derg, çimê rengînî û gijikê xo yo sîya kilm qesnayne û kişta dayêne. Rîyê Hesenî tim huyayêne. Mi fehm nêkerdêne la yew halê ey o xo ra bawer estbi.

Pîyê Hesenî rewna merdibi. Hesen û maya xo cuyayne. Çend donimî erdê yîn estbi la pê îdare nêbîne, xalê Hesenî yo pîl eyîn rê ardim kerdêne.

Ma baxçeyê qeweyî de nîştî ro û çaya keyfî şimitêne. Hesen tim û tim hetê keyeyê

Mehmûd Axayî ra ewnîyayne. Mehmûd Axa heme dewanê mintiqa de wayîrê nufûzî û xatirşinas o, çunke dewlemend o.

Tayê zeman ra pey yew kêneke pa yew leganê kincan vecîyaye serê page. Hesenî nimtik ra pê dest selam da keyneke û aye ra zî bi dîqet selam girewt.

Mi çay şimitêne la çimê mi bê waştene ewnîyayne eyîn ra. Keyneke xeylek zeman serê page de mende, kincî heme aliqnayî û ewnîyayê hetê ma ra. Keyneke bêxelet sereyê xo leqna, seke xatir bivazo. Gijikê xo kerd duz û şî zere.

Hesenî va "Melahet!" Seke embazê xo yê samîmî ra derdê xo vatêne.

Melahet waştîya Hesenî ya; qicey ra yewbînan ra hes kerdo. Hesenî eşqê xo û Melahete ser o seke yew destan biwano, o tewir qisey kerdêne. Maye û xalê Hesenî şîbî Melahete waştbî. Hesenî cîgere ra helm antêne û vatêne heme gure ameyêne feqîrîye de vindertêne.

Mi pê cumleyanê dergan Hesen teselî kerdêne. La mi zanayêne ke faydeyê nê qiseyan çinî yo. Ma çengileyî kerdî tîyor û yew rayîro derg ra şîyî. Huyayîşê rîyê Hesenî cemidyabi, to vatêne ke riyê ey ra varan vareno, ew tewir bibi hewrin. Ma epey bêmeqsed gêrayî. No wezîyet mudeyo derg mi de zî tesir kerd.

Bîntare ra çend rojî vîyartbî, Mehmûd Axayî ez dawet kerda keyeyê xo. Keyeyê Mehmûd Axayî qonaxê dewlemendan bî, seke sarayê paşayan a. Mi Melahete nêzdî ra dî. Ew rîyê aye yo gilover, pê xemzeyan û lewanê aye yê qalindan de zaf rind aseyne. Tam yew rinda dewe bî. Ez zaf kewta binê tesirê aye. Ez keyeyê Mehmûd Axayî de zaf nêvinderta, şîya keye. A şewe heta serê sibayî yew dej sareyê mi de geyrayne. Ez yew halo rincan de hewn ra warişta. Epey zeman nêameya xo; to vatêne qey demaranê mi ra gonî ancîyaya. Heta êreyêk ez binê tesîrê nê wezîyetî de menda. Dima çina ra bi, mi fehm nêkerd la ez werişta şîya qewe. Hesen zî qewe de pa çend dewican hewş de ronîşte bi. Ameyîşê mi weşê Hesenî şi û keyfweş bi. Mi yew sandalî girewte û ez verê eyîn de ronîşta. Tayn zeman ra pey ez û Hesen ma teyna mendî. Ma bajar û cuya bajaran a rengîne ra qisey kerdêne. Mi nê qiseyan ra fehm kerdêne ke Hesen qayîl bi dewe ra şîyero.

Çimê mi zî sey Hesenî berê Mehmûd Axayî de bi la mi nêzanayne ez çi sebeb ra qayîl a biewnî uca ra. Hesenî zî dîyêne ke ez ha ewnîyena. Mi bêwaştene persê Melahete kerd. Hesenî va, "Ez na kêneke ra..." la qiseyê xo nîmcet mendî, çunke qeweroş nimtikî ra amebi verê ma û goşdarîya ma kerdêne. Bêdestur, bi samîmîyet dest pêkerd, va, "Mamosta, ti wende yî û hîna zanaye yî, nê xortî rê biney nesîhet bikere, bi nê halê xo dekewto serê ziwanê dewijan û sereyê xo fîneno bela!"

Nê qiseyan bineyke Hesen tengijnayne. Dewijan hemin no eşq zanayêne, heta çend dewijan zî bi nîyeto xirab ra dedîqodî kerdêne. Hesenî hesê xo nêkerd la werişt û şi. Qeweroşî vatişê xo dewam kerdêne la çimê mi berê Mehmûd Axayî de bi. Mi waştêne ke ez Melahete bivînî, zereyê mi de yew waştena bêsebre estbî, yew het ra zî mi vatêne wa qeweroş nêzano ke goşê mi aye ser o yo. Mi rey-rey sereyê xo

leqnayne û mi vatêne "Ey ti heqdar î." Labelê hîşê mi yewna ca de bi, cuwa pey bêwaştene ez warişta mi va "Bimane silametî de" û ez şîya keye.

Her roje mi bêsebir saeta paydosê dibistane pawitêne û ez şîne qewe. Yew sandalî girewtêne û hewşê qeweyî de roniştêne, mi yew het ra çay şimitêne heto bîn ra zî ewnîyayne berê Mehmûd Axayî ra. Eke çew biameyne verê mi, mi rîyê xo yewna het a çarnayne û ez cuya dewe ra biyêne gerrekerdox.

Penîya hamnanî ameyêne seke rojî hîna lez vîyartêne. Sey rojanê verînan Îstanbul nêamêne vîrê mi. Çend rojî bî ke Hesen nêasayne, mi o mereq kerdêne. Yew embazê Hesenî va, "Hesenî qerar dayo, keye ra nêvecîyeno." Hesenî ceza dabî xo. Labelê na ceza zaf derg dewam nêkerde. Hewna keyfweş, rihuyaye ameyne qewe û şîne, heta qewe de hewna zaf zeman vîyarnayne.

No mewsîm wextê karê dewan nêbi, heme camêrdê dewe ameyne qewe de peranê çay ser o kay kerdêne. Rey-rey mi zî ayîn de kay kerdêne. Wexto ke ez qewe ra vecîyayne verê berî de mi biney xo texernayne, ez ewnîyayne hetê keyeyê Mehmûd Axayî ra û hema şîne keye.

Zeman wina vîyartêne.

Roj hewna şîne awan, Hesenî û çend embazanê xo masa de kay kerdêne, mi zî kayê eyîn seyr kerdêne. Yew keyneka da-desserrîye berê qeweyî ra sereyê xo vet û va, "Kek Hesen!" Hesenî ca de kay caverda û şi hetê keyneke ra. Pey ser ageyra, labelê rîyê Hesenî bibi sey qaxitî. Yew cixara waşte, çend helmî antî xo zere û cixara eşte. Va, "Maya mi niweş a, ez şorî keye." Roja bîne qeweroşî va "La mamosta to dî se bi! Na dewa vera ma ra ameyê Melahete lajê Zekerîya Axayî rê waşta." Mi va qey yew sitilê awka girênayî cor de bîye sereyê mi ro, yew vengo nimz ra mi va "Yaaa!" Sewbîna ez nêşkaya çîyêk zî vacî. Qeweroşî va "Qet mevace, Mehmûd Axayî sozê Melahete dawo." Nê qiseyan ra pey hîş mi sere ra vecîya.

Bintare ra çend rojî vîyartbî, mi Hesen hersin dî, rîyê Hesenî yo huyaye şibi û awiranê Hesenî de yew raştîya girane estbî. Ma biney pîya gêrayî labelê ma kesî qisey nêkerdêne. Hesenî belkî nêzanayne la halê ma seypê bi. To vatêne ke ma qusur kerdo û ma gêrenê nê qusurê xo binimnê. Hesen vindert û ewnîya mi ra, seke gêrayne çîyêk vaco, la nêva. Hewna rîyê xo çarna verê linganê xo û rayîr dewam kerd. Mi mereq kedêne gelo Melahet ha se kena? Çi hisê Melahete estê? Çi wazena? Nê persan mezgê mi de nimtîk kay kerdêne. Mezgê mi zaf rincan biyêne, na rincanîye ra hewnê mi nêameyne. Yew-di hefteyî nê halî de ez şîya dibistan û ameya keye. Ez qayîl nêbîya şorî qewe. Mi zî sey Hesenî cezaya hepsê keyeyî dayne xo.

Yew roja hamnanî ya honik a, ez bêhal a, mi serê cilan de xo kerdbi derg û ez dekewta mîyanê xeyalanê Îstabulî. Yew ara rîyê Melahete ame verê çimanê mi. Ew rîyê Melahete yo bi huyayîş şibi, rîyê yew merdima derdine amebi. Mi sereyê xo kam het a çarna, no riyo derdin verê çimanê mi ra nêşîne. Nê xeyalan hewnê mi remanabi. Bê xeyalan çîyna bedenê mi de çinê bi. Veng ame, yewî ber kuwayne, ez pê zuwar

şîya mi ber akerd. Hesen verê berî de bi, ez şaş menda, zaf keyfweş asayne. Va "Çend rojî yo ti ha ça yî?" Mi çîyêk va la mi binra fehm nêkerd ke mi va se.

Ma pîya şî qewe. Her wextî ra zafêr qisey kerdêne û huyayne. Mi xo zere de va, no hal çi yo? La mi nêzana ke se bîyo. Ma heta nîmeyê şewe qewe de roniştî. Heme kesî şî keyanê xo, ez û Hesen mendbî. Ez qayîl bîya Hesenî ra sebebê na keyfweşîye bipersî la mi nêzanayne ke çi tewir bipersî. Qeweroş heyna bêsebir bi, mi ra ver persa va, "Hesen ti îta ra pey se kenî? Hesenî yew şeklo xo ra bawer va, "Şima biewnîyê keyfê xo ra, keyneke bena aya kamî hema belî nîyo." Bi vengêko berz huya û dekewt çengeleyê mi. Qeweroş şaş mend, ma zî qewe ra vecîyayî.

Ti mevace ke Hesen û Melahete keyeyê yew embazê xo de ameyê pêhet û qisey kerdo. Melahete vato "Ez to ra hes kena, bê to yewna kesî nêwazena." Nê qiseyan Hesen zaf kerdebi şa.

Bintare de di hefteyî vîyertî ra. Kiştê dewe de yew baxçeyê sayêran estbi, ma hîrê embazan yew çul eştibî erd û ser o roniştbî. Yew qalabalix ver bi dewe ameyne. Hesen şi nêzdîyê qalabalixî û peyser ageyra labelê rengê rîyê Hesenî bibi zerd, yew tif eşt erd, çend nengî çînay û ame verê ma. Keyfê ma hemine rema. Hesen qayîl nêbi ma hîna uca vinderê. Çewî fek ra vate nêvecîya heta dewe, ma şî qewe de roniştî û nat-wet a ewnîyayî derey se beno.

Hesen seke yew sînayayê xo merdo û ha ewnîyeno cenazayê ey ra ew tewir dejaye asayne. Mi musade waşt û mi va ez şina keye, ez verê Hesenî ra vîyertêne ra yew vengo nimz ra va: "Hema niqedîyaya. Melahet aya kamî ya belî nîyo." Ez girangiran ameya keye la ez rincan bîya.

Zeman rey-rey giran rey-rey zî lez vîyertbi, tehtîlê hamnanî çend rojî mendibi. Ez bêqerar vinderte biya. Mi nêzanayne ez se bikerî. Yew çîyo ke şîyaye yo hîna apey nîno, seke mi ew kerdo vînî, ew tewir yew haletê ruhî mîyan de bîya. Aseno ke no hal yew mudeyo derg ganê mi de bimano. Mi dewican de zî têkilîya xo birnaybî, ez qederê xo rê bîya razî û mi xo kerd hepsîyê keyeyî.

Roj hewna şîne awan, tîjî hewna şênayî û bextîyarî nêardêne mi rê. Mi veng da muxtarî, kilîtê dibistane da ci û ez şîya keye. Mi qerar da ez dewe ra şorî, mi çend parçeyî çî-mîyê xo top kerdî û dekewta mîyanê cilan. Hewna mi xo vîr ra kerdbi. Eke ez bineyke rabikewtêne, mi heme çî xo vîr ra kerdêne.

Mi nêzana ez çi wext rakewta. Serê sibayî erey werişta, biney amadekarîye ra pey ez vecîyaya teber. Dewe de yew qalabalixo gird bi. Keyeyê Mehmûd Axayî ra berburîyan veyve berdêne. Doxey mi şî, ez lerzaya û serê yew kerra de nişta ro. Biney hîş ame sereyê mi, ez werişta û kewta rayîr. Ez tayê ca şîya, teberê dewe kiştê rayîrî de Hesen zî serê yew kerra de ronîşte bi û dekewtbi mîyanê xeyalan, tey şibi xorî, çimê Hesenî bibi pir hesirî. Çim gina mi, bi yew vengo nimz va "Belî bi bena aya kamî."

Mi fehm nêkerd vano se. Ez bêçare ewnîyaya Hesenî ra. Tena va, "Melahet..."

ŞENGAL

| Îdrîs YAZAR |

Ewro pîyorê rengan bêdayik, bêwayîr, bêkes û bermikin ê
Pîyorê hêvîyê mi talan, pîyorê kilamê mi şîware
Vayê hamnanî pirtê Meleka Tawuse kaydano xeyalanê mi de
Heme cayê mi tehl, bêtehm, heme wesleyê mi refşikîn
Vaje Şengala mi, waya min a giladerge, waştîya min a xemline
Se serran ra hetanî no wext tim teberdaya, tim kederin
Kênekê to yê ke meqes porê yin ra şermîyaynî
Ewro bazarê xo yê rezîlî de vetî rotiş.
Raşîyayo Mishefa Reş, hawar kewto vengê dayikan
Ax Şengalê, ax delalê, cuyê mi ra dergêr o no dejê to
Çend îdeolojî, çend bawerî, çend kitabî û çend felsefeyî
Qetlê bêguneyan û bêpawiteyan helal vînenî
Tenê xo dayo yewbînan katibanê zemanî, halê ma rê çi nusenî?
Ez û ti paştîya xo danî yewbînan, ti verba rojhelatî ez verba rojawanî
Ti siba dua kena Xaliqê Kerîmî rê, ez mexreb de
Ey Homayê min o qudretin! Bi nameye to kişenê murşîdê cehaletî
Birijne quça zaliman, bişikne na zincira esaretî ya bawerî
Ax qewmo qedîm, neslê Asurî, neqşê Nînowa, gula Mezopotamya!
Şima cerebnayeyê dîktatoran, sembolê tefekurî, sembolê mazluman ê
Ax buka nazdare, puta melule, kulîlka xemgîne
Berzînê to kerraya wişk, keyeyê to Sîncar, leheyfê to asmîno şîn
Werê to vaşê koyan, şimiteyê to ereqo tehmsar
Gama ke ti teyşanîyê ver bimira
Zereyê mi ra Ferat biherîkîyo zî ez pê se kera!
Bawerîya to qedexe, pêçekê to bi gwîn gujî kerdî
Ti wina belengaz, wina bextsîyaye, wina bêmirad
Wijdanê însanîyetî wina kerr, wina kor, wina xînt
Û ez şaîrêko zerrîşikte, çi binusa berxika mi
Dinya merga verganê haran a, meqam zî ha destê qehpikan de
Ti perperika rengîne, xezala bêgune, xorta şermikine

Çinayê to esto ke zerrîya to ya panke ra vîşêr
Û zerrîya panke verba guleyê cehaletî de se bikera ke
Ax rengîna mi, mazlum tim ha binê potînan de
Sîneyê yew dayîka çijexişne de tirmêko sabî
Wina mergêko bêwext, mergêko rew, mergêko xayîn
Ez do kitabê Avesta bo, ansîklopedîyê tarîxî, ferhengê ziwanan
Senî tarîf bikero na faşîzanîye, nê dejê nesilnayeyî
Ax Şengala mi, hîsê nuştişî zîniskê mergî yê
Ez zereyê çekuyan de bena ganî, bena merde
Yew qelema mi esta, yew zerrîya diçetele û di çimê min ê hesrinî
Bi qîrîya xo ya dirbetine ez qîrena cîhanê Dehaqan rê
"Her vaş kokê xo ser o, her teyr vengê xo de, her ganî rizqê xo de rindek o"
Vengê mi gineno goşanê kerran ro hewna gêreno mi
Û ti nika yew tirm a, goristanê to zî zerrîya mi...

Mîyaran, 22.08.2014

PEYWENDÎYA TARÎX Û DÎYARDEYA SOSYALE Û ÎQTÎDARÎ DE HÎKAYENUŞTOXÎYA KIRDKÎ YA MODERNE

| Îlyas Akman |

Eserê edebî zafê reyan hafizaya tarîxî ya miletê xo ser o awan benê. Senî ke nimûneyanê edebîyatê Afrîka, Amerîkaya Başûrî, Rojhelatê Mîyanênî û yê postsîyayanê Amerîka de aseno, eke eseranê edbîyan xo argumantanê postkolonyalî û xoverdayîşî ser o awan kerdo, a game muheqeq do hafizaya tarîxî û serebutê sosyalî nê eseran de ca bigîrê. "*Her metno edebî ke bi hawayêk têkilîyê berhemdarîya komelkî xo zere de hewênayê, her metno ke ey bi xo şeklê wendişê xo bellî kerdo, ancî zereyê xo de kod kerdo ke no metn senî, hetê kamî ra û seba kamî ameyo xuliqnayîş û îdeolojîya xo ronaya*" (Eagleton 2009, 54) û nê paralelî de ameyo wucûd, êdî sey rastîyêka bêşik û şubhe meydan de vindeno.

Gama ke edebîyatê postkolonyal û xoverdayîşî de merdim bala xo bido hafizaya tarîxî û serebutanê komelkî ser, ganî goreyê îdeolojîyêka bellîkerdîye û persa peywendîya [bağlam] îqtîdarî de, ser o vindero. Na rastîyêka eşkera ya ke têkilîya edebîyatî bi îdeolojî û dîyardeya îqtîdarî [iktidar olgusu] zaf pêt a. Hetta ke Terry Eagleton vano "*Edebîyat, bi manaya çekuye ke ma mîras girewta, yew îdeolojî ya. Zaf têkilîyê xurtî mîyanê edebîyatî û problemanê îqtîdarê komelkî* [toplumsal iktidar] *de estê*" (Eagleton 2011, 36) û bi no qayde şeklê têkilîye tênizdîbîyayîş ra zaf aver beno.

Seke aseno, dîyardeyê sey dejê ke ancîyayê, hesreta azadîya ke prosesê tarîxî [tarihsel süreç] de dest ra şîya, mucadeleyê vera îqtîdarê despotî, welat, hêvî, fedakarî, vengdayîşê seba mucadeleyê azadî heme bale ancenê xo ser.

***Îlyas Akman** 1986 de Hêni de ame dinya. Fakulteya Edebiyatî ya Universîteya Dîcle de Beşê Ziwan û Edebîyatê Tirkî wend. 2009 ra nat Unîversîteya Artukluyî ya Mêrdînî de Beşê Ziwan û Edebîyatê Tirkî de mamostatî keno. Nika edebîyatê modern yê tirkî ser o doktora keno. Çarçewaya xebeta xo ya doktora de serrêk Columbia University in the City of New York de sey cigêrayoxê mêmanî xebitîya.

Ey no nuşte bi tirkî nuşto, Remezan Alan û Ergîn Opengînî tercumeyê kurmanckî kerdo û kitabê "*Tîr û Armanc*, Weşanxaneyê Peywend, Îstanbul 2014, r. 87-113" de weşanayo.Roşan Lezgînî eslê meqala ke bi tirkî amade bîya, seba wendoxanê *Şewçila* bi hawayêko temam açarnaya kirdkî ser.

Edebîyatê postkolonyalîye û xoverdayîşî heta peynî peywendîyanê tarîxî û sosyalî, ancî dîyardeyê îqtîdarî gênê xo dest. Merdim eşkeno edebîyatê kirdkî (zazakî) zî bi nê hetê xo daxilê kategorîya edebîyatê postkolonyalî û xoverdayîşî bikero. Ma bineyke nêzdî ra bala xo bidin ser, no dîyarde û dîyardeyê sey ney ke lingêka muhîme ya edebîyatê xoverdayîşî anê meydan, hîkayenuştoxîya kirdkî de senî asenê.

Berdevkîya Dewranê Tarîyan: Dejê ke Ancîyayê

Verî ma dejê ke ancîyayê ser o vindertî. Seba ke analîzê ma û tercîhê nuştoxan yewbînan bigîro, ma wina tercîh kerd. Edward Said vano "*Gama ke miletêk dewranêko tarî ra vîyareno, umûmen ferdê bînî yê miletî entelektuelanê xo ra teleb kenê ke şahidîya dejanê înan bikerê, înan temsîl bikerê û nameyê înan ser o qisey bikerê*" (Said 2009, 51). Gama ke merdim biewnîyo hîkayenuştoxîya moderne ya zazakî ra zî, aseno ke nuştoxan goş dayo nê telebê şarî ser û teşebus kerdo ke naye gore yew edebîyat biyarê meydan. Axir Ernst Renan zî vano "*Çi gama ke xatirayê neteweyî mewzûyê behsî bê, kederî serkewtişan ra muhîmêr ê. Çunkî çîyê keînsanan dekenê binê wezîfeyî û kenê keînsanî têreyde bilebitîyê, nê keder ê*" (Neqilkerdox: Loomba 2000, 222) û hetê hişê neteweyî ra bale anceno dejanê ke ancîyayê ser. Gama ke nê dejî îfade benê, ge-ge uslûbêko zaf sert zî xo nîşan dano. Labelê na nuqta de Albert Memmi vano merdim nêeşkeno na sertîye ver nuştoxan bin nezanî û nankorî û kustahî sucdar bikero. "*Nêînsanî wexto ke dest bi qiseykerdiş kenê, gelo îsyanan û bêhuzurîyan ra teber do çi qisey bikerê? Nêînsanê ke dejê pêrodayîşanê hende dergûdilayan antê ra qey ma do çekuyanê aştîye bieşnawin? Yewînsano ke binê hende faîzê bêsînor yê deynî de yo ra ma do senî minetkarîye bipawin?*" (Memmi 2009, 117-118) Bi nê tewir persan fikrê xo tekîd keno û nê çîyan sey netîceyê tebîî yê prosesê ke ameyo ciwîyayene vîneno.

Dewê ke Ameyê Veşnayîş û Vengkerdiş û Koçberîye

Babetanê serekeyan yê hîkayenuştoxîya kirdkî ya moderne ra yewe dewê ke ameyê vengkerdiş û koçberî ya. Hetê nuştoxan ra tercîhkerdişê na babete bi zanayîş o, çunkî tarîxo objektîv na rastîye xo de hewêneno. Sey nimûneyî, tena mîyanê serranê 1985-95 de şaro ke dewê înan ameyî veşnayîş û mecbur mend koçê şaristanan bikero nufûsê xo hîrê mîlyonan ra vêşêr o. (Uzun 2005, 64-65)

Hîkayeyê ke na tema şuxulnenê ra yewe "**Yew Misqalika Keyfweşîye û Huyayîşî**" ya. Na hîkaye hetê nîşandayîşê prosesê veşnayîşê dewan û bi darê zorî weriznayîşê dewijan ra muhîm a. Qomutano ke ameyo dewe heme camêrdanê dewe meydan de ano pêser. Tena bi yew fermanî naye keno. Hêzo mutleq yê qomutanî û bi hawayêko mutleq vileyê xo çewtkerdişê şarê dewe na bîyene de bîya rewşêka sa-

bîte. Qomutan vano "*Çayê xo bellî bikî, şima yan kîşta ma de yî yan zî vera ma de yî. Orte de vindertiş çin o*" (Zengelan 2007, 97) û înan tehdît keno. Dima teklîf keno ke bibê qorucî. Na yew stratejî ya, wazenê subjeyo ke xo ver dano ra yew subjeyo kedîbîyaye biyaro meydan. Eke naye qebul nêkerê, înan tehdît kenê ke do keye û baxçeyanê înan, hemeyê dewe biveşnê, kam ke xo ver bido, do înan zî pa dewe biveşnê. Badê qiseykerdişî, mîyanê miletî de pîlanê dewe ra Sofî Hesenî ra vano "*Bênamuso zurker!*" No merdimo kokim ke dekewto mîyanê gerîneka mutleqe ya bêçaretî nêeşkeno fekê xo bîle akero. Qumutanî bi zanayîş no subje [özne] tercîh kerdo. Mîyanê cematê înan de pîskerdişê merdimanê pîlan polîtîkayêka fişarî [baskı politikası] ya gerdûnî [evrensel] ya. Mesela, Frantz Fanon vano "*Komelanê tradîsyonelan* [geleneksel] *de kokimê ke mîyanê cematê xo de bi hawayêko mutleq zanaye yenê hesibnayîş û şar înan rê hurmet keno, verê çimê her kesî de yenî tehqîrkerdiş*" (Fanon 2007, 116) û îfade keno ke kolonyalîstî [sömürgeciler] prosesê kolonîzekerdişî [sömürgeleştirme süreci] de hertim teşebusê nê hawa kerdenan kenê.

Hîkayeya "**Beyi Se Bena?**" de zî yew proseso tematîk o bi nê hawayî aseno. Fermandarîya qomutanî de yew mufreze yeno dewe. Ver bi keyeyê karakterê bi nameyê Huseyn Axayî wa şinê. Huseyn Axa zî gama ke çim gineno eskerî ro bitelaş keye ra vejîno û ver bi eskerî şino. Labelê gama ke wina ecele keye ra vejîno şewqaya xo keno xo vîr ra. Coka reya verêne keçelê sereyê ey vejîno meydan. Reya verên a ke dewijî nê halê ey vînenê: Eskerî yewna îmaj xeripnayo. Axir îdareyê zordarî, merdimê ke mîyanê komelê xo de wayîrê qedr û qîmetî yê, zafê reyan rasetarst înan pîs kenê, seke na mesela de zî aseno, reye esta wina bi hawayêko endîrekt înan pîs kenê. Tersê eskerî keno ke hiş sereyê Huseyn Axayî ra şiro, bi no hawa yew qusurê xo yo ke ey bi serran nimito, eşkera bibo. Herçiqas na rewşa fîzîkî bi xo yew problem teşkîl nêkero zî axir Huseyn Axayî no halê xo rewna ra bi îhtîmam şarî ra nimitbi, la tersê eskerî kerd ke no sirrê ey eşkera bibo, coka na bîyene ma rê bena muhîm.

Hîkayeya "**Yew Misqalika Keyfweşîye û Huyayîşî**" de dewijî qorucîtî qebul nêkenê. La nêwazenê dewa xo terk zî bikerê. Feqet esker zî qerarê xo de wişk o. Verî dest pêkenê dewe de keyeyanê vengan veşnenê û tedaya psîkolojîke zêdnenê. Her ke şino dewe ser o pêlê gerîneka teda tengêr beno. Vera nê heme tedayan de êdî dewijî nêeşkenê xo ver bidê, dest pêkenê yew bi yew dewe terk kenê. La no teriknayîş hende asan nêbeno. No yeno na mana ke heme varîyatê xo yew hemle de sîl bikerê.

Hîkayeya "**Mergê Yew Kutikê Esîlî**" zî, esas veşnayîşê dewan û bi darê zorî weriznayîşê dewijan ser o awan bîya. Na rewşa sosyal û polîtîke ya wêrankar û texrîbkare, paralelîya ke unsûranê tebîetî reyde ronîyena de nîşan dîyena. Bi rewşa kozmîkî, îqlimêko serdin û sert mewzûyê behsî yo. No şeklê îqlimî, rewşêka kozmîke ya winasî ya ke zafê edebîyatê dinya de zî bi nîsbetêko zêde sey nîşanê îdareyê despotî yena şuxulnayîş. Eserê Franz Kafkayî *Şato* na babete de gelêk nimûneyan ra yew o ke merdim eşkeno tena sey yew mîsalî nîşan bido. Hîkaye de bi vateyanê

"*Teyr û tiyûrê macirî ref bi ref ver bi germistanan wa şîbîy. Meydan qijikan û qelan û qorbelan rê mendibî*" (Lezgîn 2006, 37) nîşan dîyeno ke hukimranê zemanî êdî kam ê. Wendoxî bi dewamkerdişê hîkaye pê hesyenê ke zafê însanê dewe bi darê zorî ameyê weriznayîş, keyeyê înan ameyê veşnayîş. Dewe de tena di kesî mendê. Rojêk serê sibayî, nê dewijî bi vengê sîlehan benê aya. Her ke şino vengî benê nêzdî. Dewijan keye ra vejenê teber û adir nanê pa, veşnenê. Çîyo ke dewijî eşkenê bikerê, wina bêçare xo rê veşayîşê bano xo temaşe kenê. Naye ser o, nê kesê ke tewr peynî de dewe de mendê zî mecbur manenê ke dewe terk bikerê. Kutikê xo yê ke bi serran înan het bi sedaqet mendo, caverdanê şinê. Gama ke şinê, seke kutikî fehm kerdo ke do ey terk bikerê, mînîbuse dima vazdano. Bi heme hêzê xo wazeno xo biresno mînîbuse. Yew hoke de xo erzeno vernîya mînîbuse, gineno mînîbuse ro û lêr beno, kendal ro şino war. Wayîrê kutikî ereba ra yeno war, herçiqas zerrîya ey bi halê kutikê eyê birîndarî biveşo zî ancî mecbur ey uca waro verdano û şino. Kutik, wina bi halê xo yê birîndarî bi dejê xo naleno û peynîya peyêne ê seqemê wişkî de mireno. Wayîrê eslî yê dewe bi darê zorî dewa ra ameyê vetiş, înan dima heywanî zî nêeşkayê dewe de biciwîyê. Gama ke bi no qayde denklemo metaforîk zelal beno, mesajê *teyr û tiyûrê ke şîyê û qijikê xerîbî* cayê xo vîneno.

Hîkayenuştoxanê zazakî na meselaya koçberîye hende muhîm dîya ke tayê hîkayeyan de ca dayo çend meselayanê koçberîye. Nînan ra yewe hîkayeya "**No kî Ma ra wo**" ya. Merdimêko kokim ke 1994 de Dêrsim de netîceyê veşnayîşê dewan de mecbûr mendo koç bikero şiro Almanya, hîkaye de bi metodê ceryanê hişî [bilinç akımı] şino vîyarteyê xo û çîyê ke ameyê ey ser de muhakeme keno.

Hîkaye de hîrê tewir koçkerdişê cîya-cîyayî estê. Nînan ra o yewin, dewrê Osmanîyan de beno. Keso ke merkezê hîkaye de yo, o kes o ke dêrsimijî ci ra vanê Dewrês Silêman yan zî Sêy Silêman, û bi çimê bimbarekîye ewnîyenê ci ra. No merdim, hetê îdareyê Osmanîyan ra surgunê Sînopî beno. Demeyê mergê ey de, ancî gama ke cesedê ey şuwenê, şexsê ey de tayê mucîzeyî yenê meydan, coka şar sey merdimêkê bimbarekî ewnîyeno ci ra. Hîkaye de karaktero ke bi nameyê "Memed"î esto, gama ke Sînop de eskerî keno fekê şarê ucayî ra na mesela eşnaweno û xora wexto ke hema Dêrsim de bîyo zî derheqê nê merdimê bimbarekî de wayîrê melumatî bîyo.

Surgunê diyin, 1938 de beno. Badê jenosîdê Dêrsimî dewlete tayê merdiman surgunê Boyabatî kena. Karakteranê hîkaye ra Memed, gama ke eskerî keno, şino qezaya Boyabatî zî. La uca rastê surprîzêk yeno ke qet hêvî nêkerdo. Merkezê şaristanî de rastê dewijanê xo yê ke surgun bîyê yeno. No yewbînîdîyayîş seba her di hetan beno sedemê vîstikêka zaf nostaljîke. Labelê peynî de fekê her di hetan de tehmêko tehl verdano. Keyfweşîya dîyayîşê merdimêkê xo demeyêko kilmek de bi vîrardişê qetlîamî û xatirayanê xiraban qedîyena.

Bîyena hîrêyine ya surgunî, serra 1994 de bena. Qehremanê hîkaye Memed ke emrê xo ameyo dorê heştay serran, badê ke dewa ey yena veşnayîş, hew vîneno ke ha Almanya de yo. Labelê hişê ey heme ha vîyarteyê ey de û dewa ey ke mecbur mendo ci ra aqitîyo ser o yo. Hetta, surguno ke nika ameyo bi sere de surgunê 1938î ra hîna trajîk vîneno. Bi vateyanê "*Dewlete 1938 de milet surgin kerd, qet ke nê o wext ca misna ra ci, zîyade-kêmî hêgayî dayî ci. Na raye a kî nêbîye. Ameyî, 'Terk bikerê şêrê, se kenê bikerê' vat û çîyêde bîn nêvat*" (Çem 2005, 80) îfade keno ke nê hetî ra na bîyene hîna trajîk a.

Nuştox neke tena yew, ca dano yew ra vêşêr koçkerdişan û surgunan. Neke tena surgunanê dewrê komara Tirkîya, eynî wext de behsê surgunanê zemanê Osmanîyan zî keno. No nuştiş netîceyê xuliqnayîşêkê angajeyî [angaje üretim] de beno. Yanî wazeno wendoxan ra vajo ke dîyardeya koçkerdişî demeyêko zaf derg ra, seraserê tarîxî de nê şarî ser o ameyo tetbîqkerdiş. Subjeyî [özneler] bi zanayîş ameyê weçînayîş. Dewrê Osmanîyan de merdimo ke ameyo surgunkerdiş merdimêko bimbarek o. Nuştox bi ma dano fehmkerdiş ke serdestan gama ke zulm kerdo, çi dest ra ameyo texsîr nêkerdo. Bi na yewe wazeno eynî wext de bêrehmîya serdestan zî nîşan bido. Nîşandayîşê bîyena surgunê hîrêyin de, surgunkerdişê yew kokimê heştayserreyî, ancî nê amancî wa girêdaye yo. No zî manîdar o ke qehremanê hîkaye Memed ke eskerî de beno şahidê bîyena diyine ya surgunî. Kesê ke seba ucayî ameyê surgunkerdiş dewijê ey ê. Yanî na dewlete hem nê şarî surgun kena ke no ecrêko zaf giran o, hem zî mîyanê nê şarî ra hêzê xo ~~yê~~ eskerî ana meydan. Wendoxî yew tabloyê trajîkî reyde rî bi rî benê. Mîyanê şarêk ra însanan weçîneno û sungî dano destê înan û ancî vano verê nê sungîyan bidîn nê şarî. Memed, sey yew prototîpê ke mîyanê zazayan ra ameyo weçînayîş pêşkêş beno. Çunkî 1938 de dewlete neke vera yewna dewlete de şer kerd, vera însananê binê serwerîya [egemenlik] xo de yanî vera dêrsimijan de mîyanê herbî de bî.

Koçkerdiş û surgun, zafê reyan vîro parçebîyaye û bêkokîye [parçalanmış bellek ve köksüzleşme] ano meydan. Koçkerdiş zor dano merdimî ke heme erjanê xoyê estbîyayîşî xo ra pey verdo, wayîrvejîyayîşê înan zehmet bikero û xo dekero qalikanê ontolojîkî yê neweyan. "*Surgunbîyayeyî neçar manenê ke yew ca de bimanê, la ne temamen întîbaqê cayê neweyî benê ne zî vîyarteyê [geçmiş] xo ra temamen aqityenê, ne girêdayîşê înan tam o ne zî aqityayîşê înan*" (Said 2009, 55). Coka vîranê parçebîyayan ano meydan. Çend neslî badê pey zî amnezîyê kulturî (amnezî: vindîkerdişê hafiza) reyde rî bi rî benê. Derheqê nê neslan de gama ke dîyardeyê cuya înan û pratîkê înan tehqîq bibo, merdim ancax eşkeno yew di neslî apey şiro. Oxro ke senînîya [nitelik] înan a ontîke seba înan êdî tena hîskerdişêko ontîk o. Serdestî zî nê çîyan zanê, bi nê pratîkî hem şaranê cayîyan [yerli halklar] erdê înan ser a weriznenê û sehaya serwerîya [egemenlik] xo hîra kenê, hem zî polîtîkayêka girde ya

asîmîlasyonî tetbîq kenê. Seba ke na polîtîkaya xo tetbîq bikerê û xora verêna yew nasname awan kerdo, coka hedefê înan no yo ke goreyê amancê polîtkaya xo komelêko newe dîzayn bikerê.

Waranê ke tesîro tewr bidej û texrîbkar yê prosesê koçkerdişî xo tey nîşan dano ra yew dîyardeyê ziwanî [dil olgusu] yo. Nuştoxanê kirdan bala xo daya nê problemanê ziwanî ser ke netîceyê koçkerdişî de şar ameyo nê merkezan de cabîyo. La no yew prosesê xuliqnayîşî yê angajebîyayîşî yo. Seba ke nuştoxê kirdkî wazenê yew zanayîşo newe înşa bikerê, seba ke vernîya nê dûrkewtiş û vîndîkerdişê ziwanî bigîrê, çarçewaya yew angajmanê dîyarkerdeyî de teşebus kenê ke yew karakter bixuliqnê. Derheqê karakteranê ke yenê nîşandayîş de erjê fikrî-heyecanî di îmkananê bingeyênan xo de hewênenê. Nuştox bi nê rayîrî derheqê tayê çîyan de keyfweşîya xo mojneno û nîşan dano ke nê çîyan ra hes keno, ê hetan ecibneno, bi kilmîye derheqê na cuye de fikrê tesdîqkerdişê xo îfade keno. Yan zî eksê naye de, îfade keno ke tayê çîyan ra hes nêkeno, înan mehkûm keno û vera înan de hêrsê xo nîşan dano, înan protesto keno, fikrê xo yê redkerdişî îfade keno (Pospelov 2005, 122). Hîkayeya "**Serbilindîya Evîne û Rojda**" de yew prosesê nuştişî yo bi no qayde esto. Na hîkaye de îmtîhanê bi kurdkî yê yew aîleya ke dewe ra koç kerdo ameya şaristan esto. Her di keynayê qisjkekî yê keyeyê ke koç kerdo ameyê şaristan, yanî Evîne û Rojda hetê adaptebîyayîşê bi mektebî de zehmetî ancenê. Seba ke nêeşkenê baş tirkî qisey bikerê sinif de tutê bînî bi înan tinazê xo kenê. Gama ke rewşe wina ya, babîyê înan Sercan seba xebate aşmêk Îzmîr de meneno. Gama ke ageyreno, bala xo dano ke tayê vurîyayîşê ke weşa ey nêşinê keye de virazîyayê. Yanî keye de neke kurdkî tirkî qisey bena. Derheqê na rewşe de qayîlnêbîyayîşê xo bi cinîya xo dano zanayîş. A zî vana "*Qet pers meke, tirkîya domanan rind nîya, hetê ra derse de zaf tenge ancenê, hetê ra kî telebeyî pê huyînê, kay kenê. Ma nîyada ke sewbîna (zobîna) çarê çin o, qerar da ci ke mi de kurdkî, apê xo de tirkî qesey bikerê*" (Çem 2005, 105-106). Sercan zî gama ke cinîya xo ra perseno vano mekteb de qet tutê kurdan çin ê, cinîya ey vana "*Êyê ke tirk ê xora tirk ê, êyê ke kurd ê kî wazenê ke xo tirk nîşan bidêne. Tena domanî nê, ma û pîyan kî xo kîştînê ke domanê xo 'tirkîya kîbare' qesey bikerêne*" (Çem 2005, 106). Naye ser o Sercan vano "*Qet goş ro kesî ser menêne û demo ke îcab kerd kî destê xo sêneyê xo rê dêne, bi vengo berz vazêne ke 'ez kurd a, ziwanê mi kî kurdkî yo'* "(Çem 2005, 107) û bi no qayde şîretî keno ke senî hereket bikerê. Aseno ke tutî zî goş danê nê nesîhetî ser û cuya xo wina dewam kenê. Hîkaye de bi hawayêko eşkera **yew fikro ke tesdîq beno** û **yew fikro ke red beno** esto. Hîkayeya "**Doktorê Ma**", "**Ti kî O Hardo Bimbarek ra wa**", "**Qirvan**", "**Halîn**" û "**Xelîl Kişîya**" zî sey hîkayeyanê bînan yan rasterast yan zî bi hawayêko endîrekt behsê veşnayîşê dewan û dîyardeyê koçkerdişî [göç olgusu] kenê.

Rayîrê Tehekumê Polîtîkî yan zî Psîkolojîkî

Hetê îqtîdarî ra polîtîkayanê kotrolkerdişê êyê ke îdare [yönetilenler] benê ra yew zî polîtîkaya fişarî [baskı politikası] ya. Na polîtîka, sere de kiştiş, tehqîrkerdiş û tersnayîş, seba ke tedayêka bêrehme tetbîq bena netîceyanê zaf trajîkan xo reyde ana. Nînan ra yew cînayet o. Mîyanê komelê ke beno hedef ra statu û tîpolojîyanê cîya-cîyayan ra yenê weçînayîş û bi nê şeklî mesaj dîyeno grûbanê cîya-cîyayan ke kes hedefî ra teber nîyo. Bi rayîrê nê fişarî kenê ke ferdî bi xo zêhnê xo de vernî ro kerdenanê xo bigîrê.

Dewanê kirdan de rêçê ke asenê ra yew zî cînayet o. Hîkayeyanê ke na tema şuxulnaya ra yew "**Xelîl Kişîya**" ya. Xelîl yew mexdûrê koçbîyayîşî yo. Seba ke dewa ey ameya veşnayîş di tutan û cinîya xo wa bar kerdo ameyo Dîyarbekir. Peyplana psîkolojîke [psikolojik arkaplan] ya şaristanî wina nîşanê wendoxan dîyena: "*Kuçeyê Amedî rengê gonî de bîy, sûr bîy. Pê rengê gonîya însanan sûr bibîy. Ters kuçan û kolanan de geyraynî. Ne tenî kuçanê Amedî de. Gonîya însanan awe ra erjanêr bî belkî*" (Zengelan 2007, 83). Xelîl seba ke tim yew rojname waneno coka nameyê ey zî dekewto lîsteya kesanê ke ganî bêrê kiştiş. O bi xo zî verêna naye ra endîşe keno. Her roj gama ke medya de xebera kiştişê sewbîna merdiman eşnaweno, xo rê fikar keno ke rojêk do o zî medya rê bibo xebere. Axir nê endîşeyê xo de heqdar o, çunkî o zî yeno kiştiş. O daxilê tu fealîyetê sîyasî nêbîyo. Labelê seba ke o hertim yew rojnameyo muxalif waneno, seba serdestan bîyo merdimêko xeterin. Yanî serdestî wazenê mesaj bidê, kam ke ê rojnameyê muxalîfî biwano beno hedef, wazenê bi nê şeklî çimê şarî bitersnê.

Ma hîkayeya "**Xal Mehmed**"î de zî rastê kiştişê bi nê şeklî benê. Xal Mehmedo ke şiwantîya dewe keno, yew roja ke Xal Mehmed, Remezan û Ehmed bole benê çerênenê, yenê kiştiş. Nê her hîrê dewijê ke heywan berdo yaban ra çerênayo şan de nênê keye. Serê sibay ra dewijî dest pêkenê geyrenê înan. Verî vînenê ke tayê heywanî bi sîleh ameyê kiştiş. No yew tehdît o, yanî heme çîyê ke dewijî pê debara xo kenê, wazenê mîyan ra wedarê. Dewijî nat û wet geyrenê, verî tirmê Remezanî vînenê. Ey dima rastê tirmê Xal Mehmedê kokimî yenê. Tirmê ey wina teswîr beno: "*Xo rê didanî dekerdbî, çene dabi viraştiş, çeneyê ey fek ra kewtbi. Lewê eyê pulusîyayeyî dekewtbî fekê ey. Wina fekakerde mendbi. Çimê ey padayey bî, xulçîk ra şîybî. Gijikê erdîşa eya sipî gonîya sûre gêraybî*" (Zengelan 2007, 83). Peynî de zî tirmê Ehmedî vînenê. Na mesela medya de ca gêna la rastê xo bi yewna tewir. Medya vana, hîrê terorîstê ke eskeran de şer kerdo ameyê kiştiş. Medya, bi vatişê Althusserî, wezîfeyê xo yê mekanîzmaya îdeolojîke girewto xo ser, bi nê terzî xeberan vila kena. Lîderanê namdaran yê Amerîkaya postsîyaye [Siyahi Amerika] ra Malcolm X vano, eke şima bala xo daya ser, medya wazena ke şima însananê mezluman ra nefret bikerê û êyê ke zulm kenê ra zî hes bikerê, eynî sey hîkayeya "**Xal Mehmed**"î zafê bî-

yenanê rastkênan [gerçek olaylar] de zî merdim beno şahidê nê çîyan. Bi kiştişê nê her hîrê merdimanê ke tu fealîyetêkê înan o sîyasî çin o, no mesaj dîyeno, eke şima vileyê xo sîstemî rê çewt nêkerê, merg şima ra zî zaf dûrî nîyo.

Hîkayeya "**Tena Estarey Şahid Bîy**" zî bi no amanc nusîyaya. Tîya de zî aseno ke serdestî gama ke wazenê polîtîkaya bêvengkerdişî tetbîq bikerê heme statu û tîpolojîyan kenê hedef. Babîyê qehremanê hîkaye yew malim o. La gama ke babîyê ey bi hawayêko muxalif meseleyanê polîtîkan de eleqedar beno û nînan ser o qisey keno, o zî keweno mîyanê kategorîya kesanê mîm kerdeyan [mimlenmiş bireyler] û xora demeyêk badê kar ra yeno eştiş. Na kerdene de mesaj zaf akerde yo, yanî wazenê nîşan bidê, kam ke muxalefet bikero hetê ekonomîkî ra mehkûmê tengîye beno û bi no qayde bi malimê ke kar ra erzenê mesaj danê heme komelî.

Aseno ke na polîtîka resena hedefê xo. No "serkewtiş" tewr zaf zêhnê ferdan de virazîyeno û tersê efendî êdî dekeweno zerrîya însanan. Hîkayeya "**Beyi Se Bena?**" bi hawayêko serkewte nê tersê zerrî nîşan dana. Di eskerî gama ke vîyarenê şinê yewna dewe, Seyêreke de bineyke arisîyenê. Qehremanê hîkaye Mela Mehmud û Bengî nê eskeran baxçe de bi ezet û îkram kenê mêman. Îmajê eskerî ke zêhnê înan de ca girewto, keno ke ê wina eskeran rê ezet û îkram bikerê. Demeyê nê roniştişî de esker tam psîkolojîyê serdestîyêka mutleqe de dewe xo rê keno bergeyê ewnîyayîşê xo û bala xo dano der û dorî. A esna de Beyi zî serê banî de bena objeyê bergeyê eskerî. Ekserê ke bi hawayêko mutleq xo ra bawer ê, înan ra yew zaf bi asanî çimê xo Beyi ser o çarneno. Beya ke vanê qey mêrdeyê aye merdo û Bengî a marre kerda, verî Bengî nêwazeno wina bidîqet ewnîyayîşê eskerî bi aye ra bivîno. La esker verê mêrdeyê cinîke de çimê xo aye ra nêkuweno. Gama ke êdî esker aye ra çim şikneno êdî Bengî tehemul nêkeno û yew lemata pête dano eskerî ro. Na lemate ser o esker bareno la yewna kes eskerî ra vêşêr bareno, o zî Mela Mehmud o. Mela Mehmud bê ke sedemê mesela biperso, qîreno Bengî ser vano, to da hukmatî ro, ti zanî do peynîya naye se bo. Ma hîkaye de nê qîrayîşê melayî ra zî vînenê ke seba dewijan îmajê eskerî çi yo. Ganî her şertî de vera îdarekarî de sere bêro derênayîş. Eynî hîkaye de nîşan dîyeno, senî ke vera Homayî de sereyê xo derênenê, îmajê eskerî zî wina yo. Ekserê ke dewe ra şinê, dima qomutanê xo reyde hîna qelebalix yenê. Huseyn Axa şino vernîya înan û ano keyeyê xo de keno meyman. Gama ke behsê mesela beno Huseyn Axa vano wa Bengî koleyê to bo. Şarê mintiqa gama ke verê yewna kesî de behsê tutanê xo keno, wina dest bi vatiş keno. La tîya de "koletî"ya ke temamen tersî ver ameya meydan esta û ganî merdim bala xo bido ser. Huseyn Axa, hema vajîn ke qomutanî dereceyê îlahêk de vîneno û ey ra lutif wazeno: Wazeno ke Bengî efû bikero. Axa zano ke nêeşkeno vera nê hêzê pîlî de vindero, coka zano ke "laveykerdiş" ra teber nêeşkeno çîyêk bikero.

Hîkayeya "**Nobedar**"î de zî eynî rewşa psîkolojîke esta. Hîkaye mewsimo serdin de, zimistanî yew dewe de vîyarena. Qomutanê qereqolî her roje seba nobeta mek-

tebê ke teberê dewe de yo, çend kesan sey nobedar şaweno. Dewijî bi dore şinê nobete gênê. Hîkaye de nuqtaya ke bale ancena, mekteb feal nîyo. Yew mektebo ke feal nîyo û dewe ra dûrî yo la qomutanê qereqolî bi hukmê zorî dewijan mecbur keno ke şirê mekteb de nobete bigîrî. No bi ma nîşan dano ke îdareker hukmê xo nawneno. Qehremanê hîkaye Silêman o. Keyeyê Silêmanî de resmê Mistefa Kemalî, yê Hezretî Elî û duwês îmaman estê. Xora dewe de hema vajîn ke keyeyê heme kesî de nê resimî estê. La her keye de dês wa aliqnayîşê resmê Mistefa Kemalî gelo vera serdestan de yew taktîk o yan yew nîşanê samîmîyetî yo yan zî tede sewbîna fikir esto? Çunkî fikrê serdestan gore, mesela, qomutanê qereqolî vano "*Şima nîya kenê ke dewlete bixapnerê lê dewlete bi nê resma qan nêbena*" (Gunduz 2004, 12). Ey gore resmê ke keyeyan de yenê aliqnayîş tena yew manewraya sîyasî ya. Seraserê hîkaye de Mistefa Kemal - Dewlete - Esker sey îmajanê nêzdîyê yewbînan ê, ge-ge herinda yewbînan de yenê bikarardiş. Heto bîn ra, şarê dewe ke nê karî keno, întîbaya verêne de fikrê înan zî cîya-cîya aseno la eslê xo de seba amancêkê muşterekî yo. Mesela, Silêman vano, neke tersanê xo ver seba ke ez Mistefa Kemalî ra hes kena coka ez resmê ey keyeyê xo de aliqnena. La tam tîya de Kemal vano, eke ma ey ra nêtersayne û wina dewam keno: "*Ma tawa na puk û xezeb de, na qîyamete de amêne nobedarîya mektebe? Na serd û şawat qereqol kot ra zaneno ke ma nobedarîya kerda nikerda? Heee! Qereqol kotî yo, ma kotî me...*" (Gunduz 2004, 13) û bi nê vateyanê xo nîşan dano ke ê tersanê xo ver yenê mekteb de nobete gênê. Vateyê ey xo mîyan de pêkewte yê. Heqîqeten zî eke ê nêşê nobeta mektebî nêgêrê xebera qereqolî ci ra nêbena. Çunkî zaf vewre varaya, rayîrî gêrîyayê. Ancî serd û seqemêko zaf zor esto, kes nêeşkeno keyeyê xo ra vejîyo teber. La yew ters esto û nê tersî êdî sîrayetê zerrîya înan kerdo, yanî "îqtîdarê çimî" [gözün iktidarı] înan ser o yo. Seraserê tarîxî de zafê entelektuelan bi israr bala xo daya babeta nê prosesê qebulkerdişê tersê efendî ser. Paulo Freire, derheqê meselayanê Amerîkaya Latînî de wina vano: "*Yew hevalê mi behs kerdbi ke welatanê Afrîkaya Latînî ra yewî de demeyêk verê cû grûbêk dewijê çekdarî yew latifundia* [erazîyê ramitişî] *îşgal kenê. Nê dewijî bi hawayêko taktîkî plan kenê ke wayîrê erazî rehîn bigîrê. Labelê tena yew dewij bîle cesaret nêkeno ke nobeta wayîrê erazî bigîro. Yanî estbîyayîşê wayîrê erazî bîle tersêko pîl bîyo. Beno ke vera patronî de vejîyayîş zî hîsê sucdarîye înan de peyda kerdê. Eslê xo de patron 'zereyê' înan de bîyo*" (Freire 2010, 42). Hîkayeya nobedarî de zî, seke Freire neql keno, efendî êdî zereyê însanan de yo.

Rîyê nê tersî û "îqtîdarê çimî" ke dekewto zereyê însanan, coka efendî her wext tam serê sereyê înan de yo. Na polîtîkaya bizanayîşî [bilinçli politika] ya efendî ya. Eke zêhnê kesê ke îdare benê kewto dest, eke efendî bi xo uca nêbo zî estbîyayîşê ey her wext "milk"ê ey de hazir û nazir a. Foucault eserê Panoptikonî ke di birayan Jeremy Bentham û Samuel Benthamî tesewur kerdo ser o behsê "îqtîdarê çimî" keno. Panoptikon de nameyê kesê ke kontrol anê meydan de di nuqtayê muhîmî estê. Nê

her di nuqtayan ra yewe, Jeremy Benthamî gore kakilê planî [planın özü] yo. Jeremy Bentham vano, kakilê planî de ewnîyayîş esto û seba ke no ewnîyayîş bi hawayêko baş û bitesîr bêro kerdiş, ganî prensîbê "ewnîyayîşê nimiteyî" [görünmeden gözetleme] merkezê ewnîyayoxî [gözetleyen] de bo. Sedemo bingeyên ke prensîbê "ewnîyayîşê nimiteyî" nê planî de yeno bikarardiş, eke ewnîyayox uca nêbo zî yan zî eke uca bo la ancî nêewnîyo zî, ganî bi merdiman bido empozekerdiş ke ê binê çimî de yê. Bi no şekil îqtîdar otorîteya ke wazeno keno daîmî (Özdel 2012, 23-24). Hîkayeya "**Nobedar**"î de zî yew "îqtîdarê çimî" esto ke dewijan o dekerdo xo zere [benimseme]. Eke eskerî uca nêbê û nêrê înan kontrol nêkerê zî ancî rewşa "îqtîdarê çimî" mewzûyê behsî yo. Eke eskerî uca nêbê û nêrê înan kontrol nêkerê zî, seba ke teqîbkerdişêko daîmî empozeyê dewijan bîyo, coka dewijî wezîfeyê xo yê nobete bêqusûr anê ca. Hîkaye de ters hende aver şîyo ke êdî xo bi termê "heskerdişî" nîşan dano. Dewamê hîkaye de zî no terso ke êdî dekewto zerrîya dewijan bi hawayêko sabît aseno. Silêman seba yew hereketê xo ra tepîşîyayo, ey benê merkezê OHALî Dîyarbekir. Uca walî yeno eskeran zîyaret keno, wazeno Silêmanî zî uca bivîno. Gama ke walî yeno verê ey, çîyo ke zerrîya Silêmanî ra vîyareno no yo: "*Îsan nêtawreno ke zereyê çimanê ey de nîyado*" (Gunduz 2004, 23). No îfade hetê nuştoxî ra bi zanayîş nusîyayo. Êyê ke îdare benê, eke tersê îdarekerdoxî dekewto zereyê înan, hende asan nêaftarenê biewnîyê zereyê çimanê îdarekerdoxan ra. Romanê *Şato* yê F. Kafkayî ke yew analîzê îqtîdarî û rexnekerdişê ey ser o awan bîyo de dewij K. gama ke şeqalê berî ra ewnîyeno Klammî ra ke serweranê ey ra yew o, hoteldar vano to senî cesaret kerd ti biewnîyê ~~ci ra~~. Fikirîyayîşê na bîyena ke mumkin nîya bibo, qîm keno ke kulpînî zerrîya înan ra şiro.

Prosesê Berkerdişê Sûrbinaya "Wehşî" û "Kovîye": Qetlîamê Dêrsimî

Eke têkilîyê karakterîstîkî [karakteristik ilişkiler] yê bîyayîşan û şertê wextê ke eser nusîyayo nêrê zanayîş merdim nêeşkeno zafê eseranê edebî yê hunerîyan ser o cigêrayîş û analîz bikero. Coka zanayoxê edebîyatî ganî hertim zanayîşanê bînan yê tarîxî zî bigîrê verê çimî, orîjînalîteya cuya neteweyî-tarîxî ke newe nêbena û na orîjînalîte senî muhtewa û bîçimê eseranê edebîyan de ca girewto zî dekerê mîyanê analîzê xo. Analîzkerdişê edebîyatî de seba yew zanayoxê edebîyatî, muheqeq yew zanayîşo edebî ke bi zanayîşê tarîxî ameyo tûjkerdiş lazim o (Pospelov 2005, 21-22). Sey nimûneyî, Belinski seba eserê Puşkinî *Yevgeni Onegin* vano "*Ansîklopedîyê cuya rûsan*" (Pospelov 2005, 101). Coka hema ke ma dest bi analîzkerdişê hîkayeyanê ke jenosîdê Dêrsimî xo rê kerdo babeta nuştişî nêkerdo, ganî ma wina ser ra behsê tarîxê na mesela zî bikin.

Komara Tirkîya 1937-38 de qetlîamanê tewr trajîkan yê tarîxê xo ra qetlîamê Dêrsimî kerd. Bi hezaran kesî kiştî, hendayê înan surgun kerdî, dewî veşnayî, tutê ke may

û pîyê înan ra aqitnayî, travmaya ke bi serran dewam kerde, netîceyê nê qetlîamî yê.

Dewrê Osmanîyan ra nat hertim waşto ke na mitiqa ser o hakîmîyetê xo ronê û seba naye tewir bi tewir stratejî tetbîq kerdê. Nê stratejî gelêk dîyardeyan [olgular] gênê xo zere: Îmajê dewleta muqtedîre [muktedir devlet imgesi], îmajê dewleta şefqetine, ekonomî, dîn û pêşkêşkerdişê statuyê sosyalî nê stratejîyan ra çend dîyarde yê ke sere de asenê. Seba ke no proses [süreç] baş analîz bibo ganî merdim dewrê Osmanîyan ra dest pêbikero.

Raporê ke hetê dewlete ra amade bîyê ra yewî de wina nuşte yo: "*Dewro ke Tenzîmat ra dest pêkerdo, esas heme wîlayetê Şerqî bi hawayê derebegîtî îdare benê û dewlete zî hema vajîn ke bi çimê cayêkê xerîbî ewnîyayo nê mintiqayan ra, Osmanîyan bi bexşkerdişê nîşan, rutbe û hedîyeyan waşto ke reysanê Dêrsimî bigîro xo dest, waşto bi no qayde hereket bikero*" (Çalışlar 2010, 153-154). Tîya de terîmo ke vejîno vernî îfadeyê "**xerîb**"î yo. Wina aseno ke împaratorî yew mileto ke mîyanê sînoranê aye de yo qebul nêkerdo, sey "xerîb"î dîyo. Labelê hetêk ra împaratorî o fikir de nîya ke nê "xerîb"î halê xo de verdo. Waşto îdarekaran û giregiranê na mintiqa bi dayîşê tayê rutbe û statuyan bianco hetê xo û bi nê rayîrî mintiqa de hakîmîyetê xo tesîs bikero. Franz Fanon zî vano "*Kolonyalîstî seba ke biresê amancê xo di hawayî hemkaranê cayîyan* [yerli işbirlikçiler] *bikar anê. Nînan ra, ê yewinî hemkarê tradîsyonel* [geleneksel işbirlikçiler] *ê: Şefî, kaîd û sêrbaz-hekîmî (...) Qebîle, rayîro ke şefê aye mojnayo pêropîya sey yew rêze de teqîb kenê. Kolonyalîstî* [sömürgeci] *xizmetkarîya nê qulanê xo yê pêbaweran* [güvenilir kullar] *bi serwetêko qijek garantî kenê*" (Fanon 2007, 137). Bi nê vatişan îfade keno ke seba tesîskerdişê hakimîyetê xo hertim rayîrê bexşkerdişê statuya sosyale ceribnenê.

Gama ke ma bineyna bala xo danê tarîxî ser, aseno ke tena no rayîr nîyo. Taybetîyê derheqê şorişgerîye û dînî de zî seba prosesê kedîkerdişî [ehlileştirme] yenê şuxulnayîş. Yewna raporo ke hetê dewlete ra amade bîyo de vanê "*Yew zî meselaya bawermendîya raste* [doğru inanç] *zî ganî bigêrîyo verê çimî û çend şêxanê Neqşebendîyan ra ke mîyanê kurdan de estê çend cayanê munasiban de her yew yey tekîya akero û şarî dawetê rayîrê raştî bikero, na xebate ra teber resayîşê nê meqsedî zaf zehmet o. Labelê eke nê şêxî hetê dewlete ra bêrê wezîfedarkerdiş do şar bawerîya xo bi înan nîyaro. Coka wazenê bi hawayêko teberê resmîyetî de hetê nê merdiman bikerê û qaso ke hewce keno meaş bidê înan. Yanî memurîyetê înan nimite verdê û wina bêro zanayîş ke qaşo nê merdiman qey rizaya Homayî teşebusê nê karî kerdo*" (Doğan 2012, 69). Nê îfadeyî zaf eşkera nîşan danê ke dewlete waşto bi rayîrê dînî mintiqa de nufûz bikero.

Eke nê stratejîyan ra yew netîce nêgênê na rey dest bi surgunî kenê. Eke bi çend tewirê surgunkerdişî zî netîce nêgirewt na rey dest bi tedbîranê hîna sertan kenê. Dewlete nê mudaxeleyê sertî zaf meşrû vînena.

Raporo ke Muşîr Îbrahîm Paşayî 1909 de amade kerdo de seba şarê Dêrsimî îfadeyê "*fitraten şarêko wehşî yo*" (Çalışlar 2010, 185) şuxulneno. No vatiş argumantêko winasî yo ke verên a hetê heme kolonyalîstan ra yeno bikarardiş. Yanî wazenê vajê, kam gama ke înan bigîrê binê serwerîya xo eynî wext de înan wehşîtîye ra vejenê û resnenê sewîyeyêka medenî. Îstîla nişka ra tadîyena bena lutif. Hêzo ke kolonyalîstî bikar anê seba ke meşrû bibo, no vate yeno şuxulnayîş. "*Kolonyalîst kam gama ke merdimanê kolonî* [sömürge insanı] *sey şeytan û dizdan nîşan bido, vajo nê însanî bineyke sadîst, xirab û apeymende yê, bi no hawa polîsanê xo û şîdetê xo meşrû û heqdar vejeno*" (Memmi 2009, 93). Bi nê hawayî vernî ro îtîrazê ke hetê merdimanê înan ra yeno gênê.

No şaro "wehşî" yê Dêrsimî eynî wext de seba dewlete sey sûrbina [çiban] aseno. Yewna raporo ke amade kerdo de vanê "*Dêrsim seba hukmatê komare* [Cumhuriyet hükümeti] *sey sûrbina yo. Ganî na sûrbina ser o emelîyatêko wuşk bêro kerdiş û vernî ro rîmê îhtîmalî bêro girewtiş, no çî seba selametê welatî ferzul eyn o*" (Çalışlar 2010, 231). Wina aseno ke no fikir qedemeyê tewr cêrinî ra heta tewr corênî hemeyê dewlete de hakim o. Çunkî pîlanê dewlete ra sererkan mareşal Fewzî Çakmak vano "*Dêrsimij bi weşikîye nêno rayîr. Mudaxeleyê hêzanê çekdaran hîna zaf tesîr ro dêrsimijan keno. Ganî ma sey îdareyê kolonî* [sömürge yönetimi] *bala xo bidin Dêrsimî ser û tîya yew îdareyê kolonî bêro ronayîş*" (Doğan 2012, 99).

Badê ke ma bineyke bala xo da ser ke dewleta muqtedîre seba ke şarê mintiqaya "sûrbina" o "wehşî" û "xerîb" bigîro binê hukmê xo û înan rê medenîyet lutf bikero, ma do hîna nêzdî ra bala xo bidin ser ke nê çî senî rengê xo dayo hîkayenuştoxîya zazakî. Gama ke ma hîkayeyan analîz kenê nê rêçî vejînê vernîya ma:

*Însanê ke bi komelî [topluca] ameyê kiştiş

*Cinîyê ke tecawuzê înan bîyo

*Gama ke eskerî ver remayê û xo şikeftan de nimito yan zî xo cayêk de nimito û seba ke cayê înan tesbît nêbo tutê înanê ke bermenê, yan girewtê eştê awa çemî yan zî dayîkan fekê tutan girewto û bi no qayde tutî merdê

*Psîkolojîyê tersî

Nê çî tarîxê rastkênî de qewimîyayê.

Huseyîn Atikli qetlîamê Dêrsimî dîyo. Bi hezaran cinîyê ke tersê tecawuzî dîyo ra wina behsê yewe keno: "*Uca çend vêvekan xo kaş ra eşt war, seba ke destê xirabîyê nêgino înan ro. Yewna vêveke esta, ameya kiştiş, pitikê aye esto, pitik qumî ser o kay keno û çiceyê maya xo lêno*" (Doğan 2012, 212).

Înanê ke xo şikefte de nimito seba ke cayê înan tesbît nêbo dadî yan zî merdimanê înan tutê xo yê qijî kiştê, bi nê di meseleyan sabît o. Bîyena verêne, yew camêrdo bi nameyê Ehmed Semerci ke sey ewladîye teslîmê yew cinîka bi nameyê Şerîfe Semerci bîyo qal keno: "*Seba ke nêbermê tutê qijî eştî awe. Wazenê mi apê mi ra bigîrê. Apê mi vano 'Ney, şima mi bikişî hema Ehmedî mi ra bigîrê.' Yew mer-*

dim ame va 'Qoç Axayî ra tena no domanek mendo, şima do ey zî bierzê, ê domanekî verdên.' Înan ez nêeşta, ma uca ra vejîyayî. Roja bîne uca bombaran kerd" (Doğan 2012, 136-137). Bîyena diyine zî, Fatma Çöpbacak qisey kena: "*Asmên de yew gurrî, va 'Aha teyare yeno!' Wina yew şikeft a, heme dekewtî zere. Heme dekewtî, la înan nêwaşt yew maye bêro. Vato 'Yê to, domanê to estê, yan ti îta bimane yan zî domanan caverde.' Ney ra dima weş yeno vîrê Fatma: 'Maya mi ez caverdaya'* " (Doğan 2012, 84).

Hîkayeya "**Di Vilikê Verê Vare**" na rewşa tarîxî qisey kena. Hîkaye 1938 de wextê qetlîamê Dêrsimî de vîyarena. Qehremanê hîkaye Sêykalî Dede mîyanê endîşeyêkê girdî de yo. Şewe hewn nêkeweno çiman, hertim bala ey derûdorî ser o ya. Yew vengo tewr qijek ke tebîet ra vejîno bala ey anceno, bi dîqet goş dano ser. Na rewşe xorînîya psîkolojîya tersî nîşan dana. Çîyo ke ey dekerdo mîyanê endîşeyî, heskerdişê eyê seba her di kênayanê ey o. Serranê qetlîamî de seba ke zafê cayan de tecawuzê cinîyan û kênayan bîyo, sey heme însananê Dêrsimî Sêykalî Dede zî kewto mîyanê endîşe û fikaran. Rojêk ancî gama ke bi nê endîşeyî ê doran ra geyreno nişka ra vîneno ke qefleyêk eskerî ver bi dewa înan yeno. Senî ke eskerî resenê dewe heme dewijî tersan ra benê sey kerra. La di kesî nê halê panîkî ra lez xo xelisnenê: Her di kênayê Sêykalî Dedeyî Eslî û Nazlî. Hema ke eskerî ê nêtepîştê, bilez vazdanê şinê hetê koyan ra. Eskerî senî ke înan vînenê înan dima vazdanê. Mîyanê daristanî û kaş û kendalan ra epey vazdanê. La peynî de keynayî resenê serê yew kaşî. Nuştox nê halê înan wina teswîr keno: "*Kênanê Sêykalî Dedeyî sey di teyranê birîndaran reyê xo nohetî ser est, reyê xo dohetî ser est, pey ser cêrayî ra labelê êdî qet çîyê pere nêkerdêne*" (Çem 2005, 39) û yew waya xo rê pêşnîyaz kena ke xo kaş ra bierzê war. Waya bîne bext û talihî rê îsyan kena û vana "*Qey nîya bî wayê? Gereke nîya nêbîyêne. Pî û kalîkanê ma honde nîyaz û qirvanî dê, înan pere nêkerd, qeyî?*" (Çem 2005, 40). Ganî peynîya nê qiseykerdişî biameyne, çunkî êdî esker ameyo verê înan. Eslî teklîfê Nazlî ke vana ma xo bierz qebul kena, reya peyêne ewnîyenê yewbînan ra û xo erzenê. Çîyo ke înan ra maneno rêça gonîya înan a ke dusîyaya kendal ra û cesedê înan ke parçe bîyo. Eskeran ra yew ke bîyo şahidê na bîyene Heydero tirkman o. Badê nê mergî grûba xo ra aqityeno û şino mîyanê daristanî. Mîyanê kederêkê xorînî de verê xo dano asmênî û vano "*Ti kotî menda? Qey vengê to nêvejîno?*" (Çem 2005, 41) û Homayî rê îsyan keno. Keso ke îsyan keno seba ke esker o, coka hetê nuştoxî ra qismen yew temîzkerdiş [aklanma] zî xo reyde ardo. Yanî demeyê qetlîamî de her eskero ke destê ey de sîlah esto yew "dildarê peqnayîşê sûrbina" nêbîyo, tayê merdimî naye ra bêhuzur bîyê. Hîkaye de yewna nuqtaya bîne ke bale ancena, çîyo ke dîn ra yeno hêvîkerdiş bêcewab mendo, coka yew serdinî virazîyaya. Eslî vana "*Qey nîya bî wayê? Gereke nîya nêbîyêne. Pî û kalîkanê ma honde nîyaz û qirvanî dê, înan pere nêkerd, qeyî?*" Dîno ke înan seraserê cuya

xo de paştîya xo şanabî ci, vera ey de nika bêhêvî mendbî. Çîyo ke Heydero tirkman zî verê xo dano asmên û vano, na bêhêvîtîye pêt keno.

Hîkayeya "**Heykel**"î zî nê îstîqametê tematîkî de nusîyaya. Bi vateyanê "*Vengê tifangan yeno. Dûrî ra yeno; peyê koyan ra, berzîya wareyan ra, xorinîya dolan ra... Teyareyî gurrenê, topî gurrenê, mîtralyozî qerşûnan varnenê (...) Dar û ber beno têser û têbin ra. Teyr û tûr, mar û marula bar keno şono. Vengûvaj bi birr û geman birrîyeno. Kemera sîyaye tersena, aseyo seretîk qutifîyeno. Boya barûdî nişena bi pelê daran*" (Canşad 2007, 83) nuştox îfade keno ke tersê qetlîamî û boya ey senî welat girewto xo ver. Vateyê "*Vengê tewlîlîye yeno. Sey biluskî reqeno bi erd û asmên ro. Bellî yo ke kênekêka azebe xo ase ro erzena. Bellî yo ke ver bi dişmenî verarde besnena bi merdene ra*" (Canşad 2007, 84) întîxarê vêvekan û kênayan nîşan danê û nuştox îfade keno ke çira wina kenê. Îfadeyê "*Dayîkek bîye. Dayîke pitê xo çîpaçîp nayo qefesa sêneyî ser. Îstirî piro benê war, dayîke lay û laser bermena. Pitik bênefes o. Rîyo masumo pak sipe yo. Lewî permilîyayê, rî permilîyayo. Tanî ci ra ancîyaya, ruh û can ci ra ancîyayo*" (Canşad 2007, 84) derheqê naye de yê ke dayîkan senî bi destê xo pitikê xo yê verê şitî kiştê.

Hîkayeya "**Pîro Kilmek**" de, dewijê ke bi darê zorî dewe ra yenê weriznayîş xo mîyan de yew qerar gênê: Demeyê koçkerdişî de eke cayo newe de eskerî bibê do qet teredut nêkerê kênanê xo yê azeban bikişê. Yanî dewijî herinda ke bivînê tecawuzê kênayanê înan beno de tercîh kenê ke kênayanê xo bikişê. Demeyê raywanîya koçkerdişî de Bava Kilmek tecrubēyanê xo yê serran ra zano ke înan benê kişenê. Coka gama ke firsend vîneno, fetelîno şarî ra vano xo rê biremîn. Û nişka ra bi seyan kesî mîyanê yew hêwirzeyî de nat û wet remenê. Sîleho otomatîk ke serê tepeyî de ronîyayo, adir varneno şarî ser. La eskero ke nê sîlehî ser o yo, seba ke rehme qelb de esta, fekê luleyê tifingî dayo hewa coka guleyî nêginenê merdiman ro. Qumandan gama ke naye vîneno dano eskerî ro û sîleh destê ey ra vejeno, dano destê yewna eskerî. Eskero newe verê lûleyê tifingî dano merdiman ser û pêsero teqneno. 370 kesî mirenê (Çem 2005, 64). Lingê bingeyênî yê hîkaye qetlîamê komelkî, tecawuzkerdişê bi cinîyan û temîzvetişê tayê eskeran o.

Ferdê Komelî ke Şer û Cubta ê Vistê

Hîkayeya "**Xozî Bîyê Zafî**" hîkayeyêka winasî ya ke bi ma nîşan dana şertê şerî senî merdimî vurnenê, senî cuya însanî serûbin kenê. Qehremanê hîkaye Hesen merdimêko zaf şên o. Seba ke enerjîyê pozîtîf derûdorê xo ra vila keno coka zaf yeno heskerdiş, tim wazeno mîyanê komelî de bo. Mesela, veyveyo ke o tey nêbo kêmî maneno. Ancax bi beşdarîya ey veyve beno veyve. Hîkaye de yew nimûneyê naye esto. Veyveyî dest pêkerdo la çimê wayîrê veyveyî tim ha rayîr de. Kam gama ke çimê wayîrê veyveyî gineno Hesenî ro, seke mijdîyane bido fetelîno şarê veyveyî ser,

bi qîrayîş vano "*Heso Puskul yeno*" (Lezgîn 2003, 12) û ver bi ey şino. La no tabloyo rindek rîyê şerî ra tadîyeno xirabîye ser. Rojêk Hesen û tayê merdimê xo bi sucdarîya ke "*ardimê terorîstan kerdo*" gêrîyenê, tam 28 rojî îşkence de manenê. Îşkenceyê ke bedenê însanî nêeşkeno wedaro, bi înan benê, peynî de bê ke vejîyê mehkema, yenê veradayîş la êdî yew însano nêmcet o. Zehmetîyê ey bi naye zî nêqedîyenê. Dewa ey zî hetê eskeran ra yena veşnayîş û wina neçar bêwar maneno. Heto bîn ra yew lajê eyo tek û leyek zî şertanê şerî rê îsyan keno û dano piro beşdarê mucadeleyê azadîye beno. Peynîya nê heme çîyan de Heseno ke zamanêk çimeyê keyf û henekan bi nika ameyo resayo na nuqta: "*Her roja Homay şewdirêk rew yeno piştîya xo şano kuncê dêsê mizgefte, kortalanê alişkanê xo keno mîyanê destanê xo yê girdanê damarinan û bi awiranê xayîsbîyayan ke matê yew nuqtikêka nêasaya bîyê, maneno heykelî*" (Lezgîn 2003, 11). Heseno ke derûdorê xo ra aqityayo êdî dostanê xo zî nêşinasneno. Nînan ra yew zî qiseykerdoxê hîkaye yo. Des serrî yo ke yewbînan şinasnenê la gama ke şino verê ey, Hesen ey nêşinasneno. Suhbeto kilmek ke mîyanê înan de vîyareno de nê vateyî fekê Hesenî ra vejîyenê: "*Birê, xozî bîyê zaf.*" Naye ser o karaktero ke hîkaye qisey keno vano: "*Ez se vajî? Wexto ke welatêk de însanî qedîyay, heş û xozî benê zaf û rezan pelixnenê*" (Lezgîn 2003, 14). Bi nê îfadeyî înanê ke bi ey îşkence kerdo, êyê ke bîyê sebeb ke lajê ey keyeyê xo terk bikero û şiro şer, înanê ke dewa ey veşnaya, nasnameyê înan zî mojneno ma.

Hîkayeya "**Wayîrê Zimbêlan**" hîkayeyêka wina ya ke netîceyê xirabkarî ya fîzîkî û psîkolojîkî yê şerî û rejîmê cunta senî merdimî ser o tesîr kenê nîşan dana. Verî ke bikewo hepisxane wina behsê qehremanê hîkaye Ehmedî beno: "*Ez nêzana çi sebeb ra bi, gama ke mi Ehmed dîyînî, koyê berzê heybetinî û xaseten zî Koyo Sipî ameynî vîrê mi. Her tim mi vatinî qey boya vaşê koyan; boya ribêsan, boya rîhanê yabanî Ehmedî ra yena*" (Lezgîn, 2006, 10). Teswîrkerdiş de di hetê ke vejîyenê aver asenê. Nînan ra yew, qama eya heybetine, yê diyin zî wayîrê enerjîyê cuye, derûdorê xo rê enerjîyêka pozîtîfe vilakerdiş o. Nê unsûrî gelek balkêş ê ke, enerjîya pozîtîfe neke cuya şaristanî wa, hîna zaf ruwekanê sey ribêsan û reyhanî wa, vaşê koyan wa eleqedar o. Bi hawayêko pak, saf û otantîk şekildayîşê kesî ke hîkayenuştoxîya zazakî ya moderne de esto, na hîkaye de zî xo nîşan dano. Yew taybetîya muhîme ya bîne yê Ehmedî, wayîrê zanayîşêkê xorînî yê entelektuelî yo. Goşdarîkerdişê suhbetê ey zaf keyf dano derûdorê ey, bikeyf goşdarîya ey kenê. Babetê ke suhbetê ey de qisey benê, meydanê şorişî yanî Meydanê Bastîle ke sey rehîmê Fransaya newîye yeno lansekerdiş, nê babetan ra yew a. Spartakusê koleyî, bi artêşa xo wa senî ramito Roma ser û serkewtişê ey, pêşengê hereketê xoserîye yê Vîetnamî Ho Shi Minh, mucadeleyo ke lîderanê sey Marks, Lenin û Che Gue Varayî kerdo, nê zî suhbetê ey de qisey benê. Kîşta nînan de, suhbet de behsê qehreman û pêşengê efsanewî yê rojhelatî û yê kurdî yê sey Kawayê Asingerî, Ristemê

Zalî, Bedirxan Begê Botanî, Şêx Ubeydulayê Nehrî, serewedartişê Simkoyî, Şêx Seîd, Elîşêr û Zerîfa zî beno. Mîyan ra rojî vîyarenê, îdareyê urfî [sıkıyönetim] îlan beno, kesî yew bi yew tepişîyenê, înan dekenê zindan. Sere de zî kurdê ke hetê polîtîkî ra zanaye yê û wazenê nê zanayîşê xo vila bikerê, ê tepişîyenê. Ehmed zî beno hedefê na polîtîka û ey dekenê zindan. Badê ke da-des serrî zindan de maneno, serbest yeno veradayîş. Labelê êdî temamen vurîyayo, bîyo yewna kes: Binê kincan de êdî estikê ey hûmarîyenê, çiqirê xorînî rîyê ey de asenê, muyê sipî dekewtê zimbêlanê ey, yanî bi kilmîye êdî melisîyayo (Lezgîn, 2006, 14). Hetê psîkolojîkî ra zî eynî wina kewto. Ehmedê ke zemanêk xortî dorê xo de kom kerdêne, înan rê bi heraret suhbetê kerdêne û îdeolê înan bi, nika ancîyayo quncikê xo, wina bêveng yan goş dano miletî ser yan zî keweno mîyanê xeyalanê xorînan, eleqeyê ey derûdorê ey ra birîyeno (Lezgîn 2006, 15). Welhasil mîyan ra zaf nêşino întxar keno.

Hîkayeya "**Tewî**" de zî qehremanê hîkaye ke tersê îşkence û zulmî ver welatê xo Dîyarbekir terk keno û şino yew metropolê dûrî ke qet nêşinasneno. Mîyanê tenayîyêka zaf girde de yo û zaf zî xemgîn o. Vano "*No şaristan ende pîl o; ne ser û ne zî bin o. Labelê o çiqas gird bo, ez vana qey tenêtîya mi hema nê şarîstanî zî pîlêrî ya*" (Lezgîn 2003, 65) û girdîya na tenayîya xo mojneno ma. Yew bajaro ke o ziwanê înan zî nêzano de vano "*Însanî wet ra yenê nat ra şinê... Sey laserî herikênê. La tenya yew zî nêewnîyeno zereyê çimanê mi ra*" (Lezgîn 2003, 66) û rewşa ke esta bi no qayde perçîn keno. Seba îdealanê xo na tenayî anceno. Her roje nê amacê xo ser o fikirîyeno û na tenayî anceno.

Mucadeleyê Azadî, Waştişê Rijnayîşê Îqtîdarê Despotî û Tîpê ke Têkilî Xuliqnayê û Hisîyatî

Nuştişê edebî, seke Barbara Harlow kitabê xo "**Edebîyatê Xoverdayîşî**" de zî behs kena, vera kolonyalîzm û emperyalîzmî de, vera îdareyê despotî de hêzêko winasî yo ke ganî merdim bala xo bido ser. Nê metnê dîdaktîkî xizmetê naye kenê ke yew komelo muşterek awan bibo û vera dagîrkerîya xerîban mucadele bêro kerdiş. Edward Said vano, eke hema kolonyalîzm nêameyo rijnayîş zî, ancî însanî eşkenê erdê xo xeyalê xo de apey bigîrê. Edebîyat, badê (yan zî verê) yewbîyayîşê mintiqayî û sîyasî îmkanêko winasî dano kesan ke hetê yewbînan bikerê û dereceyo peyên de hîsîyatê yewîya neteweyî biciwîyê (Jusdanis 1998, 227). Nê metnê ke însanan dawet kenê ke xeyalê xo de erdê xo apey bigîrê, wendox xo veraverê termê "neheqîye" de vîneno.

Dewran û şertî bi neheqîya xo ke yenê veraverê wendoxî, seba naye nîyê ke wendox xo rê bi hawayêko sakîn [soğukkanlı] temaşeyê înan bikero. Eserî seba na yewe, wayîrê viraştişêkê çarçewaya peywendîyêka biheyecane [heyecansal bağlanım eksenli bir kurguya sahiptir] yê. No sedem ra wendox vera neheqîyan de îkrih

keno û wazeno perdeyê serê ey wedaro û na neheqîye çinê bikero. Mîyanê nê îkrihkerdişî [tiksinti] de subjeyê sempatîkî pratîkê cuya înan zî mîyanê nê viraştişî [kurgu] de pêşkêş beno. Bi no qayde heskerdişo comerd sondê dewamkerdişî, îkrihkerdişo comerd sondê vurnayîşî, heyranbîyayîş zî sondê model girewtişî yo (Sartre 2005, 72).

Heyranîye û heskerdişo comerd, eseranê edebîyan de subjeyanê qehreman û fedakaran de xo nîşan dano. No hetê viraştişê, seba mucadeleyî dawetkerdiş o.

Mîtê Qehremanîye û Seba Mucadeleyê Azadî Vengdayîş

Edebîyatê postkolonyal û xoverdayîşî de motîfê qehremanê ke îsyan keno tim yeno bikarardiş. Aime Césaire no motîf şîîre de wina pêşkêş kerdo:

Dayîke
Mi xo rê yew jaj xeyal kerdbi, eke dayîka ey merde wa çimanê aye pado
Îsyankar
Mi tercîh kerd ke ez çimanê lajê xo yewna rojî rê akerî
Dayîke
... Ax lajê mi ... Mergêko sosret û bêgonî [kansız]
Îsyankar
Dayê, mergêko teze û muhteşem.
Dayîke
Zaf zêde nefret ra
Îsyankar
Zaf zêde heskerdiş ra
Dayîke
Mi efû bike, ez zincîranê to de fetisîyena, ez bi zûranê to xapîyena [kanmak].
Îsyankar
Dinya mi efû nêkena... Tu cayê dinya de yew pîç çin o ke ez tey tehqîr nêbî û yew însan çin o ke îşkence de ez tey nêrî kiştiş (O ke neql keno: Fanon 2007, 91)

Seke aseno, fehmo ke mîto qehreman tey hakim o, yew fealîyeto ke kesêk yan komelêk kerdo û seba hemeyê netewe yan zî seba hemeyê însanîyetî zaf muhîm o, wina tesdîqkerdişêko necîb tey esto. Muhtewaya qehremanî bi şertê sabîtî yê tarîxê neteweyî ra girêdaye ya. Seba ke dagîrkerî [işgalciler] apey bêrê pernayîş, yan zî cuya komelkî û sîyasî de seba xatirê averşîyayîşêkê kulturî mucadele bibo, yan zî vera kanperestanê [gericiler] mîyanê komelî de mucadele bibo, nê heme hewce kenê ke kesî seba girewtişê heq û berjewendîya komelkî xo weqf bikerê û wina hesab bikerê ke nê wezîfeyî meseleyê înan yê tewr verên ê. Ancax seba qehremanî qerarê kesî ke bi îradeyê xo yo azad girewto, ancî bi hawayêko azad teşebusê

fealîyetî kerdo, şertê verên ê. Yanî bi nîyetê xizmetkerdişê seba waştişanê tayê kesan merdim nêbeno qehreman (Pospelov 2005, 139). Edîbê zazayî zî no terzê nuştişî tercîh kerdo û waşto bi no qayde mîtan bixuliqnê. Nê xuliqnayîşê angajeyî [angaje üretim] de yeno waştiş ke wendox qehremanî ra hes bikero, seba naye zî tayê argumantan gurenenê. Nînan ra sere de fedakarî ya, yê diyin mergê ke dramatîze benê. Mergê trajîkî, edebîyatê dinya de zî zaf ameyê şuxulnayîş. Çunkî "*zorê dişmenî yan zî sinifê bînî berdiş, asmên ra wina hazir nêameyo war nêkewto verara şarî; zafê reyan, bi mergê qurbanî û ancî şarî zaf qurbanî dayê, hema qezenc bîyo*" (Pospelov 2005, 144).

Hîkayeya "**Gorse**" bi nê amancî nusîyaya. Hîkaye de behsê cuya hîrê ciwanan beno. Nê ciwanan teshîl kerdo û zaf zî zanaye yê. Labelê herinda ke teshîlê xo seba berzkerdişê kalîte û standardê cuya xo ya şexsî bikar biyarê seba zanayîş û mucadeleyê miletê xo bikar anê. Nê ciwanî beşdarê mucadeleyê azadî bîyê. Şinê kamcîn dewe uca bi hawayêko cidî vurîyayîşê zihnî virazîyenê. Terîmê sey welat, milet û azadî ke şarî hetanî a roje qet îfade nêkerdê dest pêkenê îfade benê. Karakterê Sofî Hesenî û dewijanê sey ey hetanî a roje nêwaştêne tutê înan biwanê. Çunkî înan gore wendiş tena ciwanê ke nimaj nêkenê, roje nêgênê, exlaq înan de çin o, zêde keno. La badê ke Sofî Hesen nê ciwanan sey "*wayîrê exlaqî û zanaye*" nîşan keno, êdî fikrê ey zî vurîyeno. Nameyê nê hîrê ciwanan êdî dîyeno pitikê ke newe yenê dinya. Name nasname yo, eke ma vajin name yew nîşan o ke şeklê cuya însanî sabît beno, ma eşkenê vajin ke êdî rengê cuye goreyê fikrê ciwanan şekl gêno.

Ê êdî bîyê qehreman û mîtê komelî. Êdî bîyê ê kesî ke keye de may û pîyî sey sanike tutan rê qisey kenê. Ciwanî rey-rey yenê dewe, beşdarê cuya şarî benê. Rojêk gama ke ancî yenê dewe, wendekarê lîse Zulfî reya verêne înan vîneno. Na vîstike sey rastameyîşêkê efsaneyî ya. Heyecan ra nêzano se bikero. Êdî mîyanê efsane de yo. Bi deqayan bala xo dano ciwanan ser, ancî bala xo dano înan. Badê ke qederêk wext mîyan ra şino, pê hesîyeno ke nê ciwanî kişîyayê. Labelê no merg keno ke mîto mewcûd hîna zaf gird bo û rîş bido erd. Cayo ke ciwanan xo tey nimito tesbît beno. Bi seyan eskerî dor ro ê cayî gênê. Badê musamereyê bi saetan her hîrê ciwanî kişîyenê. La merg înan tam keno efsane, dereceyê mîtê înan hîna berz keno. Pêrodayîş bi saetan dewam keno, hetêkê pêrodayîşî de bi seyan eskerî, destê înan de sîlehê teknolojîyê berzî estê. Heto bîn de tena hîrê kesî estê û destê înan de sîlehê basîtî. Hetê nuştoxî ra mexlûbîyet bîle sey zaferî û edaya qehremanîye pêşkêş beno. Amancê nuştoxî no yo ke verê wendoxan bido hetêkê hîsîyatî ser. Amancê heskerdiş û heyranîya ke seba qehremanan yena meydan na ya ke qehremananê hîkaye wendoxan rê bikero îdeol.

Hîkayeya "**Bêçare**" zî bi no terz nusîyaya. Qehremanê hîkaye verî ke beşdarê mücadeleyê azadî bibo halê xo weş o. Hetê madî ra karê ey baş o, ameyeyê ey zî baş o. Yew cuya eya bexteware esta, cinî û tutê ey estê. Labelê o xo weqfê doza xo keno û nê heme çîyan waro verdano şino beşdarê mucadeleyî beno. Rojêk kewenê şer, heme hevalê ey kişîyenê, o tena birîndar maneno. Nuştox lebitîyeno ke teswîrê îdeal û madî yê na vîstike bikero. Qehreman nêwazeno nê cayî de bimro û wazeno seba îdealê xo mucadeleyê xo dewam bikero. Ewnîyeno derûdorê xo ra tu çîyêk nêvîneno ke ci rê ardimkar bo. Seba xelisîyayîşî perperikan ra, morceleyan ra, hewrî ra hêvî keno. Perperikan û morcelayan ra hêvîkerdiş hetê nîşandayîşê dereceyê bêçareyîye ra muhîm o. Nê her di heywanê nazenîn û zeîfî benderuhê tewr peyên ê ke merdim înan ra çîyêk hêvî bikero. Xulasa qehreman mîyanê na neçarîye de mireno.

Hîkayeya "**Tewî**" de qehremanê ke bîyê mît û koyê ke estetîze benê yenê nîşandayîş. Vateyê "*Koyê welatê mi, hezaran serran ra nat tim sey xo, mendêne kelehanê qedîman. Ê ciwanê ke bi solanê xo yê gîzlawetanê paşnediryayeyan kewtîbî ra vengê defê hawarî dima, sey toximê pirparî pêşê koyan de bîy vila. Û helbet babaegîtî û qehramanîya ke mîyanê sanikanê zemanê verî ra zincîrê xo visnaybî, nika sey xorzenanê serê wisarî vile kerdêne a*" (Lezgîn 2003, 71) îlhamo ke koyan ra gêrîyeno nîşan danê. Koyî sey xo mendê, sereyê xo vera tu zehmetîye de ronênayo. Na rewşe de çîyo ke ro însanan keweno no yo ke sey koyanê xo bê. Ciwanî seba ke nê yewbînan manayîşî qezenc bikerê xo erzenê verara koyanê xo yê ke manenê înan. Estetîzekerdişê koyan, wazenî hetê manaya fîzîkî ra wazenî hetê manaya razbere [soyut] ra yew heqîqet îfade keno. Sîstem û hêzê ke eşkenê hetê

fîzîkî ra zaf cayan ser o hukim bikerê seba çetinîya koyan hende asan nêşekenê koyan bigîrê binê hukmê xo. Sehayê ke îdîa kenê ke girewtê xo dest bîle eksê cayanê bînan teserufkerdişê hukmê serdestan koyan ser o bisînor o. Nê hetî ra koyî eynî sey xo manenê û eslê xo muhafeze kenê. Însanê ke vera tehekumî de xo ver danê, koyan sey mekanêkê xoverdayîşî vînenê, yanî seba warê mucadeleyê xo hetê fîzîkî yê koyan tercîh kenê. Nê merdimî eynî wext de seba ke koyî eslê xo muhafeze kenê, coka mîyanê îdealanê xo û koyan de yew parelelîye nanê ro. Coka nuştoxê ke warê "edebîyatê xoverdayîşî" de eseran danê koyan estetîze kenê û pêşkêşê wendoxan kenê.

Hîkayeya "**Xayîn**"î de ancî subjeyê qehremanê wefakar û cefakar asenê. Bi vateyanê "*Wexto ke no şûbeyê partî abibi, no berpirsîyaro ciwan bi heme fîdakarî û hêzê xo tede xebitîyabi; hema vajinê, heme mobîlyaya ke banê partî de bî, bi pereyê ke ey ereqê çareyê xo ra pêser kerdibî, pê herînaybî. Minet çin bi, bawerîya ey wina bî ke ganî her ferdê miletê ey zerrî ra seba azadkerdişê xo û şarê xo bixebitîyaynî*" (Lezgîn 2006, 74) ciwan yeno îdealîzekerdiş. Û no motîfê qehremanê îdealîzekerdeyî peynîya hîkaye de bi mergê ciwanî nişka ra reseno cayo tewr berz.

Nuştişê edebî yê polîtîkî de, eke ma bala xo bidin qehremananê viraşteyan [kurgusal kahramanlar] ser, nuştoxî bi nê qehremanan wazenê qehremananê rastkênan îcad bikerê ke vera hukimdarî de vejîyê, nê viraştişî de lebitîyenê ke heme tîpolojîyanê komelî bigîrê verê çimî. Bi nê metodî eserê edebî hemeyê komelî do kanalîze bikerê. Merdimê her emrî de, her statu û her cînsî de, her kesî rê yew rol yeno fesilnayîş. Hîkayeya "**Bostan**"î goreyê tutan ra nusîyaya û wazena ke domanê îdealî pêşkêşê înan bikero. Qehremanê hîkaye Xidir, sey tîpêko îdeal seba tutan yeno pêşkêşkerdiş. Xidiro ke lajê yew keyeyê cuya dewe yo û no keye dewa xo de ciwîyeno, karê dewe keno la bi tayê xususîyetanê xo şarê dewe ra bineyke cîya yo. Kekê Xidirî kitabê ke dewlete qedexe kerdê û sîstemî muhakeme kenê waneno û xo het çarneno. Feqet keye de xebera tu kesî nê kitaban ra çin a. Tena Xidir pê zano, çunkî kekê ey bawerîya xo pê ano. Rojêk serê sibayî rew Xidir werzeno şino hênî ser. Bala xo dano ke eskerî sey qula morcelayan ber bîyê ha ver bi dewe yenê. Lezûbez ageyreno birayê xo hewn ra keno aya û ey rewşe ra xeberdar keno. Kekê ey zî bisuret kitabê ke keye de nimitê gêno û peyê banî de nimneno. Eskerî yenê dewe, keyeyê înan sehnenê la kitaban nêvînenê. Ancî zî kekê Xidirî gênê benê. Pîyê înan ke şîyo hêga de cite keno, vanê wa o zî bêro qereqole. Badê, ne kekê ey ra ne zî pîyê ey ra tu xeberê nêgênê. Hemeyê keyeyî gama ke wezîyetêko zaf xirab de yo, Xidir vera na rewşe de xo ver dano û yew çilka hesirî zî çimê xo ra nêrijneno. Dewe de heywanan kenê weye, baxçe ramenê. Nê karî bedenê Xidirî rê giran yenê la o bi rike xo ver dano. Çend aşmî badêna xebere yena ke kekê Xidirî û pîyê ey serbest veradîyayê. Gama ke agêrenê yenê keye, bala xo danê ke wezîyetê keyeyî

qaso ke înan qet hêvî nêkerdêne biîntîzam dewam kerdo. Hîkaye de Xidirî vernî ro tepişîyayîşê kitabanê qedexeyan girewto (hîkaye de îfade beno, eke nê kitabî bigêrîyayne beno ke kekê ey û pîyê ey reyna apey nêameyne), bi bedenê xo yê zeîfî bi aşman heme karê keyeyî girewto xo milî, gama ke nê heme karî kerdê mîsqalêk zeîfî nîşan nêdaya û nê heme karî bi şewq û hêvîyêka pîle kerdê. Nuştoxê hîkaye waşto bi karakterê Xidirî seba heme tutanê kurdan yew îdeal nîşan bikero, bi no qayde îfade kerdo ke ganî ê cuyêka senîne biciwîyê. No subje paştgirîya kesanê ke vera zordestan de mucadele de yê keno (hîkaye de no kes kekê ey o), seba ke zordestî zerar nêdê nê kesan her hawa fedakarî keno.

Gama ke Nuştox Cayê Hakimî de Ronişeno: Teswîrkerdişê Subjeyê Xayînî

Edebîyatanê sey edebîyatê zazakî de ke bi nîsbetêko zêde behsê çîyanê neteweyî tede beno, qasê subjeyanê qehremanan ehemîyet dîyeno subjeyanê xayînan [hain özneler] zî. Na vîstike, a vîstik a ke nuştoxî cubeyê hakimîye dayo xo ra. Hîkayenuştoxîye zazakî ya moderne de nuştox gama ke cayê hakimî de ronişto û kesê ke mehkûm kerdê, sere de qorucî yenê. Çîyanê xiraban ra, sere de îxanet, xirsê pereyî, desteştişê namusî layîqê înan yenê dîyayîş.

Hîkayeya "**Perşe**" teqrîben tayê cayan de bi angajmanê nê terzî ameya nuştiş. "*Dewlete dewa înan zî sey dewa ma bin ra nêveşnaya; mehleyêk tira bîyê qorucî û mehla înan zî veşnaya*" (Lezgîn 2006, 63). Qiseykerdox bi nê vatişan terefê xo dîyar keno: Êyê ke dewa înan ameya veşnayîş. Bellîkerdişê nê terefî eynî wext de hetê fikrî ra **tesdîqkerdiş** [olumlama] û **redkerdişî** [yadsıma] zî xo reyde ano. Îşaretkerdişê înanê ke dewa înan veşnîyaya û înanê ke nêveşnîyaya çi yo? Înanê ke qorucîtî qebul kerda kesî eleqeyê dewa înan nêkerdo la înanê ke qebul nêkerda dewa înan ameya veşnayîş û bi darê zorî dewa xo ra ameyê weriznayîş. Înanê ke hîsîyatê xo yê "rûmet"î pawito dagîrkeran reyde hemkarî nêkerda û warê xo ra weriştê la "xayîn"an xulamîya dagîrkeranê xo qebul kerda. Helbet îşaretkerdişê xirabîye bi naye zî sînorkerde nîyo, tayê xasîyetê negatîfî yê bînî zî têdima layîqê înan yenê dîyayîş. Hîkaye de pîra Eyşe û keyeyê xo bar kerdo ameyê merkezê şaristanî. Bi vateyanê "*Hamnanan nîmeyê keyeyê înan şinê dewe. Na pîra Eyşe û yew kêna tena keye de manenê. Ez vana qey tersê qorucîyan ra yo ke nêaftarenê na kênaya xama dewe de bimano. Na kêna torina pîra Eyşe ya. Hende rind a ke ez vana qey kalêko heştayserre zî çim bigino piro, belkî xo ra şiro*" (Lezgîn 2006, 64) etîketo ke layîqê qorucîyan yeno dîyayîş vejîyeno meydan: Êyê ke dest erzenê namusî.

Hîkayeya "**Delale**" de zî etîketkerdişêko bi nê hawayî aseno. Birayê Delale seba ke beşdarê mucadeleyê azadîye bibo keye ra şîyo, badê ke pîyê aye zî mireno mekanîzmayê pawitişê aye yew bi yew mîyan ra wedarîyenê. Lajê apê aye Bedoyo qorucî ke verê cû keweno binê tesîrê rindîya aye wazeno aye de bizewijîyo. La seba

ke Bedo qorucî yo coka Delale nê teklîfî red kena û seba ke zerrîya kêneke çin a, aye nêdanê. La seba ke Delale bêpaştî menda coka Bedo naye xo rê yew firsend vîneno û misêwa aye bêhuzur keno. Delale nêeşkena na rewşe kesî rê qisey bikero. La çend aşmî ser ra şinê pîzeyê aye maseno û êdî bellî beno ke hemîle ya. Delale mecbur manena ke derûdor û maya xo rê mesela qal bikero. Apê aye dir qisey kenê û mareyê keyneke û Bedoyî birnenê. La Bedo kerdena xo qebul nêkeno, coka babîyê ey zî vano şima îftîra ro lajê mi kenê û teklîfê înan red keno. Dadî û keyna êdî nêeşkenê dewe de bimanê, bar kenê şinê Dîyarbekir keyeyê merdimanê xo de manenê. Bedo û yew embazê xo yo qorucî yenê Dîyarbekir, yew şewe binê bedenê Dîyarbekirî de keyneke kişenê. Badê kiştişî Bedo rehet beno û dano piro şino. Yanî wina mîyanê panîkî de cayê kiştişî ra nêremeno. Çunkî o yew qorucî yo û zano ke do ey ra hesb nêro perskerdiş.

Hîkayeya "**Vilaweke**" tîpanê subjeyê bingeyênan ke qiseykerdişê neteweyî [ulusal anlatılardaki temel özne tiplerini] de estê xo de hewênena. Ma cefakar û fedakar ê, êyê ke ameyê ma çinê bikerê û hemkaro xayîn ke mîyanê ma de yo, nê her hîrê subjeyî zî hîkaye de estê. Êyê ke beşdarê mucadeleyê azadî bîyê û dewijî, subjeyê cefakar û fedakaran temsîl kenê. Înanê ke eşto dewe ser yanî eskerî sey subjeyê dişmen pêşkêş benê. Muxtarê dewe Zeynel zî subjeyo îxanetkar yê miletê xo û hemkarê serdestan o. Nuştox bitaybetî dîyardeya îxanetî ser o vindeno. Bi vateyanê "*Tarîxê ma hetêk ra tarîxê dilawerîye yo, hetêk ra tarîxê îxanet û xayînîye yo. Roja verêne ra heta ewro, qet rojêk îxanet û xayînîye giraneyê şare mayê cefakar û fedakarî ra nêginaya war ro*" hetêk ra bi hawayêko taybet ehemîyet dano na mesela û bi vateyanê "*Împaratorîya Medan bi îxanetê Harpagosî rizîyaye. Welatê ma bi îxanetê Îdrîsê Bîtlîsî kewt bi destê kolonyalîstîya Osmanîyan. Şêx Seîd Efendî bi îxanetê Bînbaşî Qasimî pirdê Çarpûkî de kewt bi dewleta Tirkî dest û îdam bî*" (Canşad 2007, 13) na dîyardeya tarîxî nimûne nîşan dano. Nuştoxî bi terzê hîkayekerdişî nuşto û vano "*Şarê ma, welatê ma her çîyî ra raver o. Şarê ma, welatê ma namûs û şerefê ma yo. Her kes naye bizano ke, bedelê bênamûsîyê, bedelê bêşerefîye merg o*" (Canşad 2007, 14). Texsîr nêkeno ke pêşnîyaz bikero ganî çi paye bidîyo îxanetkaran. Xulasa hîkaye de bi vateyê nuştoxî "edaletê şorişî" heqê Zeynelê muxtarî ke îxanet kerdo dîyeno dest û yeno înfazkerdiş.

Hîkayenuştoxê zazakî tena hîkayenuştoxîye nêkenê, eynî wext de wazenê kodanê îqtîdarî zî deşîfre bikerê û yew mîsyono ke xo rê bellî kerdo anê ca. Nuqtayê referansî yê bingeyênî yê deşîfrekerdişê nê kodan, merdim eşkeno bi rehetî îfade bikero ke "tarîxê neteweyî" û "heqîqetê sosyalî" yê. Nuştoxan xo çewt kerdo bala xo daya tarîxî ser û tabloyanê trajîkan nîşanê wendoxan danê, eynî wext de ca danê trajedîyanê demê nêzdî û xo rê kenê amanc ke wendoxan yew cayo psîkolojîkî yo bellîkerde de bidê roniştiş. Nuştoxî seba ke biresê nê amancê xo nîsbetêko zêde de meylê fantastîkî ra dûr vindertê, sere de mekan, zeman û tîpê subjeyanê înan, ancî

viraştişê bîyenan [olay kurguları] ra heme elementanê hîkaye de eksê edebîyatê postmodernî bi îtîna waşto ke hîkayeyê înan wendoxan de hisîyatê raştkênan şîyar bikerê. Gama ke wazenê na rtaşkênî biyarê meydan zêde cad nêkenê ke **fikrê xo yê tesdîqkerdişî** [düşünsel-olumlamalarını] û **fikrê xo yê redkerdişî** [düşünsel-yadsımalarını] sergirewte îfade bikerê, ney, wina akerde meydan de nanê ro. Coka formulasyonê "Hîkayenuştoxîya *Moderne* ya Kirdkî" ke nê xususîyetan ser o awan bena cayê xo dana "Hîkayenuştoxîya *Kirdkî* ya Moderne".

ÇIMEYÎ

Canşad, Murad (2007). *Xafilbela*, İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî

Çem, Munzur (2005). *Hewnê Newroze*, İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî

Doğan, Yalçın (2012). *Savrulanlar Dersim*, İstanbul: Kırmızı Kedi Yay.

Eagleton, Terry (2009). *Eleştiri ve İdeoloji*, Çev.: Savaş Kılıç, İstanbul: İletişim Yay.

Eagleton, Terry (2011). *Edebiyat Kuramı Giriş*, Çev.: Tuncay Birkan, İstanbul: Ayrıntı Yay.

Espar, J. Îhsan (2004). *Beyi Se Bena?*, İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî

Fanon Frantz (2007). *Yeryüzünün Lanetlileri*, Çev.: Şen Süer, İstanbul: Versus Yay.

Freire, Paulo (2010). *Ezilenlerin Pedagojisi*, Çev.: Erol Özbek, Dilek Hattatoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yay.

Gunduz, Deniz (2004). *Hîkayeyê Koyê Bîngolî*, İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî

Jusdanis, Gregory (1998). *Gecikmiş Modernlik ve Estetik Kültür*, Çev.: Tuncay Birkan, İstanbul: Metis Yay.

Lezgîn, Roşan (2003). *Binê Dara Valêre De*, İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî

Lezgîn, Roşan (2006). *Halîn*, İstanbul: Weşanxaneyê Komalî

Loomba, Ania (2000). *Kolonyalizm Postkolonyalizm*, Çev.: Mehmet Küçük, İstanbul: Ayrıntı Yay.

Memmi, Albert (2009). *Sömürgecinin Portresi Sömürgeleştirilenin Portresi*, Çev.: Şen Süer, İstanbul: Versus Yay.

Özdel Gizem (2012). "Foucault Bağlamında İktidarın Görünmezliği ve 'Panoptikon' ile 'İktidarın Gözü' Göstergeleri", *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication* – Tojdac, January 2012 Volume 2 İssue, r. 22-29.

Pospelov, Gennadiy (2005). *Edebiyat Bilimi*, Çev.: Yılmaz Onay, İstanbul: Evrensel Yay.

Said, Edward (2009). *Entelektüel*, Çev.: Tuncay Birkan, İstanbul: Ayrıntı Yay.

Sartre, Jean Paul (2005). *Edebiyat Nedir*, Çev.: Bertan Onaran, İstanbul: Can Yay.

Uzun, Mehmed (2005). *Küllerinden Doğan Dil ve Roman*, İstanbul: İthaki Yay.

Zengelan, Jêhatî (2007). *Gorse*, İstanbul: Weşanxaneyê Vateyî

KORFEHMÎYE

Necîbe KIRMIZIGUL

Elî û Ehmed û hewt qeçê wurdî yê bînî sûke de mekteb wanenê. Malbata nê qeçan dewe de cuyena la înan rê sûke de ban tepiştbî. Ti vaje ke may û pîyê nînan tena dewe de bî. Elî unîversîte qedînaye tepîya may û pîyê ci zî keye bar kerd ameyî sûke. Keyê xo ardbî la dewe de karê înan nêqedîyabî.

Dewa înan koyî ser o bî. Dewênda şêne nêbî. Wextê kalikandê înan de dewe de bol lej bîyo. Semedê dişmenetî ra kes dewe de nêmendo. Hemîne bar kerdo şîyê şarîstanan de cuyenê. Ê ke dewe de mendê zî pêro kal û pîrî ê, xora çar-panc keye yê. Nê keyan ra yew zî keyeyê nînan bi. Ê zî seba ke rewşa ci rind nêbî dewe de cuyayêne. La qeçan hemîne sûke de wendêne.

May û pîyê înan bar kerd ameyî sûke la hema di-hîrê dewarê înan nêroşîyayîbî. Seba ke dewaran pere nêkerdbî, pîyê înan zî erjan nêrotîbî. Va wa tayna wext ravêro ma hîna biroşê. No semed ra Elî bi Ehmedî ya şîyî dewe ke biewnê nê dewaran ra. Xora tehtîl bî, mekteb çin bî. Dewe de zî yew apê nînan û pîra xo ya cuyayê.

Elî û Ehmedî wînîya dewaranê xo ra. Teber çere nêberdê, axur de weye kerdêne. Coy ra tim keye de bîyî. Rojên vera êreyî Ehmedî axur de dewarî awe dayêne. Elî zî oda de derg bîbî. Banê nînan diqat nêbî. Odayan û axurî heme wînîyayê hewş ra. Elî xulmac bîbî, nêbîbî ke vengê wesayîtî aşnawit. Çimê xo akerdî û werişt, şî pencera ver, wînîya ke yew ereba hewş de vinderta. Ci ra di merdimî ameyî war. Sereyê xo pencera ra vet, wînîya la nê merdimî nêşinasnayî. Fina zî dewe de yew meyman bêro, xerîb yan şinasnaye bo, vanê bêrî zere. Elî zî vijîya teber û mêrdekî zî amey û ê yewî va:

- Silamuneleykum êgan.

Elî va:

- Eleykumsilam, bêrê xalo.

Mêrdekî va:

- Nê êgan, ma zere nînê. Tayên girwê ma estbî.

Elî va:

- Xalo vaje, girweyê şima çi yo? Ez şima rê ardimkar bî.

Mêrdekî va:

- Willê êgan ma rê veyvê lazim a, qet tîya ra veyvê çin a?

Elî zîq mend! Va qey nê kuşat kenê û va:

- Tîya veyve-meyve çin a.

Mêrdekî va:

- Qet çin a?

Elî xo bi xo va, "Nika nînan xo şaş kerdo, keyê ma dewi ra teber o. Xora keyê ke dewe mîyan de yê zî înan de kêneyî çin ê." Û va:

- Nika xalo şima xo şaş kerdo, tîya de veyve çin a. Ez û birayê xo ya yê. Kamî şima ra va uca de veyve esta?

Mêrdekî va:

- Kesî nêva, ma yê geyrenê îşte!

Elî va:

- Wille-bîlle tîya de veyve çin a.

Mêrdekî va:

- Ma se bikerê êgan?

Elî va:

- Xalo, ez çi zana, eke şima rê ez bena wazenê mi berê, nêbeno?

Mêrdekî va:

- Temam êgan, hêrs mebe, ma yê şinê.

Elî xo bi xo vajîya "No çi bî wina? Xîntî, bela yo pa ya!" Û şîyî odaya xo. Ê merdimî zî wenişti erebada xo şîyî. O tavdê zî Ehmed axur ra vijîya teber. Nînan senî ke Ehmed dî tepîya na fin fek kerd ey û va:

- Êgan, êgan! Hele biewnî mi ra?

Ehmedî va:

- Ha! Xalo vaje.

Mêrdekî va:

- Ma rê veyvê lazim a, qet tîya de veyvê çin a?

Ehmedî va:

- Hiii! To va çi lazim a?

Mêrdekî va:

- Ma rê veyvê lazim a.

Ehmedî va:

- Veyve çî ya? Karê veyve tîya çî yo? Veyve-meyve tîya çin a.

Mêrdekî va:

- Ti çi hêrs benî êgan?

Ehmedî va:

- Nika xalo, şima ra tîya de kêna-mêna asena? Xora keyê ma teberdê dewe de yo. Qe şima şêrê dewe mîyan zî şima fina kêna nêvînenê. Bê kal û pîran kes dewe de çin o.

Mêrdekî va:

- Temam êgan, ti zî sey birayê xo hêrsinok î!

Ehmedî xo bi xo va, "Ne şima bê ne veyve bo! Xora sereyê ma pernîyayo ma. Haldê mi ver a kêfdê nînan ver a... Bi cehnimîyê şirê." Rind bî hêrs û va:

- E, xalo! Ma hêrsinok ê, şirê xo rê cayêna de bigeyrê veyve. Oxir bo, oxir bo!

Ehmed şî oda Elî hete û va:

- Nê merdimî kamî bî, Ti şinasnenî?

Elî va:

- Nê.

Ehmedî va:

- Camêrdê hor û borî, înan aqil kerdbî vinî?

Elî va:

- Willayî nêzana, mi rê ke ê têsero nêbî.

Ehmed huya û va:

- Keko! Mi çi înan rê nêva şima rê zama zî lazim nîyo? Ma do ti bidayê ci, wa dest-veng nêşîyayê.

Elî va:

- Ez nika werza, ti zanî ez do se bikerî to.

Ehmedî va:

- Temam, temam! Mi kuşat kerd.

Ehmedî kerd teber şîyî fina axur, wînîya kardê xo ra. Elî zî fina derg bî. Ehmedî axur de karê xo qedîna tepîya, xora bîbî şan. Veng da Elî û werizna û şîyî keyê apê xo. Apê înan extîyar bî, ey û pîra xo ya tena bî. Qeçê xo heme zewicnaybî û heme şarîstanan de cuyayê. Coy ra birarzayandê xo rê vatê bêrê keyê mi, tîya de şamî biwerê. Ma zî tena yê xora.

Elî bi Ehmedî ya ameyî keyê apê xo tepîya ronîştênî sifreyî ser ke şamî biwerê apê înan va:

- Oxil, şima zanê ewro çi ame mi sere de?

Elî va:

- Se bî apo?

Apî va:

- Ewro di merdimî ameyî tîya, mi nêzana ke xînt ê, biaqil ê.

Elî va:

- Çi rê, se va ke?

Apî va:

- Ameyê vanê, "Ma rê veyvê lazim a."

Elî û Ehmed wînîyayî yewbînan ra huyayî û Elî va:

- To se va?

Apî va:

- Ez do se vajî, tîya de veyve çi geyrena, hele vajê, şima çi huyayî?

Elî va:

- Ma rê dehka nê merdiman, sere ra hetanî peynî vaje, ez to rê vajî ma yê çi rê huyenê.

Apî va:

- Mi destmaj girewtbî ke nimajê êreyî bikerî. Ez wînîyaya ke erebayê ameye hewş de vinderte. Ez vijîyaya hewş, mi va hele kam ameyo. Mi dî ke ereba ra di merdimî ameyî war û ver bi mi ameyî û yewî va:

- Silamuneleykum.

Mi va:

- Eleykumsilam, bêrê, şima xeyr ameyê.

Ez wînîyaya nê merdiman ra ez nêşinasnena. Û mêrdekî va:

- Xeyrî mîyan de bê, ma nînê zere.

Mi va:

- Girweyê şima çi yo, ez şima rê senî ardimkar bî?

Mêrdekî va:

- Wille ma rê veyvê lazim a?

Mi va:

- Veyvê?

Mêrdekî va:

- E, xalo.

Mi va:

- Şima bê na dewe sewbîna cayên nêdî, şima yê tîya de geyrenê veyve!

Mêrdekî va:

- Ma xalo se bîyo ke na dewe?

Mi va:

- Çîyê nêbîyo, xora dewe de çar-panc keyeyî estê. Înan de zî heme kal û pîrî cuyenê.

Mêrdekî va:

- Heqet xalo, qet veyvê çin a?

De bê memir û meteqe, ez bol bîya hêrs û mi va:

- Esta, esta, çi çin a!

Mêrdekî va:

- Kanî, kotî der a?

Mi va:

- Willayî, pîra mi esta. Labelê newe keye de nîya, ray bipawê wa bêro keye. Eke şima rê bî, xo rê berê.

Mêrdekî va:

- Xalo! O çiçî yo winî, ti yê ma ya qelfî kenê?

Mi va:

- Nika ez o vano ke çin a, çin a! Şima yê fehm nêkenê ke. Willayî bê pîrêda mi tîya de kêna çin a.

Mêrdekî va:

- Temam xalo, ti çi qehrinî?

Mi va:

- Heyra mi ra dûrî kewê! Şima do mi dîn û îman ra vejê.

Axirî boçikê dê xo ro û cehnimîyayî şîyî. Mi emrê xo de wina korfehmî nêdîbî. Nehlet şiro çimandê Şeytanî! Dehka ma wina bî oxil.

Elî va:

- Ma apo, verê to ameyê keyê ma zî. To rê se va, ma rê zî winî va înan.

Apî va:

- Oxil na qisa mi xo vîr ra mekerê; xînt, xora xînt o. Xîntan ra metersê! Ê ke qisa ra fehm nêkenê înan ra, korfehman ra bitersê. Xîntan korfehman dest ra bar kerdo.

Elî va:

- Ti raşt vanî apo. Nê wextî de no totik? Nê wextî de kes wina geyrayo veyve? Sey verî kes veyve zî nêgeyreno. Eke ez zana verî cinî şîyê geyrayê veyve, o zî zanayê ke kamcîn keye de kêna esta, şîyî o keye û çîyê kerdê mehne û hîna şîyê. Apo ti nê edetanê waştişê veyve hîna rind zanî.

Apî va:

- E, oxil, e! Ê her çî, edet û ûsulê ci esto. Ma nê merdimî bêedeb bî. Ma se bikerê, korfehmî bol ê la heme pêhet nîyê. Fek ci ra verdêne. Rîdê înan ra şamîya ma serd bî. Hadê ma şamîya xo biwerê.

Birayan şamîya xo werde tepîya çaya xo zî şimite. Şewe hema ke bol ranêvêrdbî weriştî û ameyî keyê xo. Ameyî tepîya Ehmed hema rakewt. La hewnê Elî qet nêameyê. Tayên xo o het-no het a xapîna la hewn nîno. Va vinde ke ez şirî biewnî dewaran ra. Qet vengê nînan emşo nêvijîyeno, tim mişor kerdêne yan zî vengê teq-reqa ci ameyê. Werişt û oda ra vijîya hewş, vîstê hewayo pak ant zereyê xo û verê xo da axurê. La heqet vengê nê dewaran qet nêvijîyeno. Tersê kewt ci zere, va, "Çîyê bîyo nê dewaran? Ma teber nêvetîbî û ma tim çi êm danê ci fina ma o êm da ci, çi rê vengê nînan nêvijîyeno?" Û ame fekdê axurî, kêber akerd, tarî yo. La hewna veng çin o. Destê ci lerzayen a şîyî gocaga ceyranî ser, lamba aciviste ke çi bivîno! Dewarî axur de çin ê. Herinda xo de wuşk mend, fekê axurî de çokanê xo ser o ronişt û sereyê xo kerd mabênê lepanê xo, çendik ci ra veng vijîya, qîrra, va:

- Ehmeeeed! Korfehmî ma yê maaa!

KEYNEKÊ MACIRÎ

| Alî ŞEKER |

Gol bi gole rengê zergunîye
Keweyê asmênî û keweyê derya kewtêne têvirane
Û têvirane de azne kerdêne
Wina asîmetrîk, wina romantîk
Ti vana belkî na manzara
Bi destê **bêdî** însanan ameya viraştiş
Berzîya xo sifir reqim, derya ra dest pêkena
Hêdî-hêdî xo şanena bi sînorê hezar metreyan
Hetanî tîkila koyan û gelîyan nîya
Peyê xo şanena daristanêkê çamêran
Vera Deryayê Ege de rêz bi rêze
Sey xeleka zincîre, jûbînan ra beste
Baxçeyê porteqalan û mandalînayan
Ax nê çenekê zerd û zerdikî
Ax nê çenekê kej û macirî
Rengê zerrnê madenî de bereqînê
Bike eştane û deke engişta xo ra
Mîyan de yewek-yewek sewbîna darî
Qet ahengê porteqal û mandalînayan nêxeripnayêne
Sey ensturmananê yew orkestra yê
Û tîrêjê rojî tîkanî ginayêne pelanê porteqalan û mandalînayan ro
Bîyêne zerd û resayêne sey keynekanê maciran
Şewlê pelan ra roştîye comerd bîyêne vila
Baxçeyan ro
Zerd-zerd û gilor-gilor peşmirîyayêne
Sêneyê keynekanê maciran de
Sey memikanê ke sêneyê zerdikî ser o îşlig dirnenê
Winî sereyê xo eştbî teber.

USMAN ESAD EFENDÎ Û MULEMMAYA CI

| Ehmed KIRKAN |

Nameyo tam yê nê zatî Usman Esad Efendîyo Babij o. Babîyê ey Hecî Eyub Efendî, dadîya ci zî Emîna Xanim a. Hecî Eyub Efendî muftîyê wextêk yê Sêwregi yo[1]. Nîsbetê Usman Esad Efendî dewa Babî ra yo[2]. Usman Esad Efendî serra 1852 de Sêwregi de maya xo ra beno. Qezaya Sêwregi de mehlaya Camîkebîr de ronişeno.

Usman Esad Efendî tehsîlê xo yê sifteyinî ra tepîya muftîyê Sêwregi Zulfîqar Zuhdî Efendî hete waneno. Serra 1882 de medrese ra îcazet gêno.[3] Usman Esad Efendî zarê kirmanckî û kirdasî (kurmancî); erebkî, fariskî û usmankî zanayêne.

Feqî Huseyn Sagniç kitabê xo "*Dîroka Wêjeya Kurdî*" de vano: "Qurano pîroz wend tepîya, diwês îlmî qedênayî. Ney ra tepîya dest bi seydayîye kerd. Na seydayîya xo çend serrî dewam kerde. No çax de muftîyê Sêwregi zî ravêrnayo. Nê merdimê erjîyayeyî çaxo ke feqîyîye kerda helbestê klasîkî zî nûsnayê. Bi zarê kurmancî û dimilî ya xeylî şiîrê klasîkî zî nûsnayê. Labelê nê şîîrî nêkewtê ma dest."[4] Cigêrayox Wisif Zozanî nê şîîran ra di hebî "Îstanbul Meşîxet Arşîvî" de tesbît kerdbî, uca ra vetî dayî ma.[5]

Usman Esad Efendî serra 1884 de dest bi mamurîye kerde. Na serre de azayê mahkemaya bîdayetî bîyo. Muftîyê Sêwregi Zulfîqar Zuhdî Efendî mamostayê Usman Esad Efendî yo. Serra 1905 de badê mergê muftîyê Sêwregi o bîyo muftî. Usman Esad Efendî vîst û çar serrî muftîyîye kerda.

Demeyêk mabeynê Muteserifê Sêwregi Cemîl Ezmî Begî û muftîyê Sêwregi Usman Esad Efendî hewl nêbîyo. Muteserifê Sêwregi Cemîl Ezmî Begî derheqê Usman Esad Efendî de îftiranameyêk nûseno û walîyê Dîyarbekirî rê erşaweno. Muteserif ezlê Usman Esad Efendî wazeno. Walî, semedê na îdîa heyetêk rişeno Sêwregi labelê no heyet tehqîqat ra tepîya yeqîn beno ke na îdîa pêro zûrî ya. Qandê cû

---

[1] Mela Selîm Acarlar, *Mewlîdo Dimilî*, Enstîtûya Kurdî ya Amedê, Dîyarbekir, 2007

[2] Tehsîn Îbrahîm Doskî, *Mu'cemu'ş-Şueraî'l-Kurd*, Spîrêz, Duhok, 2008, r. 172/173

[3] "Babîyê ci sûka Suleymanîye de qadîyîye keno. Usman Esad Efendî Bexdad de zanîngeh wendo. Demêke ageyrayo Sêwregi, dima şino Ezher de waneno." No tewir îdîayêk zî esta, no semed ra ma girewt.

[4] Feqî Huseyîn Sagniç, *Dîroka Wêjeya Kurdî*, Enstîtûya Kurdîya Stenbolê, Îstanbul, 2002, r. 341-342

[5] Seba ke Wisif Zozanî nê şîîrî dayî ma, ma ci rê sipasîya xo pêşkêş kenê.

Usman Esad Efendî ezl nêbeno.[6]

Serra 1917 de rutbeyê mexrec[8] deyêno ci ke îlm de no rutbe rutbeyêko xeylî berz o.

Usman Esad Efendî 23 adare 1929 de 77 serrîya xo de şîyo rehmet. Tirba ci qebrîstanê Sêwregi de ya. Muftî Usman Esad Efendî, şarî mîyan de bi şaşika zergûn a geyrayêne, coka yew nameyê ci zî "Yeşîlbaş Usman Efendî"[9] yo.

Kes eşkeno eseranê Usman Esad Efendî bikero di qismî. Qismêk şîîrê ci û qismo bîn zî mewlîdê ci, yanî "Bîyîşa Pêxemberî" yo. Bê nê eseran Usman Esad Efendî sewbîna eserî nuştê yan nênuştê melumat çin o.

Usman Esad Efendî mewlîdê xo serra 1903 de nûsnayo. Serra 1908 de qaymeqamê qezaya Meletî Puturge Faîz Begê Bedirxanî[10] mewlîdê Usman Efendî[11] qandê çapkerdişî xo reyde berdo Îstanbul labelê kes nêeşkayo destxetê Usman Efendî biwano, o semed ra kitab çap nêbîyo.[12] Dima no mewlîd serra 1933 de bi destê Mîr Celadet Alî Bedirxanî ya çap bîyo. Usman Esad Efendî heyatê xo de kitabê xo çapkerde nêdîyo.[13] Mîr Celadet Alî Bedirxanî peynîya kitabî de winî nuşto: "Min ev Mewlûda ha li ber nivîşta Mela Mihemed Nezîr, kurê Hecî Brahîmê Dêrşewî nivîsand."[14] Yanî "Mi no mewlîd sey nuşteyê Mela Mihemed Iacê Hecî Brahîmê Dêrşewî nuşto."

Mehemed Malmîsanijî no mewlîd sey mewlîdê Ehmedê Xasî, herfanê erebkî ra açarnayo herfanê latînkî ser û kovara *Hêvî* de neşr kerdo.[15] No mewlîd tewr peynî de hezîrana 2007î de hetê Enstîtuya Kurdî ya Amedî ra ameyo çapkerdiş.

Eseranê Usman Esad Efendî ra tewr meşhurê ci "Bîyîşa Pêxemberî" yanî mewlîdê ci yo. Labelê seke Feqî Huseyîn[16], Doskî[17] û sewbîna cigêrayoxî melumat danê, bi ziwanê erebkî, fariskî û tirkî ya şîîrê ci zî estê. Labelê nê cigêrayoxî rastê şîîranê ci nêameyê.

Arşîvê Meşîxetî ke Îstanbul de, eseranê muftîyan kom kenê, uca de ma di hebî şîîrê Usman Efendî peyda kerdî. Yew şîîra Usman Esad Efendî bi hîrê ziwanan ameya nuştene. Sifteyê şîîre bi fariskî, dima erebkî û dima zî bi tirkî ya nûsîyaya. Yanî şîîre bi terzê "mulemma" ya nûsîyaya.

---

[6] Ramazan Özgültekîn, *Sîverek Evlîya ve Alimleri,* Elif Matbaası, Siverek, 2006, r. 53

[7] Rutbeyê Mexrecî: Demê Usmanîyan de sinife îlmîye de seba terfî kerdene rutbe û payeyo ke dîyeno.

[8] Yeşilbaş: Bi manayê serekesk a yeno. Usman Esad Efendî bi şaşikêka keske gerayêne, o semed ra şarî no leqeb nabî Usman Esad Efendî wa.

[9] No merdim datizayê Celadet Alî Bedirxanî yo.

[10] Mehmed Yergîn, *Nûbihar* Kovara Çandî Hunerî Edebî, jimar 119, rîpel 48-49

[11] Feqî Huseyn Saxniç, *Dîroka Wêjeya Kurdî,* Enstîtuya Kurdî ya Stenbolê, Îstanbul, 2002, r. 341-342

[12] Zeynelabidîn Zinar, *Nimûne ji Gencîneya Çanda Qedexekirî*, Çapa Dijîtal, Stockholm, 1991, r. 16

[13] Kitabxaneyê Hawar, Hejmar 4, Şam 1933, r. 46

[14] *Hêvî*, Hejmar 4, 1985, r. 98-110

[15] Feqî Huseyîn Sagniç, *Dîroka Wêjeya Kurdî,* Enstîtûya Kurdî ya Stenbolê, Îstanbul, 2002, r. 341-342

[16] Tehsîn Îbrahîm Doskî, *Mu'cemu'ş-Şueraî'l-Kurd*, Spîrêz, Duhok, 2008, r. 172-173

[17] Roşan Lezgîn, *Şewçila,* Kovara Edebî Hunerî, Hûmare 1, Dîyarbekır, Wisar 2011, r. 7-9

Mulemma, ferheng de bi manaya reng-rengî ya yena. Edebîyat de zî şîîra ke tayn rêzê ci yan beytê ci cîya-cîya ziwanan de nusîyayê û hetê mana ra yewbînan temam kenê ra mulemma vajîyena.[18] Nê şîîrî hetê qafîye, mana û zerafetî ra zaf rind ê. Seba ke şaîrî şîîre de westayîya xo îsbat bikerê coka cîya-cîya ziwanan de şîîre nusenê. Bi mulemma ya, armancê şaîrî no yo ke hunerê xo vejo meydan û sewbîna ziwanan a şîîra xo awan bikero.

Şaîrê ke mulemma nusenê ganî qaso ke pê şîîre binusê çend ziwanan bizanê. Wendoxê nê şîîran zî seba ke nê şîîran ra tam bigîrê, hewce yo ke hem ziwanan bizanê hem zî xorînîya manaya çekuyan û terman bizanê.[19] Sadîyê Şîrazî fariskî-erebkî, Mewlanayî fariskî-tirkî û fariskî-erebkî, Molla Camî fariskî-tirkî û fariskî-erebkî mulemmayî nuştê.[20]

Verê cû ma di şaîranê kurdan ra di mulemmayî nimûne daybî. Labelê destê ma de şîîrêka Usman Esad Efendî estbî. Çaxo ke ma na şîîre deşîfre kerde ma dî ke na şîîre zî sey şîîra Ehmedê Xanî û şîîra Ehmedê Xasî bi terzê mulemma ya ameya nuştene. Ganî kes vajo ke şîîrê Ehmedê Xanî û Ehmedê Xasî de ziwanê şîîre rêz bi rêze bedilêno. Şîîra Usman Esad Efendî de qismêk fariskî, dima qismêk erebkî, dima qismêk tirkî û reyna qismêk erebkî yo. Ma ziwanê nê rêzan bi kilmnuşteyan a nîşan da. Ma fariskî bi (fr), erebkî bi (er) û tirkî bi (tr) ya îşaret kerd. Her beş ra dima ma açarnayîşê xo bi nuşteyo îtalîk nawna.

Şîîra Usman Esad Efendî ke bi terzê mulemma ya ameya nuştene:

"Ey qelem feryadi ber ber dergi an muherrem (fr)
Mûsa Kazim ke şud ber xelqê o mehzi kerem (fr)
Asîtaneş bûs kun pes ez hezaran îhtîram (fr)
Hem bixwan ber an hekîm ez ma duayê dem bi dem (fr)
Dewrêzen ber yek qedem manend pîrê Movlewî (fr)
Çak kun der asîtaneş muhbeti dûstarî hem (fr)

(*Ey qelem feryadî ber ber berê ê muheremî ra*
Mûsa Kazim[21] *ke şarî mîyan de o kerîm bi xo yo*
Bi hezaran hurmetî dima şêmûga ey maçî ke
Her tim ê hekîmî ra seba ma dua biwaze
Gamêka sey pîrê Mewlewî çorşmeyê[22] *ey de agêre*
Şêmûga ey de seba dostanê ma zî sohbetêk ake)

---

[18] Lezgîn, çc.

[19] Ehmed Kirkan, *Şewçila,* Kovara Edebî Hunerî, Hûmare 7, Dîyarbekır, Wisar 2012, r. 56-62

[20] b. Ehmed Kirkan, çc.

[21] Diwês îmamê şîîyan ra yew o, yan dewrê Usman Esad Efendî de yew merdim o, la ma tesbît nêkerd. Goreyê fikrê ma, no merdim diwês îmaman ra yew o.

[22] Bi neya semahê mewlewîyan qesd bîyo.

Fextedî' fî babîhî we exred lehu bî'l-îbtîhal (er)
Keyfe yuqbelu ma cera wellewzeî'l-muhterem (er)

(Berê ey de ti mil biname û dua waştiş xo rê amanc ke
Çîyo muhterem ke vîyerto senî reyna pey de agêro)

Ey semai ilm û irfanın munevver ahteri (tr)
Mahzen ilm-i Arap hem mecmei' fenni Acem (tr)
İzz o ikbalin mezid etsin Huda-i lem yezel (tr)
Ehli ihsanın ki oldur her kese emri ehem (tr)
——————————— (na rêze nêwaneyêna)
Kalmayım devrinde Kazım me'yûsu'n-niem (tr)
Çun kalemden eyledim feryad-ı istimdadını (tr)
Yazdı küstahane feryadım sana aciz kalem (tr)

(Ey estareyo roşn yê asmêne îlîm û îrfanî
Mexzenê îlmê ereban û komkerdoxê fenê eceman
Îzet û îqbalê to bizêdno Homayo lem yezel[23]
Ehlê îhsanî rê ke bîyo gurweyo tewr muhîm
——————————-- (na rêze nêwaneyêna)
Ey Kazim dewrê to de ez nêmana nîmetan ra bêomid
Mi bi qelema feryad û mededwaştena xo teleb kerd
Qelema acize feryadê mi bi kustahîye to rê nuşt)

Qed eredtu ma bîbalîke babe şeyxe'l-muslîmîn (er)
Fe'ntezîr ya **Es'ed** yufteh leke babu'l-kerem (er)
Tewe'l-lahumme umrehu we e'tî îqbalen yedûm (er)
We ehsîn Ellahumme fî'l-uxra lehu îzzen etem." (er)

(Halê to çiçî bî se mi berê şêxê muslumanan rê erz kerd
*Ey **Esad**[24] bipawe berê keremî yo to rê abîyo*
Homayê ma emrê ci derg ke û îqbalêko daîmî bide ci
Homayê ma axret de şerefêko tamam îhsanê ci ke.)

Usman Esad Efendî hemdemê Mela Ehmedê Xasî yo. Beyntarê nê her di merdiman de eleqeyêko organîk çin bo zî karê înan seypê yo. Nê her di merdiman mewlîdê kirmanckî nuştê. Bi terzê mulemmaya şîîrê înan estê. Labelê goreyê kitabê ke resayê ma dest Ehmedê Xasî, Usman Esad Efendî ra hîna welûd o.

---

[23] Lem yezel, sifetêke Homayî yo.

[24] Usman Esad Efendî mexlesê xo bi no şekl a şuxulnayo.

Di hebî şîîrê Usman Esad Efendî ma dest de estê. Şîîra ci ya qijeke na şîîra ke ma cor de nuşta, a ya. Bê na şîîra ci yewna esta. Ewtîya ra ma fam kenê ke ey şîîrî zî nuştê. Labelê nê şîîrî nêresayê ma. Çunke nê merdimî hem demê Usmanîyan hem zî demê komara Tirkîya dîyo. Beno ke no mabên de eserê ci vindî bibê. Reyna goreyê fikrê ma, îbareyo ke seba nusxeyê mewlîdî "okuyamamışlardır" xirabîya destxetê Usman Esad Efendî ra nê, seba ziwanê kirmanckî ronîyayo. Yanî beno ke sewbîna şîîr û eserê Usman Esad Efendî bibê zî seba ke ziwanê ci kurdî/kirmanckî yo orte ra vindî bîyê.

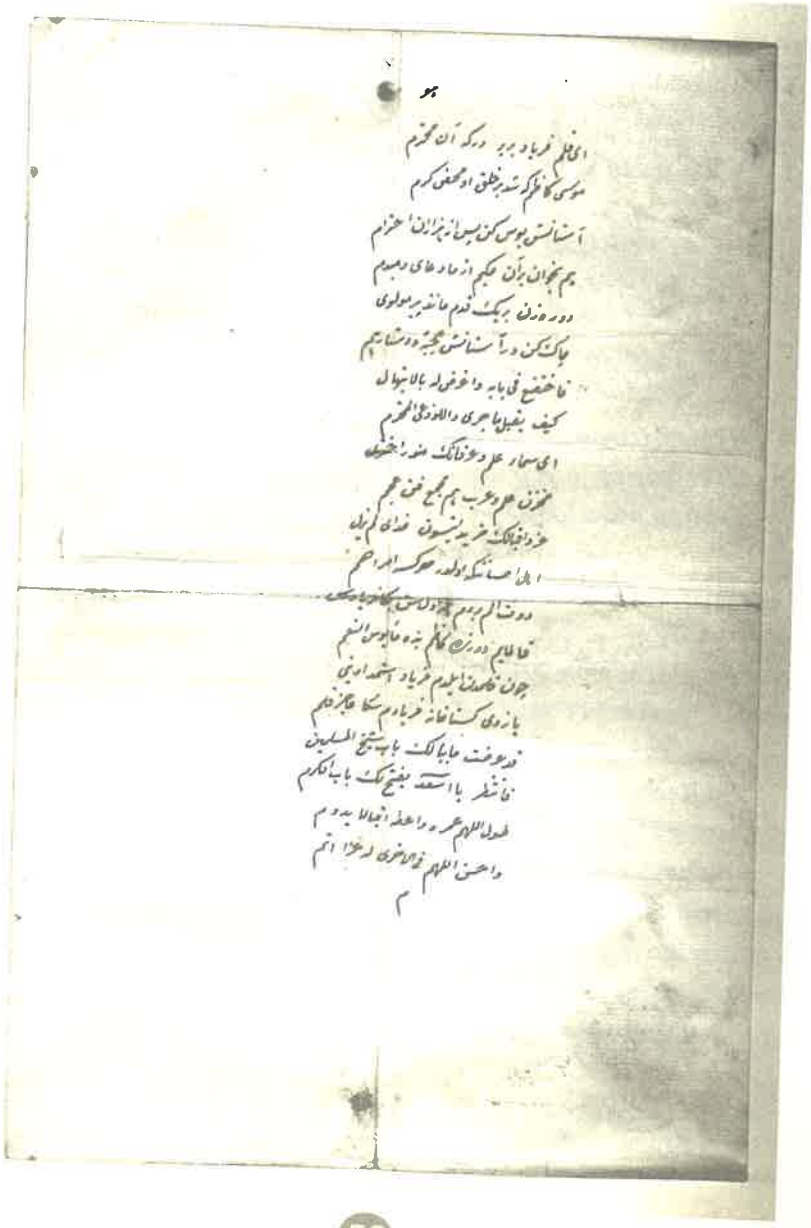

ŞÎYAYÎŞ

| Hacer PETEKKAYA |

Yew rayîrşîyayîş o no
Cinî û camêrdî
Kokim û domanî
Cenet ra bi cehenem

Yew cîyabîyîş o no
Wext bellî nîyo
Ca bellî nîyo
Koyê rutî
Rayirê dergî; tozin û bêawî

Yew remayîş o no
Gonî ra, merg ra
Merdimanê xiraban ra

Yew ters o no
Dewê sanikan ra nê
Dewanê dinya ra

Yew xelisyayîş o no
Yew hêvî ya no
Yew ko yo no
Nameyê ci Şengal

RÊÇA BINBAREKE

| Huseyîn KARAKAŞ |

Qolê gerîlayan nêmeyê şewe de vila suya peyê Halvorîye ro vêrd ra û xeylî wext zî virar de şî rest zereyê dereyê Awka Sorê.

Dere de awe hen beter xuşêne û têde xilxilîne ke vengê aye ver sewbîna teba nêameyêne heşnayene. Binê goşê merdimî de çeke bipeqayne qet piçkê merdimî nêheşnayne; hen o hal.

Gerilayî zereyê dereyî de celxeyê ro veracor bîyay û demê hen o tore reyê xilê naverî, rey xilê boverî de rayîr şî. Destê şodirî de restî baxçeyanê Mezraya Bolî.

Mabênê gerîlayan de tayê newe veycîyaybî ko, şervanîye de xav û xaşil bîyay. Nê neweyan ra yê tayne tawat ra ci birîyaybî. Înan çim de vernî û peynîya reyîr şîyayene çinê bî. Hen zaf qefelîyaybî ke endî teqeta xo nêmendbî, nîşkîne xo ser o vindê û game bierzê.

Fermandarê grûbe Seyîdxanî qolê xo ~~çi~~ hal der o, ferq de bî. Grûbe ke reste baxçeyanê Mezra, fermandarî binê daran de veng fîşt ra xo, va:

- Da-des deqayî biarisîm!

Gerîlayî pêro têkaleke de sey lîzgê binê vare, va xirm û amayî war, cayê xo de ronîştî. Yê pêrune çanteyê xo ci re bîyaybî balişna. Tayêne waşt ke ke qutîya xo vejê, tutin bipîşe panê. Seyîdxan desin de gina piro û va:

- Kes cixara meno pa! Çekanê xo xo ver de mecêrê pê! Bereqînê, cayê ma êno kişfkerdiş.

Bover a, tumê peyê mezra Rengule ser a qereqol estîbî. Projektorê qereqolî luk vêşêne ke merdimî xo bi xo vatêne naver a rîyê hardî de mircaleyê bifetelîyo a şewa tarî de temam aseno.

Gerîlayanê neweyan nêzanayne bover a qereqol esto û na roştî zî yê ey a, şanena naver.

Eke nêşimitena cixara vajîya, ê qerîlayanê neweyan ra tayê xo bi xo miradîyayî. Nînan ra yew zî Hewrês bî. Murizin veng fîst ra xo mangaya ke teyr o, qereqol nîşan da û fermandarê a manga Goginî ra persa va:

- Heval uca dew a?

Gogin tenê xo bi xo huya û tepîya va:

- Ya ya, dew a. Dewa tirkan a. Zirfet poto, boya xo nîna to? Ma rê amadekarîye

der ê, reyîr pînê. Cokana lanbayê xo hen zelal vêşenê.

Hewrês sey şaş kutene persa:

- Ti rast vana! Naca dewa tirkan esta?

Goginî bi vengode huyayîş va:

- Ma bawerîya to bi mi çîn a, ravoze şo xo çiman ra bivîne.

Ey ke nîya va, gerîlayê bînî zî huyayî. Naye ra pey Seyîdxanî va:

- Nê nê heval, ma xo rê ebe to leqan û yarenîye kenê. Uca dewe nîya, qereqol o. No het merkezê Dêrsimî yo, dewê tirkan çin ê.

Eke bahsê qereqolî bî, Hewrês û şervanê neweyî pêro cayê xo de ceneqîyayî we. Hewrêsî bi vengode lerzonik xafil de persa va:

- Zewbîna ca nêmendo ke ma ameyîme naca verva qereqolî de roniştîm? Ê ma nêvînenê?

Goginî xo duş de kuya hermeyê ey a, va:

- Xof meke hevalê mi, teba nêbeno. Eke ma bivînê se beno! Naca hardo teberik û binbarek o. Ey çito ke ma bivînê ma zî înan vînenîme.

Hewrês vateyê Goginî ra teba fam nêkerd labelê vengê xo zî nêkerd.

Piçkê tepîya vengê Seyîdxanî bî berz, va:

- Heval Gogin!

Goginî xo ey het ser çarna, va:

- Kerem bike heval.

Na saete ra tepîya qilatu dayene nêbeno. Nika ma urjîme ra, şîme nuxtaya Tuşke. Ti zî mangaya xo bigîre biveyjî Tumê Babayî. Wa seveknayena ma pêt bo.

No vate qet Goginî rê weş nêame. Labelê weş mîyaro zî çareyê xo çîn o. Vateyê fermandarî ferman o, karê şervanî zî caarden a. Bê zerrî bo zî va:

- Temam heval.

Û voşt ra xo ser. Gerîlayê ke mangaya ey de yê, ê zî voştî ra pay. Manga de pêro pîya panc kesî bîyay.

Gogin gêra ra gerîlayanê mangaya xo, pers kerd va:

- Matara kamî der a?

Cewab Kowinî ra ame:

- Na wa mi de heval!

- Leze bikê veje. Nika leyê hênî ra şonîme, awe pirr bikîme.

Kowin desin de çante xo poştî ra na ro û zereyê çenteyî ra yew bîdono sîyayo qickek vet. Mataraya xo ya bîdone debî. Rastîya xo rengê bîdonî sey şitî sîsik bî. Labelê gerîlayan seveta kamuflajî teber ra xizalik kerdîbî tira, bîyaybî sîya û sote.

Vetişê matara ra tepîya manga qolî ra cîya bîye û ver çarna hetê hênîyê mezra.

Mezraya Bolî terteleyo peyên de bî. Dewlete rewna daybî piro kerdîbî xan û xirabe. Hênîyê mezra zî halê mezra de bî. Linga gerîlayan ke kewte ra na het, ê amêne ser. Înan ra sewbîna ne kes amêne ne zî kesî ci ra awe şimitêne. Heme hetê xo hewze ra têmîyan bî. Hen uca sey berbişê teynayîye hesirî kerdêne war û goşdarê kesre-

tanê xo bî. Di lûleyê xo bîyay. Hurmîn lûleyan ro awe bel dayne kurna ver û kurne ra zî ser de şîyêne axmeyê baxçeyan bîyne. Akerdene û qapan kerdena kurne gerîlayan dest de bî. Baxçeyan de çeşît-çeşît darê meywe bîyay. Gerîlayî ge-ge kurne verdêne ra, darê baxçeyan rind awe dayne.

Gogin be mangaya xo amay restî serê hênî. Pêrune bi lez çend kulmî awe şimite. Dima mataraya xo kerde pirr û kinarê paganê mezra ro vêrdî ra, ramit serê tumê Babayî.

Tumê Babayî, pey ra pey mezra de bi heybet sere dardîbî we, hema-hema duşê nîkila Boqirî de bî. Serê tumî ra der û dorme hîra-hîra asayne.

Gogin qilawuzê verî bî. O verê coy zî çend dolimî amaybî serê nê tumî ya meterîs girewtîbî. Kamcî nuxta minasib a, kotî de çito manenê, ey hurdî-hurdî zanêne.

Demê şîyayene ra tepîya Goginî reyê xo çarna, dî ke hevalê xo ci ra visîyê û xeylî dima mendê. Hêrs bî. Vacîya pede, va:

- Se bîyo şima rê! Tenê leze kerê! Kewtîm herey.

Labele ê bînan de qet hal nêmendbî. Pede vacîyena Goginî sey vateyade tewşe ame goşan. Gamê xo sey kesa vurnêne.

Goginî xo çarna hetê rojhelatî ser nîyada. Fecîr pira pey ra amaybî ra. Asmên sur û surela asêne. Çend deqayî tepîya tîje zî eştêne gile koyan, eyan o.

Gogin xo xo de bî tirş û tal û bi vengode huşk va:

- Tenê lingan wedare heval, no nîya nêbeno! Çend deqayî tepîya her çî sey ayneyî vînîyeno. Nika qereqol ra ma bivînê heta şan bi topan adir varnenê ma ser. Şima naye wazenê?

Eke qalê varnayîşe topan bî, şervanî tenê amay ra xo. Da-des deqayî tepîya qereqolî zî projektorê xo şaynay. Endî her çî roşta çiman de bî ke gerîlayî restî dîyarê tumî. Cayo ke ê vinetî, kemerin bî, ca-ca zî komê birran bîyay. Meterîsî xora verên a amade bîyay. Pêrune ke meterîs girewt û xo ca kerd, Goginî va:

- Şima vêşan ê?

De! Kamî de hal mendo ke veşanîye bîyaro xo vîr. Qet kesî ra veng nêveycîya.

Persê xo ke nîya bêcewab mend, ey ancîya persa:

- Şima zanê. O çax xo rê rakuyê. Ez nobedar manena. Di saetî tepîya Kokel be Çekdarî vaznon ra. Şima zî eynî di saetî tepîya Samed bi Hewrêsî ravoznê. Hen nîya tore nobete dore kenîme.

Pêrune yew fek ra va "temam". Dima zî gerîlayan egalê xo xo vile ra kerdî û sey mirtel eştî xo ser, kewtî ra.

Ê ke nîya temam kewtî ra, Goginî dûrbîne şana çimanê xo ver, verê coy hetê Gema Babayî ser nîyada. Dima Xaçelîye, Rengule û qereqolî ser çimî fetelnayî. Qereqol uca peyê Rengule de serê tumî ya sey kerganade rêminê gina ra çim. En çîyo nêçe û xofin, o bî. Ey ra teber heme çî xam, xaşil, xonas, xodost û bi her çîyê xo xozane kirmanc bî. Dûrbîne çarna ro Wareyê Sosine û suya serê Boqirî ro çim fetelna û ama rest o yemê Dereyê Munzirî. Hetê Dereyê Laçî, hetê Zaxge, hetê Vankî, Xal-

vorî, çengelê binê Xalvorî, Ana Fatma, Paxe û dergaderg hetê Mamekîye, hete Çola Hero, Deşte û Hênîyê Dizdo ser...

Peynî de dûrbîne xo ver de çarna zereyê Dereyê Awka Sore. Binê derî de awe caca mar çito lîf dano hen gol û gilor bereqîne. Dûrbîne zereyê dereyî ro veracor da Dereyê Arî ra heta Muskîreg...

Na het o het, cêr û cor, ver û virar de. Heme ca, heme het pîzeyê dinya de dinyayade xosere, hetê ra sareberz, xowayîr û hetê ra zî dûr, seyîb, wêran, xam û xerîb...

Hen uca hez û nazê xo bêvengîya xo de dardîbî we. Boyna zîbêne. Zere antêne. Kesrete ardêne we û sey pepugî kurnêne ha kurnêne...

Goginî dûrbîne na ro, çenteyê xo ra letikê nan vet. Huşk bî. Na het o het ra gaz kerd û kerd kirt-kirt, werd. Tamê nanî ci rê sey hemgênî weş ama. Qiseyade dewijan ameye vîr. Vanê dewijan xo mavên de pers kerdo vato, eke nan eşt kutikî ver, çira hewa ra pêcêno? Tenê fikirîye û cewabê perse nîya dayo: Kutikî rê nan hemgênî ra daha wes o, coka.

No ke nîya ama Goginî vîr, xo bi xo huya û dima zî dest eşt matara, qulmê awe şimite.

Çend metreyî dot de sey qurçî kemere nîjnaye bîyay. Gogin tenê ê qurçî de nîyada û gina xeyalan ro. Babayo zinbêlpejikin ama vîr. Kokimo heştayserre bî. Tenbure xo dest de dewe bi dewe fetelînê şîwareyê 38î vatêne û o bi dewijan berbêne. Hen zaf zor û zilm ardêne ziwan ke kemere bo qilaşînê. Labelê Baba û tenburê xo nêqilaşînê. Pêrodayene goynêne û hîkayeya şervanan kerdêne rêz û rêsêne. Bêbexto pîl Silê Fîstanî ra heta Zeynelê Topî, nêçe nameyî fekê ey ra veyjîyay û bîyay goşareyê goşane kirmancan...

Gogin hen çimê xo yê qurçî de Sahan Axa ama vîr. Dima Silê Pitî, Cîvo Kej, Besa Şîyaye, Heso Boxe û nêçe şervanê 38î... Çîk nîşt sere zerî ro. Vengê xo na ro û xo rê xo zere de lawika Bava Îvrayîmî vate:

De vajî vajî vajî
Pîr bavayê xo ser vajî
Bavayê mi şîyo Xozato vêsaye
Cêno beglerîya kirmancî...

Cêro ya amo Sîna vêsayîye de
Bîyo meyman
Ya Heq!...
Sey Riza vano:
Bava!
Mordem nêsono çê dismenî de meyman nêbeno
Melem nêvirazeno
Nêerzeno dirvetîya dismenî ser
Xo dest ra biko melem nêkeno...

Goginî nîya tore wext vîyarna û nobete xelesnaye. Venga Kokelî bi Çekdarî da. Eke eysîyay, nobeta xo dewrê înan kerde û nafa zî bi xo kewt ra.

Ko de di saetî hewn, merdimî de qefel-mefel nêverdano û keno sey çila. Herre sey sungerî jan û dejî ancena xo. Merdim çiqas bêhal kuno ra rakuyo, di saetî tepîya beno tern û teze, hen urzeno ra xo ser.

Kokel be Çekdarî ya zî tern û teze bîyay. Goginî ci rê çito ferman kerdo, înan hen o tore nobeta xo resna peynî û venga ê bînan da...

Dora nobete çerexîya û wext ame rest perojê pîlî. Gerilayan pêrune hewnê xo girewtîbî û oresîyaybî. Tayê nan û toraq vet, taştîya xo werde. Taştî ra tepîya Çekdarî, Kokelî û Samedî tutin vet cixarayê pişteyî nayî pa. Goginî zî telsiz kerd ra, tekmîl da fermanderê qolî. Tekmîl dayene çito ke bîye temam, Hewrêsî pers kerd:

- Heval, cayo ke hevalan nuxta girewta naca ra eyseno?

Goginî va:

- Nê, nêeyseno. Zereyê dereyî de yo coka.

- Nameyê ucayî çira "nuxtaya tuşke" no pira?

- Çira bo, demê tayê havalan uca goştê tuşke werdo coka.

No cewab cewabode hîn rehet bî ke, Hewrêsî bi xo çira fam nêkerdo, şaş kewt. Deqayê tepîya va:

- Ma nameyê nacayî ça Tumê Babayî yo?

Gogin tenê rîyê ey de nîyada, bado destê xo hetê qurçî ser kerd derg persa va:

- Haca çi ayseno?

Hewrêsî tenê ê hetî ser nîyada labelê kemeran ra teber teba çin bî.

- Teba çîn o, ez kemeran vînena.

- Dîqet bike hela, ê kemeran de qet çîyê çin o?

Hewrêsî fekê xo kerd çewt, teba çîyode cîya ferq nêkerd. Labelê vengê xo zî nêkerd. O ke bêveng mend, Goginî dewam kerd:

- No yew meterîs o. Sey kozikî virasto, hema rijîyo. Meterîsê şervananê Sey Rizayî yo. Sey Rizayî bi xo zî demê nê meterîsî de dayo pêro. Par nê pêrar, ha cêr yew eskete de ma tayê fişegî û tifang dîyay. 38 ra mendê. Tifangan jenge girewtîbî û poyîyaybî. Fişegî tenêna rind bîyay labelê nêpeqêne. Ê rojan ma binê kemeranê nê meterîsî saye kerd û tayê qoxê fişegan dîyay. Ma nê qoxî û fîşegê ke eskete de dîyê ardî têleye. Yê hurmînan pîya bi herf û reqemanê erebkî nuşte bîyay. O çax hevalê ma yo Helebij leyê ma de bî. Ey erebkî wendêne. Tarîx û numreyan ra bî zelal ke fîşegî pêro yew cins ê. Şervanan nê meterîsî de dayo pêro, a eskete de zî xo dayo wę. Eke her çî nîya fam bî, ma hevalan xo mavên de qerar da û nameyê nacayî Tume Babayî na pira. Hedîsa nîya wa.

Goginî ke hedîsa nîya qisey kerde û da famkerdiş, Hewrês xile serê xo bî û şî ê meterîsê kanî ser. Bi nîyaz verê qurçe de çokan ser ama war û lew na kemeran, va:

- Mekanê to cenet bo pîrê mi! Tornê to rêça to der ê...

ŞÎYAYÎŞÊ BI KOYAN

| M. Mamet QETEKONIJ |

Şilîye dest pêkerdbi, barî-barî varayne. Gilanê daran mîyan ra çilk bi çilke ameyê war û perê zerd û sûrekî xo ver de fînayê. Vayêko honik zî ameyê. Gilê dar û beran vayî ver de şîyê û ameyê. Êdî payîzî vengê xo kerdbi berz, rengê xo vetbi herre ser. Heme ca bibi reng bi reng. Zerd, sûr, kewe û hewz heme rengî têmîyan de bî. Hêgayî bîbî hît û awa dereyan zêdîyaybî.

Eyam serd bi. La nê serdî ver de yew germinîye xo ver dayê. Na germinîye aîdê zerrîya Xoserî bî. Xoser sey nameyê xo yew xort bi. Serrê xo vîst û hewt hende bî. Porê xo biney derg û rîyê xo erdîşin bi.

Xoser hêgayan mîyan ra bi vazdayîş sey vayî vîyardê. Leşa xo bîbî germine la dest û pirnika xo serd ra cemidîyaybî. Her gama ke eştê helmê xo xo pirnike de hîs kerdê. Kincê xo û sereyê xo bîbî hît, awa şilîye gijik û erdîşa xo ra çilk bi çilke herikîyayê. La fîna vindertiş nêzanayê. Çike rayîra Xoserî dûrî bî, Xoser raywanê koyan bi. Yew şîyayîşo bê agêrayîş de bi.

* * *

Hîrê rojî verê cû Xoser newe hepisxane ra vejîyabi. Weniştbi yew wesaîte û amebi dewa Zîyare. Çike rayîra wesaîte hetanî na dewe ameyê. Dewa xo na dewe ra nêm saete dûrî de bî. Coka Xoser ke wesaîte ra ame war bawulê xo kerd xo dest û kewt bi rayîre. O wext eyam tîjî bi. Asmênê keweyî bin de vaşê zerdî koyî xemilnaybî. No vaş zafê ci kenger bi. Kengero ke telîyê xo tîk û tûjî. Rayîra Xoserî ser o ca bi ca darê mazêrî zî bî. La zaf gird nêbî. Belûyê nê daran bîbî huşkî û ginaybî war ro.

Xoser xeylê serrî hepisxane de bi. Coka dewa xo û keyeyê xo ra dûrî kewtbi. Wexto ke rayîre ra şîyê biheyecan û bihêvî bi. Ge-ge vindertê, xorî ra yew nefes girotê û hewayê honik ê koyan antê sîneyê xo. Rey-rey vayê koyan ameyê û gijikê Xoserî peyser dayê. Boya anûxî, tîje, asmênê kewe û vayê honik... Xoser xeylê wext hesretê nînan bi. Coka xo zere de vatê: "Çi rind. Êdî ez azad o."

Raywanîye wina bikeyf û heyecan vîyartê. Êdî yew qot mendbi ke dewe biayso. Nêzdî ra zî vengê domanan û bizêkan ameyê. Coka zerrîya Xoserî zaf pitpit kerdê û her gama xo bîbî yew emir.

Dewa xo ya ke çend serrî yo nêdîbî êdî çimanê Xoserî ver de bî. Nê qotî ser ra dewa xo zaf weş aysayê. Coka Xoser xeylê wext nê qotî ser o yew dara ke sîya xo gurre bî, aye bin de ronişt. Dorûverê xo de nîyada û dewa xo temaşe kerde. Dewe zaf nêvurîyabî. Di-hîrê keyeyê neweyî virazîyaybî û keyeyê bînî zî cayê xo de vinderte bî. Keyeyê Xoserînan tewr cêrê dewe de bi. Vernîya xo safî hêgayî bî.

Xoser nê qotî ser o zaf bibi keyweş. Wexto ke temaşeyê dewa xo kerdê, maya xo, birayê xo û merdimê xo yê bînî pêro ameybî vîr. Coka rey hetê dewe ra nîyadayê reyna hetê hêgayan a nîyadayê. La kes nêdîbi. Winî biheyecan bi ke reya verî nêeşka xo tûnike ra qutîya tutinî vejêro. Reya diyine de qutîya xo vete û yew cixara pişte. Dima bikeyf cixaraya xo fiste ta û di-hîrê fireyî pêsero dayî piro.

Wina wezîyetê bextewarîye de ame vîrê Xoserî ke mezelê dewe nê qotî ver de bî. Mezelê pîyê xo zî uca bi. Coka Xoserî waşt ke verî şêro goristan û uca ra şêro dewe. Xora rayîra dewe zî hetê goristanî ra vîyartê.

Xoserî ke cixaraya xo qedîna yew cîfo xorî girot û cayê xo ra werişt. Eyam germ bi. Coka çaketê xo xo ra vet, bawulê xo girot û vejîya rayîre ser. Rayîra ke no qot ro şîyê cêr mîyanê mazêran ra sey marî bîbî barî û derge. Ame vîrê Xoserî ke domanîna xo de na rayîre ra zaf asan şîyê. La nika hende asan nêbi.

Ha îtya ha uca êdî Xoser resabi hetê goristanî. Mîyanê goristanî de pêro guwen bibi zergun. No vaş hende gurr bi ke heme mezelî girotîbî xo bin. Xora zaf mezelî zî hende verînî bî ke êdî zaf tay aysayê. Yew sîyê xo tikî pay ra mendîbî sewbîna heme sîyê xo herre de vîndî bîbî, safî serekê xo bellî kerdê. Tayê mezelan ser o zî telîyê dara sizêre ronîyaybî. Nê telî semedê keftalan ronîyaybî ke keftalî mezelan amekerê. Coka Xoser ke kewt goristanî mîyan zaf asan nêeşka bigêro. Verî yew dua wende dima hetê mezelê pîyê xo ya şi.

Goristan ti vanî qey goristano bêwahîr bi. Bê kerrayan û telîyan teba çinê bi. Xoser tenê bibi xemgîn. Çike merdimê xo îtya de zafî bî. Merdena xo fikirîya û xo bi xo va: "Kam wext bo ez do zî bêrî hetê şima."

Mezelê pîyê Xoserî cayo berz de bi. Telîyê ke ser o bî, şikite bî. Safî kokê xo yê qalindî mendîbî. Sîyê xo tîkî zî tenê bîbî çewtî. Ti vanî qey wextî rê înad payanî ra vindenê. La guwen îtya de zaf zergun nêbibi. Coka herra mezelî ya sûr û ziwa tîje bin de zaf weş aysayê.

Xoser ke resa mezelî ser xeylê wext payanî ra vindert û temaşeyê mezelî kerd. Dima zanîyê xo sistek-sistek şikitî û ronişt. Bawulê xo zî verê xo de rona û çaketê xo eşt ser. Yew wazîyeto xemgîn de semedê pîyê xo duayî kerdî. Zerrîya Xoserî de zaf hîsê quwetinî peyda bîbî. Destê xo eşt war, yew penc herra mezelî ra girote û sawite têra. O wext zaf çî fikirîyabi. Domanîna xo, merdena pîyê xo û hepiskewtişê xo. La êdî xem û şayî heme rojî pey de mendîbî. Xoser dewa xo de bi. Maye, birayî, waştî û merdimê xo yê bînî pêro dewe de bî. Coka estbîyayîşê înan zî zerrîya Xoserî tenê kerde şenike û xemgînîye ra xelisna.

Çokdayîşî zanîyê Xoserî hengilisna bî. Coka cayê xo ra werişt pay û dorûverê xo de nîyada. Bê ey dorme de kes çinê bi. Vengê domanan û bizêkan hetê hêgayan ra zaf weş ameyê. La ê zî semedê daran nêaysayê.

Xoserî waşt ke êdî qet mepawero, şêro keyeyê xo. Coka şarê goristanî ra xatir waşt û hetê dewe ya lingê xo wedaritî. Tay mendbi ke goristan ra vejîyo tey vet ke çend hebî mezelê neweyî têhet de yê. Tenê fikirîya la zaf eleqedar nêbi.

Rayîra Xoserî hêgayan mîyan ra vîyardê. Hêgayî orteyê dewe û goristanî de bî. Dormeyê xo de darê meyweyan zafî bî. La wext payîz bi. Coka zaf darî bîbî veng, pûrê xo zî bibi zerd û sûr. Gilanê hewzan mîyan de ca-ca rengê zerd û sûrî xo zaf weş mojnayê.

Ameyîşê Xoserî ra kes xeberdar nêbi. Coka Xoserî zî maya xoînan keye de hesibnayê. La senî ke Hêgayê Sûrekî ra bi nêzdî, arqilîya ke vengê eno. A vîsta de cayê xo de vindert û goşdarî kerd. No veng vengê maya xo bi. Zerrîya Xoserî zaf pitpitîne kerd. Çike ey bêşik zanabi ke maya xo îtya de ya. Tenê peşmirîyayîş kewt rîyê xo û erdîşa xo mîyan de didanê xo sipî aysayî. La Xoserî leze nêkerd. Hêdîka lingê xo wedaritî û hetê hêgayî ya şi.

Hêgayê Sûrekî ser o yew dara valêre bî. Na dare zaf girde bî û kokê xo qalind bi. Xoser ke resa na dare bin, cayê xo de mat bi û nêeşka game bierzo. Çike maya xoînan ey ra cêr hêgayî mîyan de bî. A vîsta de Xoserî waşt ke biqîro û vajo "Dayê! Ez ameya." La qet nêeşka qal bikero. Coka tenê vindert û maya xoînan temaşe kerdî.

Maya Xoserî vaşturî kerdbî xo dest û vaş arêdayê. Wext vereşan bi û roj koyan ra bibi nêzdî. Coka birayê Xoserî dewarê xo kerdî pêser, wayanê ci zî heqîbeyê xo amade kerdê. Mîyanê hêgayî de ca-ca girzeyê vaşî pêsero qilkerde bî. Bizêkî, her û dewarê bînî zî nê girzeyan mîyan ra çerayê. Wezîyetî hende xo rind mojnayê ke Xoser qet qayîl nêbi ke mudaxele bikero. Her kes bi gureyê xo meşxul bi û zaf şa aysayê.

Zerrîya Xoserî waştê ke êdî o zî beşdarê înan bo. Coka tenê ame cêr û vengê xo kerd berz. Safî yew qise kerdbi. O zî "Dayê!" bi. Vengê Xoserî ke hêgayî mîyan de bi vila maya xo zaf şaş bî. Xo vaşî mîyan de kerd tîk û xo ra cor nîyada. Senî ke lajê xo dî vaşturîya xo dest ra kewte û cayê xo de mat mende. Bira û wayanê Xoserî zî gureyê xo verada û pir de resayî verê kekoyê xo. Xoserî bira û wayê xo pêro kerdî xo verare û maçî kerdî. Dima pêro pîya hetê maya xo ya şî. Maye tenê hesirî kerdî war û hesirê xo alişkanê xo ra herikîyayî. La nê hesirî hesirê şabîyayîşî bî. Bira û wayî zaf bikeyf bî û huyayê. La maye tenê zerrîzîze bî.

Xoser ke maya xo ra bi nêzdî leçega sîya bin de porê sipî yê maya xo dî. Semedê maya xo zerrîya xo deja. A vîste de destê maya xo tepişt û maçî kerd. Maye zî bi leçege hesirê xo esteritî û lajê xo kerd xo verare, sereyê ci ant xo sîneyî ser.

Êdî keye pêro têhet de bi. Xoserî maya xo de serweşî kerde û pîya roniştî. Yew qise uca ra yew qise îtya ra kerd û tenê wext vîyarna. Her kes zaf bibi bextewer. Roj

zî koyan pey ro şibi û serê koyan kerdbi sûr. Hewa honik bi. Girzeyan mîyan de roniştiş û qiseykerdiş zaf weş bi. La şan zî bibi nêzdî. Coka Xoserî înan herê xo bar kerd û heqîbeyê xo eştî ser. Dima dewarê xo zî girotî û rayîra keyeyî tepiştî.

A şewe kamî xebere girotibî amebi keyeyê Xoserînan. Meymanan mîyan de Xime zî bî. Xime waştîya Xoserî û dedkênaya ey bî.

Wexto ke Xime ameybî meymanî roniştеyî bî û zere xeylê sixlet bi. Coka hetê şemûge de vindarde û cematî mîyan nêkewte. Xoser a vîsta de textî ser o ronişte bi û meymananê xo de qisey kerdê. Senî ke Xime hetê berî de dî cayê xo ra werişt û hetê aye ya şi. Wirdina zerrî de zaf hîsê quwetinî peyda bîbî. Înan waşt ke şêrê têverare ra û qetîna cêra cîya mebê. La winî nêbi. Xoser şi hetê Xime tena destê aye tepiştî û tey serweşî kerde. Xime zaf şermayabî, vileyê xo kerdbi çewt û nîyadayê xo ver. Rîyê xo sipî, alişkê xo tenê sûrî bî. Leçega sûreke bin de xo zaf masum mojnayê. Vengê xo zî zaf tay vejîyabi. Xora tim wina bîye. Çike edetan gore semedê cinî û camêrdî cemat de têra nêzdîbîyayîş eyb bi.

Badê cû Xime hetê cinîyan de ronişte, Xoser zî hetê camêrdan de ronişt. Kam ke ameyê verî Xoserî de serweşî kerdê dima bîyê beşdarê cematî. Cematê cinîyan û camêrdan têra cîya bi. La merdiman pê dîyê. Xoserî ge-ge bi nimitkî nîyadayê Xime. Xime bi şelwalanê xo yê sîyayan û îşliga xo ya kehene zaf masumane roniştibî. Hende şermokine bî ke sereyê xo zî hewa nêdayê.

Oda zaf hîra nêbî. Cinî bi domananê xo şemûge ra nêzdî roniştîbî. Camêrdî zî hetê corî de bî. Wayanê Xoserî meymanan rê çay kerdê vila. Camêrdan ver de di-hîrê qutîyê tutinî dest ra dest gêrayê. Galgala milete hende weşe bî ke cixarayê tayêne destanê xo teqikan mîyan de nîmpişte mendbî. Tayine zî hetê ra qiseyî kerdê hetê ra zî cixara şimitê.

Galgale zafê xo hepisî ser o bî. Kamî hepis pawitbi se qiseyê xo kerdê. Û meymanan zî o goşdaritê. La qiseyê dewe û sîyasî zî kemî nêbîyê. Di-hîrê kokimî têhet de roniştîbî û çay û cixara pîya şimitê. Kokiman ra yewer zî dedê Xoserî bi. Yew fire dayê cixara ro, dûyê ci hem xo fek ra hem zî xo pirnike ra eştê teber. Meymanan hende cixara şimitbi ke zereyê oda dû ra bibi pir. La umûrê kesî de nêbi. Çike a vîsta de ciwîyayîş sewbîna rind bi.

Şewe xeylê vîyardibî. Dedê Xoserî ey ra raywanîya ey pers kerde. Ey zî dest pêkerd û raywanîya xo tekatek va. Senî ke qalê goristanî bi, Xoser vatişê xo de vindert û dedê xo ra persa: "Dedo! Vexto ke ez goristan ra vejîyayo mi çend hebî mezelê neweyî têhet de dî. La ez zaf eleqedar nêbîyo. Ê kamî bî? Dewe de kam merdo?"

Xoserî ke wina va, her kes cayê xo de vindert, tu kesî qisey nêkerd. Ti vanî qey pêro cemedîyaybî. Pêrine vileyê xo kerdbi çewt û nîyadayê xo ver. Kes qayîl nêbi ke rîyê Xoserî bivîno. La na rewşe de Xoserî zana ke çîyo bixeyr nêbîyo. Coka xo textî ser o kerd raşt û va: "Şima çira qisey nêkenê dedo? Tebayê xirab bîyo?" Dedê Xoserî zî tenê tengnefes bi û zorkanî dest bi qisey kerd. "Biewne lajê mi! Xora dirbeta

ma çikule girewto. Ez qayîl nîyo ke to biqehirnî. La çi wext bo ti do bimusê." A vîsta de nefesê xo birîya û qiseyê xo fek de mendîbî. "Ti zanî ke Heyder badê to vejîyabi koyan."

Nameyê Heyderî ke vajîya Xoser zî tengnefes bi û tenê zî destê xo lerza. Heyder dezayê Xoserî û embazê ey o tewr rind bi. Verê panc serran Xoser û Heyder semedê fealîyetanê sîyasîyan ra tepişîyaybî. Xoser kewtbi hepis. La Heyderî berat kerdbi. Badê ke Heyder vejîyabi teber kewtbi koyan. Coka Xoserî rewşe biney fehm kerdibî. Hende qehrîyabi ke nefesê xo qirika xo de girêdeyabi, rîyê xo bibi sûr. Ti vanî qey awa girênaye kerdibî sere ro. Ganê xo hende bibi giran, eke qerşune piranayê gonîya ci nêrişîyayê. Safî yew qise fek ra vejîyabi "Heyder?!"

Dedê Xoserî bi vengo sistek vatişê xo dewam kerd. "Par aşma gulane de eskerî bi wesaîtanê xo ameybî dewe û ma dewijî pêro dewe mîyan de kom kerdîme. La kesî tu çî fehm nêkerdbi. Dima ma dî ke eskeran wesaîtanê xo ra cesedê domananê ma vetî û ma ver de ronayî. Bê Heyderî pancna embazê xo bî. Qumandanê eskeran çend rey pers kerd, va: 'Nê domanê şima kam ê?' La tu kesî veng nêkerd. Qumandan zî hêrs bi û va: 'Eke şima înan miqat bikerê ma do şima zî wina bikişîme.' Û sewbîna teba zî nêvat. Di rojî eskerî bi cesedan dewe de bî. Ma zî tersî ver wahîr nêvecîyayîme. La badê cû eskerî ke dewe ra vejîyayî ma meyîtî lezkanî piritî herre."

A vîste de êdî dedê Xoserî nêeşka sewbîna qisey bikero. Û her kes cayê xo de mat mendbi. Galgala verê çend deqayan cayê xo xemgînîye rê tarnabi. Û çimê Xoser û çend meymanan hesiran ra bîbî pir, cîfê xo zî birîyabi.

Tenê wext milete wina bêveng ronişte. Badê cû meymanan peyapey musade waşt û werişti şî keyeyanê xo. Tena Xime ê mendîbî. La dima ê zî werişti. Xoser zî a şewe qet hewn a nêşibi. Vejîyabi teber û cixara cixara ser o şimitbi, qutîya xo kerdibî veng.

Şewe zaf zelale bî. Dinya şala xo sîyaye antibî xo ser û eyam tenê bibi serd. Asmên de aşma pancêsî û estareyî zaf weş beriqiyayê. Rîyê dinya zî roşnîya aşme bin de tenê aysayê. Zereyê dereyan tarî, serê koyan şewq bi. Û her ca bibi xir û xalî. Bê xişxişa daran û vengê kundî sewbîna veng zî çinê bi. Xoserî zî yew gocixê gird eştbi xo ser û temaşeyê asmênî kerdê. Palonî ne vêşî ne zî kemî bî. Fina sey guşeyê engure têhet de vindertbî.

Ge-ge vayo honik ameyê û Xoser pêşîyayê gocixê xo ra. Lingê xo zaf bîbî serdinî û lerzayê. Şewe xeylê aver şîbî û her çî qerarê xo de bi. Tena hişê Xoserî winî nêbi. Çike hîsê ke zerrîya ey de peyda bîbî qet têhet de nêbîyê. Hetê ra hêrs bibi, azadîya welatê xo fikirîyayê hetê ra zî bibi zerrîzîz, keyeyê xo û waştîya xo fikirîyayê. Coka Xoser zaf bêqerar mendbi. Winî yew fire dayê cixara ro ke ti vanî qey heme dinyaya xo rijîyaya. Ge-ge hende xeyal kerdê ke hişê xo kewtê têmîyan û tu çî pêsero nêmendê. Ge-ge zî hişê xo heme xeyalan ra remayê û şîyê xişxişa daran û vengê kundî ser. Kundî ke veng dayê zerrîya Xoserî hîna zî bîyî teng. Çitur veng dayê la ey zî nêzanayê. Ya bixeyr yan zî bêxeyr.

Xoser her çî ra vêşî waştîya xo fikirîyayê. Çike aye panc serrî o pawitbi. La nika ey teriknayîşê aye xeyal kerdê. Û xo bi xo vatê: "Tirê heqê mi esto ez aye biteriknî û şêrî. Yan zî eke şêrî ez do aye ra senî vajî?" La qet nêeşkayê cewabê xo bido.

Xoser heta şewdir fikirîyabi. La şewdir de asmên bibi hewrin û eyam hîna zî bibi serd. Xoser zî zaf qefilîyabi. Coka cayê xo ra werişt, şi cila xo ser û rakewt. Êdî qerarê xo dabi. O do vejîyo koyan û semedê welatê xo beşdarê xoverrodayîşî bo.

Di rojê Xoserî wina bi qehr û xemgînîye vîyardîbî. Maya xo de û waştîya xo de qisey kerdê la fina zî teselî nêdîyê. Timûtim bifikir bi. Ey qerarê xo dabi la nê qerarê xo kesî rê vajo, mevajo yan zî vano, senî vano qet nêzanayê. Coka zaf tayê qisey kerdê û hetê maya xoînan de rewşa xo rind mojnayê. Çike qet qayîl nêbi ke maya xo biqehrîyo.

Xoserî xo bi xo vatbi: "Ez nêeşkena maya xo ra vajî la heqê Xime esto ke aye ra vajî." Coka roja bîne waya xo ya pîle şawite hetê Xime û ci ra va: "Wayê şo Xime ra vaje wa bêro Hêgayê Sûrekî dara pîle bin. Tenê qisey kenîme." A vîste de maya Xoserî zî çardaxe bin de lazut weçînitê. Qiseyê Xoserî ke hesnayî zerrîya xo tenê bî şenike û xo bi xo va: "Homa ti wahîrê lajê mi vejîye. Boka bi Xime rewşa xo tenê rinde bo."

Badê cû Xoserî qocixê xo eşt xo ser û vejîya teber. Maya xo çerdaxe bin de ronişte bî. Xoser qet qayîl nêbi ke nîyado rîyê maya xo ra. Çike zaf bibi zerrîzîz. La winî nêbi. Maya xo ra bi nêzdî û bi zorkanî va: "Dayê ez şona Hêgayê Sûrekî. Ti mi ra teba wazena?" Maya ey zî vatbi: "Nê biko xo rê se ra şona şo. Ez teba nêwazena."

A vîsta de Xoserî bi zorkanî xo tepiştbi. Ey waştbi ke şêro maya xo verare ra lew dest ra no û xatir biwazo. La winî zî nêbi. Peyê xo dabi keyeyê xo û şibi. Maya xo ra ke bi dûrî yew cîfo xorî girot û boya maya xo û keyeyê xo antibî xo sîneyî zere û uca de kerdibî yadîgar. Çimê xo zî hesiran ra bîbî pir, zerrîya xo bîbî tenge, ganê xo bibi germ. Û kezeba xo hende pêt eştê ke ti vanî qey a do sîneyî bidirno û vejîyo teber.

Êdî Xoser dara pîle bin de bi. Wext vereşan bi. Yew sî ser o roniştbi û temaşeyê hêgayî kerdê. Ame vîrê ey ke verê hîre rojan îtya ra biheyecan seyrê maya xo înan de kerdbi. La nika...

Destê Xoserî lerzayê coka bi zorkanî yew cixara pişte. La nêeşka bişimo. Çike tengnefes bibi û tay mendbi ke bibermo. A vîsta de Xime amêbî. La Xoser hende ginabi xo zere ro ke qet çî teberê xo de hîs nêkerdê. Xime tey vetibî ke Xoser rind nîyo. Coka bi vengo şenik a tenê zî bi ters a va: "Xoser!"

Vengê Xime ke ame, Xoserî xafla rewşa xo kerde rinde û bi zorkanî tenê peşmirîya. Dima cayê xo ra werişt, destê Xime tepiştî û yew lew na çareyê ci ra. Xime zaf şaş bîbî. Çike halê Xoserî qet halo verîn nêbi.

Xeylê wext wina dare bin de têhet de roniştbî. Xime sereyê xo sîneyê Xoserî ser o ronabi, Xoserî zî destê xo eştbi mîyaneyê aye. Êdî roj vindî bibi û peynîya asmênî tenê bîbî sûre. Asmên zî biney hewrin bi. Ge-ge zî va ameyê, pûrê darûberî fistê war.

Coka hetê Xoserînan bi pûranê zerd û sûran tenî xemilîyabi.

Xoser û Xime ge-ge qisey kerdê ge-ge zî bîyê bêveng. La zafê ci Xoser bîyê bêveng. Xime zî tey vetbi ke Xoser xeyal keno. Coka bi vengo sistek a pers kerd. "Xoserê mi ti çi fikirîyenê? Nêbo ti mi ra teba nimnenê?" Xoserî zî a vîsta de tenê heyecan kerd û xo bi xo vat: "Êdî wext no wext o. Eke vana ganî ez nika vajî." Û Xoserî tenê xo kerd pêt, destê Xime kerd xo dest, kerd ke vajo la bese nêkerd. Zerrîya xo bîye tenge û qiseyê xo fek de mendî. Xime zî sereyê xo fist hewa, rîyê Xoserî tada xo ser û va: "Çi yo ti hende fikirîyena Xoser? Ti çira mi ra nêvana?" La Xoserî qet veng nêkerd. Çimê xo awiranê Xime ra remnayî û nîyada xo ver.

Xime tenê wext qet teba pers nêkerd. Aye pawitê ke o xo bi xo vajo. Xoser zî fikirîyayê la qet nêzanayê ke çitur vajo. La peynî de êdî sebrê ey nêmend. Coka bi vengo sistek û xafla vatbi: "Ez do bivejîyî koyan." La ne destê Xime tepiştbi ne zî nîyadabi rîyê aye ra. Çike winî bikerdê, nêeşkayê vajo.

Xime ke nê qiseyî hesnayî ti vanî qey a do bixeniqîyo. Zerrîya xo bîbî tenge, nefesê xo birîyabi û hesirê çiman alişkanê xo ra sey laserî herikîyaybî. Qet nêeşka yew qise zî bikero. Destê Xoserî tepişt maçî kerd û sawit xo alişkan ra. Kerd ke qisey bikero la vengê xo nêvejîyayê. Ti vanî qey yewerî qirika ci şedênabî.

Êdî Xoser eşkabi na xayînîne bikero. La a vîsta de o zî tengnefes bibi. Destê xo destanê Xime ra vet, hesirê çiman alişkanê ci ser ra esteritî û va: "Biberme rindeka mi. Biberme ke wa qehrê to birişîyê mi ser û ez to qet xo vîr ra mekerî." Dima werişt pay, destê Xime tepiştî, yew lewe na pira û va: "Rind biewne xo ra rindeka mi."

A vîsta de şilîye dest bi varayîşî kerdbi. Her çî xafla bibi. Xoserî xo dare bin ra eşt û Hêgayê Sûrekî mîyan ra sey vayî vîyert. Pûrê dare linganê Xoserî dima weriştîbi û destê Xime bîbî veng.

Xime cayê xo ra weriştbî. La bê di-hîrê gaman nêeşkabî sewbîna game bierzo. Çike zanîyanê aye de qet quwet nêmendbi û nefesê xo birîyabi. Dare bin de çok dabi erd û bermayê. Êdî Xoserê xo şibi, dinyaya xo rijîyabî.

Xime leçega sûreke xo sere ra girote û bi bermî qîra: "Xoseeer!" La Xoser şibi. Xatirwaştişê Xoserî wina xidar bi.

Trabzon, 03.11.2014

GELÎYA QEDEXÎYE

| Ümran DÜŞÜNSEL |

"Demeyêk ez baş rincan bîya. Şanwanan fealîyetê sîyasî, biroj xebatê sendîka, kar û xebate, êdî întîzamê rakewtişê mi herimîya. Hewnê mi nêameyne. Mi nivîne de hende xo nat û wet qelibnayne, çarşewe binê mi de nêvindertêne. Her serê sibayî mi erd ra arêdayne.

Mi ewnîya ke nêbeno, mi xo resna verê psîkologêk. Mi derdê xo ci rê qisey kerd. Çîyo ke nêame mi vîrî, ey mi ra persa. Tayê testî kerdî, axir xanima psîkologe teşxîs na ro: 'Ganî ti goş nêdê tu çîyêk.'

Ez bihuyî yan bibermî, ez xo rê bêqerar menda. Bermayîş hîna mentiqî bi la merdimo camêrd caran bermeno. Mi va 'Xora seba ke ez nê derdî ra muzderîb a, coka ameya. Ez nêeşkena goş nêdî na bêhuzurîya naletine.'

Va, 'Ez nêşkena îlac binusî, selahîyetê mi çin o. Wazenî şanwanan çaya vaşê vilzerdikî bişime.' Ez hîna zaf hêrs bîya. La badê, ma bîy dostê zaf rindekî. Rey-rey ke ma kar ra paydos kerdêne, ma ameyne têhet, çay û qehwe şimitêne, werd werdêne, ma suhbet kerdêne. Eke ez vana ma bîyî dost, dostê rindekî ha, a dostanîya ke goş nêdana cinsîyetî. Zaf wext mîyan ra nêşi qeseba de vatevate dest pêkerd. Seba xatirê başîya a keyneke ez uca ra aqityaya.

Ez şîya kamca yew çîyo ke bibo sedemê aqityayîşî muheqeq vejîyayne.

Rojêk rayîrê mi hetê welatî ra şi. Ez şîya hetê Eta Remzîye ra ke mi a sey dadîya xo zanayne û hes kerdêne. Ma hal xatirê yewbînan persa, dima mi da piro ez şîya qeraxê deryayî. Ez di serrî zere de rakewtbîya, boya kevze rê hesret mendbîya.

Tam cayo ke awe û xîz lew nanê yewbînan ra, ez uca ronişta. Mi lepa xo bi xîz dekerde. Yew lepa xo ra veng kerd lepa bîne. Xîz leyîrê kerrayan o, bawkalê xîzî ko yo.

(*Derya apey ancîya.*)

Koyî yew destê mi ra herikîyayî destê min ê bînî. Peskovî, xezalanê koyan lepanê mi de çindik da. Yew luya rengê sîmî de zincîya xo mîyanê xîzî ra vet û hetê koyî ra derg kerd.

(*Derya asoyî ra acêr herikêno. Ez çirtanî nêvînena, la dûrî ra vengî yenê.*)

Luyî tena sanikan de xasûg ê. Mi yew luye temaşe kerde, luyêka dadîya leyîran.

Leyîrê xo lewnayêne. Payanî ra bî. Goşê aye vengan de, çimê aye derûdor de. Hende tebîî bîye ke sey tebîetî bî, tîmsalê tebîetî bî.

(*Derya ke ancîyabi, koyî vejîyaybî meydan.*)

Tam naye ra bi xora, bê ke ez tef-talê xo bigîrî, cêbê mi de estareyê deryayî, derya gama ke ancîyabi xo dima estare kerdbi xo vîr ra. Yew zî çanteyê min ê paştî, ez kewta rayîr û dirban ser.

Ez ameya û ameya, peynî de resaya nê cayî. Mi va 'kar', înan va 'Şiwantî esta.' Mi va 'Beno.'

Mevaje şiwane û mevîyare ha. Karêko zaf muhîm o. Verê verkan veterîner o. Eke biewnîyo pesî ra tavilî tey vejeno ke kamcîn bize nêweş a. Ca de teşxîsê xo nano ro û tedawî zî keno. Mi verê cû amelîyat bîle kerdo. Şiwane xerîte û kadastro ra zî fehm keno, sey kefa destê xo mintiqa zano. Qey muzîsyenîya xo çin a, ax na muzîsyenîye, eke nêceno zî muheqeq zano vajo. Tayê şiwaneyê bimeharetî estê ke hem cenenê hem vanê la ez ancax eşkena tena vajî. Ez weş deyîran kena. Tay mend ez tewr muhîmê ey xo vîr ra bikî: Eke şiwane pisporê meteorolojî nêbo, hal yeman o. Vizêr ra zano ke rewşa hewayî ya ewroyî senîn a. Hewrî kam het a şinê, eke bivaro reşêşêka hurdî yan laserî wurzenê, zano. Eke mi nêzanayne kamcîn vaş kamcîn nêweşîye rê beno daru, mi nêverdayne biza Xeze hetê na gelîye ra bêro. Vaşê mêşnayan tena nê cayan de ruwîyeno, ameye ke ê vaşî bivîno. Xora mi fehm kerdbi ke pîzeyê aye dejeno. Eke ez aye dima nêameyne, ne mi ti tîya dîyêne ne zî ez derdê to rê bîyêne derman."

"Awe."

"Nêbeno. Ganî ti tayêna didananê xo bişidênî. To hende sole werde, wa tewş ra nêşo. Biewnî to xo nat-wet da la eke to rûno helnaye nêwerdêne ti do hetanî nika sole biviritêne. Yanxo ma nêeşkayne gonîya to bivindarnin. Eke gonîya to hetê teberî ser bişîyne asan bi, gonîya to zere ra şîyne."

Rîyê ey bineyke bi rasûr, no elametê xeyrî bi.

"Na gelî de çi qetlîamî bîyê, to bizanayne Cengiz."

"Bîyê."

"Ê wextan zêde nêresayî bi Rojawan. Şanwanan eke eyam weş bo, ma kokiman reyde serê hênî de ronişenê xo rê suhbet kenê, ez qiseykerdişê înan ra teferuatan musena.

Reya verên a ke ez dekewena gelîya qedexîye. Mi gilê gazan ra zaf bala xo daybî ci. Herrî nêmanena însanan. Herrî bi namus û rûmet a. Hema zî şînê înanê ke gelî de vîndî bîyê çarnena. Seba ke kes nêro pay nênano xatirayanê înan ser, zêde destûr nêdana ke sîneyê aye de çîyê biruwîyo. Çimê mi gina nê mazêranê hetê çepî ser, zafê xo êdî bîyê kokim. Zemanê xo yê bextewar, bihuzur û feqîrî ra mendê nê mazêrê kevnarî. Eke ê zî emrê xo temam bikerê gelîye do tam rût bibo."

"Tena qurtêk."

Seke vengê ey nêameyo mi.

"Bi pistepist fekan ra vila bibi û heta ke resabi goşê mi ke pêrodayîş esto. La vatêne telefatî çin a. Eyla ti ha weş î, ti telef ra nêhesibîyenî. Vincew bi vincew mintiqa sehnaya, senî ti nêdîyê."

"Ez birîndar bîya. Mi erd ra xo suriknayne ke ez cayêk de xo binimnî, ez dekewta yew çalike. Seba ke bi kewş û pûş debibî, mi nêzanabi ke çal a. Demeyêk zaf nêzdî ra veng ame, mi eşnawit. Dima bêvengî virazîya. Ez xo ra şîya."

"Çîyo ke aqilê mi nêgirewt, çi karê na teyre to het esto? Gama ke to çalike de xo nimit, a zî to het bî? Wina aseno ke dostanîya şima newîye nîya. Her ke ez destê xo sawena to ra, baskanê xo akena, kena ke gala mi bikero."

"Fatîh, nameyê aye Mihrîban a. Bineyke mi ra wet, gilê yew mazêre ra nişt bî, paweyê mi vindertbî herhal. Gama ke ez ameya xo û ez lebitîyaya ke çalike ra vejî, a zî ameye nişte gilê dara verê mi de."

"A zî vêşan a, feqîra mi. Vêşan a, la ez na saete de aye rê kamca ra marêk, teyrêk yan marulayêk bivînî. Cengiz, heqîbeyê mi de çi estbi mi heme rijna aye ver, binra nêewnîya ci ra."

"Gama ke ti şî aye zî xo reyde bibere. Wa mi reyde telef nêbo nêşo."

Mi va "Ez hela biewnî." La herdîşa mi qet nêhurîyaye ke Mihrîban xanime mi reyde yena. Serê sereyê Cengizî de seke ci rê wayîrîye bikero wina tîk vindertbî.

"Ma hetê Bakurî ser şîyêne. Zerrîya mi ra nêame ke ez aye waro verdî."

"Ti do bibî weş. Biewnî şîyayîşê gonîya to vindert. Wucûdê însanî makîne nîyo ke benzîn biqedîyo yan rûnê xo kemî bibo û rayîr ra bimano. Beden xo newe keno, xo tamîr keno."

"Ez zana. Seba ke ez xo ra şîbîya, ez nêeşkaya bizanî ke çi wext o. To va, bî hîrê rojî ke pêrodayîş vejîyayo, ne? Mihrîbane gune ya. Aye verade wa şiro tebîetê xo. Wa xo rê seyd bikero."

Mihrîbane sûrbozraxêka zerdike bî. Tewr rindeka sûrbozraxanê zerdikan bî. To vatêne qey paştîya aye paxir ra ya, bi xîz ameya beriqnayîş, sêneyê aye zerrn ra bi. Binê tîrêjanê rojî de muheqeq merdim nêeşkayne çimê xo ver de akero. Sey yew heykelê ke wina muhteşem ameyo neqirnayîş vindertêne. Lebitîyayîşê minê tewr qijekî de zî seke xarê mi bikero wina bi baskanê xo aver gale kerdêne. Ez ke vindertêne aye zî baskê xo şikitêne û wina aver-apey leqnayêne, badê baskê xo nayne ro, berdêne cayê înan.

"Fatîh, bî çend saetî ti mi wa xercelîyenê, gelo çîyêk nêro bi sereyê pesê to?"

"Dosto, ti Alakaşî û Cemre nêşinasnenê. Ne însan eşkeno hetê bola pesê mi ra şiro ne zî vergî eşkenê bikewê mîyan. Wilay parçe kenê erzenê haca. Her di zî yewbînan ra ciwanêr ê. Ti biewnî rehetîya xo ra. Ti nika bineyna baş bîyî, ti aye vaje?"

"Qaso ke ez bieşkî wurzî û şirî."

Gama ke Cengizî hêz da xo ke wurzo xo ser, Mihrîbane zî a hinge de sey tîra ke

keman ra bipero wina vir bîye. Di rey pêsero baskî şayî tê. Yê hîrine gina rîyê mi ro. Wina hewa ra şûş bîye şîye. Badê ke epey hewa ra şîye, dima çend reyê bînî baskî şayî tê, xo şûşê erdî kerd û yew mîrçika yabanî ke niştbî gilê birrî ra qefilnaye. Mîrçika feqîreke çend rey xo perpitna la nêeşka xo mîyanê nequra aye ra bixelisno, Mihrîbane rê bîyê werd.

"Waşt ma ra vajo qet nîyetê mi çin o ke ez hetêk ra şirî."

"Bîy hîrê serrî ke ma pîya yê, Fatîh."

Mihrîbane hawayo ke şikefte ra vejîyaybî ra hîna lezêr ageyra û ameye nişte cayê xo yê verî. Kîşta nequra aye ya zerdeke de hema zî gonîya mîrçika yabanîye estbî.

"Ma bêrin to ser. Seba wuriştişî wext hema zaf rew o. Ez siba ancî yena tîya. Mîyanê min û Önderê sixîyeyî baş o. Bê ke ez behsê to bikerî ez do ci ra tayê îlac bigîrî. Dolaba ey bi îlacanê nimûneyan dekerde ya. Ez do to rê awe û werd zî biyarî.

Her roje helîkopter nizm ra perreno û mintiqa sehnenê, to nika hindavê xo ra hûmarito. Xora belkî şewe nîme nêbo ke hewrî varite birijnê gelîye. Ti zanî, eke bivaro, mevaje ke zêde ra bivaro, nê cayî heme benê virtike û manenê. Heta ke ti tam baş nêbî ti nêeşkenî na gelîye ra vejîyî."

"Eke ti tîya bitepişîyî do sereyê to zî bikewo bela."

"Ez mazeretê xo xo reyra çarnena. Aha ti vînenî, biza Xeze ha fekê şikefte de. Bole ra visîyaye û verê xo da hetê gelîye ra. Qey mi a cabiverdayne û ez bişîyne yanî? Behzat Efendîyo wayîrê pesan do linganê mi ver de bişikno. To hema nêeşnawito ke o merdimêko çi zalim o."

"Mi mede huyayîş, biewnî do ancî gonîya mi şiro."

"Ez vengê xo nêkena."

"Ez nêzana çi semed ra yo ke heywanî zî zêde nêkewenê na gelîye. Biza Xeze senî ameye tîya, ecêb o."

"Beno ke cewabê her perse çin bo, Cengiz. Wa çin bo zî... Axir tay mendo ke roj şiro awan. Ez şirî pesî bidî xo ver û berî teslîmê wayîrî bikerî. Ez do siba to rê çaydana ke mi ê coran ra verdaya zî biyarî. Eke helîkopter ame û ageyra şi, ma do adir wekerin, hema ke xebera kesî ci ra nêbîya do bibo taramîya komirî. Ez do to rê çayêka weşe dem bikerî. Nika ti ganî soz bidî mi ke ti cayê xo ra xo têwnêdanî."

"Soz."*

---

*Na hîkaye hetê Roşan Lezgînî ra tirkî ra tercume bîya.

GIRD Û HURCE

| Dilo BARGIRAN |

Ez yew hewr o. Hewro qijek û zerrîşa. Ez ge bi rengê xo yê sipî asîmanî xemilneno ge zî bi rengê xo yê gewrî. Leşa mi sey pemeyî nemrek û sivik a. Hewayo erjaye mi gêno serî peranê xo û ma pîya benê raywanê asîmanî.

Ez û ombazê xo sey wazîfedarî ma cayê xo de nêvindenê. Rîyê erdî de heme çî muhtacê ma yo. Nebatî, dar û birî, heywanî û însanî...

Varnayîşê şilîye, vewre û torge karê ma yo. No asîmano delal de ge tîya ge uca ma gêrenê. Ombazê mi ekserî yewbîn ra nêzdî vindenî la ez, tênayîye ra hes keno.

Eyro zî sey her roje ez ha serî dinya de gêreno. Şima cey zanî cor ra temaşekerdişî dinya çend weş o? Ez zî nê firsendî ra xo rî pare vejeno û bi kêfweşî temaşeyê rindîya dinya keno. Na demserra payîzî de tebîet sey resmêko rengîn û bi nîzam çimanê mi ver ra vîyereno. Xeyalê rengînan reyra ez xo ra vîreno. Nêzdîyê rayerî asfaltî de hereketê di hebî kutikan nê xeyalan ra ez hîşar kerdo. Ez bi dîqet ewnîyayo û mi nê kutikî şinasnayî: Gird û Hurce...

Gird kutiko nêrî bi, Hurce zi makî ya. Nê kutikan ez nêşinasnaynî la mi wirdîn ra zî zaf hes kerdînî. Gama ke înan yewbînan de kay kerdinî, kî temaşekerdiş ra mird nêbînî. Yewna çî zî eşqê nê kutikan bi. Kirteyî ra hetanî nika eşqê înan qat bi qat zêdîyabi. Eyro zî seke Gird û Hurce ha yewbînan newe vînenî cayê xo de nêeşkenî vinderî. Hurce, waştîya nazdare çimê xo yê cilweyînî tadaybî Girdê heybetinî ser. Nê çimê germinî, sey miknatisî Gird antinî bi xo. Girdî lez û bez û bi heyecan hetî waştîya xo vazdaynî. Gama ke Gird resa serî asfaltî, yew dolmîşa bêbexte lezkanî amênî ey ser. Girdê feqîrekî nêzana se bikero. Ge xo eşt aver ge xo eşt apey la dolmîşe ra nêeşka xo bireyno. Qaportaya verîn senî gina sereyê Girdî ro yew teq-reqî vejîya.

Aya gama mi çimê xo kerdî wişk û teht. Ez qayîl nîya no tewir sehneyan ra biba şahid. Tîrêjê tîje biybî şimşêr, her ca ra şinî pizeyê mi û vejîyaynî.

Şoforê dolmîşe fîren kerd la qet fayde nêkerd. Esteyê ey şîkîyayî pirnikê ey ra gonî herîkîyanî. Dolmişe bineyke aver de vinderte. Şofor ame war û biters ewnîya binê erebaya xo ra. Dî ke ereba de xesar çinî yo, hêrsin wenîşt dolmîşa xo û lez xo ra pey nêewnîya.

Nê hereketê lajekî ez kerdo hêrsin. Mezgê sereyê mi gîrêya. Adir dekewt bi çimanê mi. Mi va ez bi vireyanê xo ey û dolmişa ey pîya wele bikero yan bi şilîya xo yew tofano xişn de ey bi xeneqno. Mi nelet ard nê fikiranê xo û bi şefqet ewnîyeyo Hurce ra.

Hurce senî resaybî Girdî het mi nêdî. Bi vazdayîş hendayê girewtiş û dayişê cîfêk de resaybî. Kê vanî qay Hurce firraybî, hem zî bê perran. Senî amey waştîya xo het, lingê xo yê verênî dergê binê sereyê Girdî kerdî. Nê lingê pirçinî bîbî balişnaya nermek û germine. Bi ziwanê xo gonîya pirnikê ey liştînî. Girdî bi lavîyayîş qayîtê çimanê aye kerdinî. Nê awirî qesbaya Hurce de bîyî piskoneyê adirî. Sûr û çeq...

Seke kesêk bêedalnayîş tim û tim ha puf keno, o dis veşaynî.

Waştîya rindeke bi uzîyayîş û bi hesîrê xo yê gilorîn dejê xo, pîze veşayişê xo ardînî ziwan.

Cîfo peyên ame zuqluqê Girdî de girêdîya. Awirê xo yê peyênî açarnayî bî waştîya xo ser. Seke aye ra xatir biwazo. Hêdî-hêdî qapaxê çimanê ey ameyî war. Seke zerrîya Hurce ra qasê cuye çîyêk biqarfo. O dis bêhal xo kaş kerd serê ey. Yew bêvengîye girewtîbî her ca. Çend wext vîyart ez nêzano. Labelê Hurce nişka sereyê xo hewana. Bi fekê xo linga Girdî ra tepîşt û hêdî-hêdî xo dima kaş kerd. Versîya yew dare de dest bi kendişê mezelî kerd. Bi pencanê xo qasê yew-di metreyî yew mezel viraşt. Linga Girdî ra tepîşt û kaş kerd zerê mezelî. Bi pencanê xo herre da ser. Zaf deja la sewbîna çare çînî yo. Eke waştîyê xo meka binê herre, teyr û tûrî rê beno wer. Viraştişê mezelî qedîya. Hurce kiştê mezelî de sereyê xo na yew kerra ser û xo ra vîyerte.

Ya Homa! Na çi rewşa xirab a ke, kê perîşan benî. Mi dîyax nêkerd. Çimanê mi ra hesirî yew bi yew ameyî war û bîyî şilîye, varayî Gird û Hurce ser. Tena nê waştîyan ser...

"RUHÊ VÎNDÎBÎYAYEYÎ" SER O

| îdrîs YAZAR |

Şaîro fransiz Paul Valery vano "Şîîre, çîyê ke qîrayîşî, hesirî, vilênayiş û hîşqayîşî bi hawayêko xumam îfade kenê, şeklê qiseykerdişê înan o. Şîîra raştikêne estbîyayişê xo yê raştkênî ra wetêr yewna armancê xo çinî yo. Xo ra dest pêkena, xo de qedîyena. Pêro esaletê aye tîya ra yo." Ancî vano "Çîyo ke ez her wext eşkena binusî, ez çi rey nênusena! Merdimo ke hewnanê xo zî nuseno ganî bineyke hîşyar bo."

Valery bi nê fikrê xo nîşanê ma dano ke şîîre, bi rayîr ra şîyayiş, bi huyayiş, bi mînderanê nerman ser o qalkerdişî nênusîyena. Nuştox ganî xo zaf bidejno ke nuşte bibo şîîre. Mûme hetanî ke nêveşa roşn nêdana, soba hetanî ke adir nêgiro tanî nêdana. Şîîre zî no qeyde ya, eke ti zerrîya xo nêveşnî, ruhê xo nêdejnî şîîre ne tehmê xo ne zî mesajê xo dana wendoxan. Şîîre çimeyê xo xorînîya ruhî ra gêna. Eke her çekuya aye ruh nêkemênayo, şîîre kêmî menda. Yanî ganî nuştox ê qîrayişan rê, hesiran rê, janan rê bibo ziwan.

Her milletî mîyan de şaîrê xorînî vejîyayî û eserê erjîyayî nuştê. Însan ziwanê xo de qal bikero û binuso çîyêko baş o. La eke qayil o edebîyatê ey edebîyatê dinya mîyan de cayê xo bigîro ganî nuşteyanê başan bido.

Eke ma nê perspektîfî ra bifikrîyê, zazakîya ke ha mîyanê kefenî de, seba aye ganî hîna nuşteyê xorîn û başî bêrê nuştiş.

Mi verê cu bi tirkî şîîrî nuştî, dima mi dest bi zazakî kerd la zaf rey ez tirkî fikrîyeyne û mi zazakî nuştêne. Goreyê mi "şîîr"ê mi başî bî.

Rojêk mi çend kitabe zazakî girewtî, mîyanê nê kitaban de kitabê Roşan Lezgînî "Dêsan de Sûretê Ma Nimite" zî estbi. Nê kitabî de yew şîîre esta ke ez hema zî nêşkaya xo tesîrê aye ra feletno. Verê cu mi wende, mi tam fehm nêkerde. Hewna mi bi ardimê ferhengekî wende, bêcireynayiş, şîîre ez recefnayo. Mi hewna wende, hewna... Belkî pancas rey. Nika şîîre ha ezberê mi de. Her wendiş de cîya-cîya tehmêk da mi. La no tehm ge bi hengimînê yew hengdare ke destê însanan nêresayo ci. Ge bi yew jano ke hema keşif nêbîyo.

Ge hesiran ra bi yew varan û zerrîya mi de zimma.

Na şîîre ra pey mi zaf "şîîr"ê xo dirnayî eştî. Mi fehm kerd ke ziwano ke ti nusenî ganî ti tehmê ê ziwanî bizanî. Çekuya ke ruhê to ra xo feletna ganî ê ziwanî rê biba ruh.

Mamostayî wexto ke na şîîre nuşta ruhê ey çend çarmixe ra vîyarto, çend sixletîyan de mendo, çend çîyan ver a kefaretê xo dayo, çend aşman de nuşta ez nêzana. La bewlî yo, hende dejayo ke merdim vano bênateyê mergî û cuye de, bênateyê hewnî û hîşyarîye de nuşta.

Coka yew şîîra başe amade bîya ke qewm û ziwanê xo rê bena yadîgar û bîya zî. Ge-ge aqubetê bêziwanîye, bindestî û famkorîya ma rê şîretî keno:

"Tilismê heyatî mîrazê ruhî de û her kes agêreno xo peynî de
Kam hesranê xo ra alaweno herrîya xo û kam dûrî ra temaşa!"

Ge-ge ma keno raywanê tarîxî, raywanê eslê xo, cayo ke ma şikîyayî, remayî, bêhêvî mendî, uca ra ma rê mesaj şaweno:

"Ey her keso ke qatilê ruhê xo yo û maneno mi
Ey teyrê macirî, pencerayê tarî; perdanê xo akerêne!
Bigêrêne xo rê çimanê mi û biewnîyêne xo ra dima
Goş bidêne sanika teyrê Sîmurxî û goş bidêne vatişî
Her vate welatê koyanê sipîyan ra şima rê çengêk roşn
Û vatiş saw ra nîyo mîyanê tarîtîye de, bizane ey xerîb..."

Şîîre çend derg a, manaya aye hende xorîn a. Ez nêşkena pêroyê aye ser o cîya-cîya binusa, la ma biewnên vateyo peyin ra. Vateyê xo yo peyin de Mamosta Roşan seke yew merdim ha doşegê mergî de yo û qewmê xo rê wesîyete verdano, sey ê merdimî veng dano ma:

"Ez ko şirî helbet; mi va, wa janê mi û çend vatey bimanê yadîgar
Ey qewmo ke xo rê çimsûr, aîdîyetê xo de xesênaye û famkor!...
Beno ke şima vajê, "Yew ehmeq bi, adir kerd we û xo tede veşna!"
Belkî zî her kes bi yew mûme agêro û awan bikero yewna rojhelat
Û beno ke qîyametê xo de newe ra şên bibo no welat...

Eke vilêka sûre bîye zergun her aşma gulane serê gorê mi de
Wa ciwanêko çeleng biçîno û bero bikero mîyanê porê yara xo de"

Yanî bi raştî ez se vajî na şîîre gore kêmî maneno. Ez vano şîîre yan ganî no hewa manaya xorîne tede nimite ba, yan hîna baş biba, yan zî wa qet nênusîya.

Mîyeran, 31.01.2015

EZ NÎYA

| Canê DILO |

Ez nîya
A ke şewa tarî de qalî kena
Zerrîya min a

Mûme nîya
A ke şewq dana virênîya mi
Roşnîya çimanê to ya

Pistînî nîya
O ke goşanê mi de rayîr gêno
Nefesê to yo şîrîn o

Destê to nîyê
Ê ke gijikê mi de geyrenî
Germinîya gîştanê to ya

Kitab nîyo
O ke ez pel bi pel xitm kena
Rîyê to yo esmer o

Îşaret nîyo
O ke ez zerrîya xo de neqiş kena
Vateyo ke fekî to ra vejyeno

Ez, ez nîya
Ez, a ke bêruh geyrena
Çiqas ke ti zerrîya mi de bî

14.09.2014

ŞEWÇILA

F O R M Ê A B O N E Y Î Y E

Seba 4 hûmaran 30 TL

Hesabê TL:

T.C. ZİRAAT BANKASI

OFİS/DİYARBAKIR ŞUBESİ

ROŞAN LEZGİN OKÇU

ŞUBE KODU: 1150

HESAB: 57301917-500

IBAN: TR 31 0001 0011 5057 3019 1750 01

Elazığ Cad. Diyar Galeriya C Blok, No: 9 Yenişehir / Diyarbakır
Tel: 0 412 223 03 69
E-mail: rlezgin@hotmail.com

ŞEWÇILA